

НУМІЗМАТИКА ФАЛЕРИСТИКА

INTERNATIONAL COIN TREND MAGAZINE

Нові монети України

Історія Пергамського царства
в пам'ятках нумізматики

Ремінні пряжки Українських військових
формувань періоду національно-визвольної
боротьби 1914–1956 рр.

Про нові знахідки монет Подільського
князівства

Монети Австрійської імперії 1848–1891 рр.

ISSN 1811-542X

10 >

771811 542003

4' 2007

ЖОВТЕНЬ – ГРУДЕНЬ

Журнали, файли, альбоми та книжки з рубрики «Книжкова крамниця» можна замовити і отримати поштою, надіславши поштовий переказ на адресу редакції.

Зразок заповнення поштового переказу див. на стор. 47-48.

Пропозиція дійсна до 15 лютого 2008 р.

Наявність в редакції журналів «Нумізmatика і фалеристика» та вартість з пересилкою поштою по Україні			Ціна за один номер	Ціна за річний комплект
1	1997 р.	№ - - - 4	15,0 грн	—
2	1998 р.	№ - 2, 3, 4		57,0 грн
3	1999 р.	№ - 2, 3, 4		57,0 грн
4	2000 р.	№ 1, 2, 3, 4		57,0 грн
5	2001 р.	№ 1, 2, 3, 4		57,0 грн
6	2002 р.	№ 1, 2, 3, 4		57,0 грн
7	2003 р.	№ 1, 2, 3, 4		57,0 грн
8	2004 р.	№ 1, 2, 3, 4		57,0 грн
9	2005 р.	№ 1, 2, 3, 4		57,0 грн
10	2006 р.	№ 1, 2, 3, 4		57,0 грн
11	8 будь-яких номерів, вказаних в п.1-10			112,0 грн
12	12 будь-яких номерів, вказаних в п.1-10			165,0 грн
13	16 будь-яких номерів, вказаних в п.1-10			216,0 грн
14	20 будь-яких номерів, вказаних в п.1-10			265,0 грн
15	24 будь-яких номерів, вказаних в п.1-10			312,0 грн
16	Комплект 1997–2001 рр., 20 журналів			265,0 грн
17	Ювілейна підшивка 1997–2001 рр. з 20 журналів (шкіряне опрацювання, гальванопластика)			650,0 грн
18	Комплект 2002–2006 рр., 20 журналів			265,0 грн
19	Ювілейна підшивка 2002–2006 рр. з 20 журналів (шкіряне опрацювання, гальванопластика)			650,0 грн
20	Комплект 1997–2006 рр., 20 журналів			510,0 грн
21	2007 р.	№ 1, 2, 3, 4	17,5 грн	67,0 грн

Альбоми для монет					
Конфігурація та вартість з пересилкою поштою по Україні					
	6 сторінок			10 сторінок	
	K4 110x170 мм	A – ячейки	25x25 мм	39,0 грн	A – ячейки
B – ячейки		33x33 мм	B – ячейки		33x33 мм
C – ячейки		50x50 мм	C – ячейки		50x50 мм
AB – ячейки		25x25 мм (2 ст.) 33x33 мм (4 ст.)	AB – ячейки		25x25 мм (4 ст.) 33x33 мм (6 ст.)
BC – ячейки		33x33 мм (2 ст.) 50x50 мм (4 ст.)	BC – ячейки		33x33 мм (4 ст.) 50x50 мм (6 ст.)
ABC – ячейки		25x25 мм (2 ст.) 33x33 мм (2 ст.) 50x50 мм (2 ст.)	ABC – ячейки		25x25 мм (2 ст.) 33x33 мм (4 ст.) 50x50 мм (4 ст.)
K6 160x220 мм	A – ячейки	25x25 мм	70,0 грн	A – ячейки	25x25 мм
	B – ячейки	33x33 мм		B – ячейки	33x33 мм
	C – ячейки	50x50 мм		C – ячейки	50x50 мм
	AB – ячейки	25x25 мм (2 ст.) 33x33 мм (4 ст.)		AB – ячейки	25x25 мм (4 ст.) 33x33 мм (6 ст.)
	BC – ячейки	33x33 мм (2 ст.) 50x50 мм (4 ст.)		BC – ячейки	33x33 мм (4 ст.) 50x50 мм (6 ст.)
	ABC – ячейки	25x25 мм (2 ст.) 33x33 мм (2 ст.) 50x50 мм (2 ст.)		ABC – ячейки	25x25 мм (2 ст.) 33x33 мм (4 ст.) 50x50 мм (4 ст.)

ФАЙЛИ (230x298 мм)				
Файли	№ п/п	Кількість ячеек	Розмір ячеек мм	Ціна з відправленням поштою
для монет	A3	12 (3x4)	67x72	5 шт. у будь-якій комплектації – 50,0 грн 10 шт. у будь-якій комплектації – 95,0 грн 20 шт. у будь-якій комплектації – 180,0 грн
	A4	24 (4x6)	50x47	
	A5	35 (5x7)	40x40	
	A6	48 (6x8)	32x34	
	A7	70 (7x10)	27x27	
	A8	96 (8x12)	25x23	
для банкнот	A9	117 (9x13)	20x20	
	B1	1	203x294	
	B2	2	203x145	
	B3	3	203x97	
	B4	4	203x70	

Не забудьте зазначити у талоні поштового переказу порядковий номер та кількість.

Зареєстровано
у Міністерстві України в справах преси
та інформації

Свідоцтво про реєстрацію KB 2322 від 05.11.1996 р. 05.11.1996 р.

Головний редактор

Максим Загреба

Заступники головного редактора:

В'ячеслав Онищук,

Раїса Яшєва-Омельянич

Редакційна колегія:

Валерій Дуров

Володимир Корнійчук

Олег Кривушенко

Пивоваров С. В., докт. істор. наук

Сергій Соколов

Дмитро Харітонов

Чеховський І. Г., канд. істор. наук

Відповідальний редактор

Антоніна Богушко

Комп'ютерне макетування

Валентин Белічко

Здано до складання 15. 08. 2007

Підписано до друку 15. 11. 2007

Формат 60x90/8. Папір крейдований

Друк офсетний. Наклад 2000 пр.

Зам. 1107

Виготовлення оригінал-макету
та друк видавництва «ЛОГОС»

Адреса для кореспонденції:
Максим Загреба
а/с 43, Київ-147, Україна, 02147

E-mail: numismat@i.kiev.ua

www.numismatics.kiev.ua

Контактні телефони:

(044) 517-3703

8(050) 33-11-550

8(050) 33-40-722

Редакція не завжди поділяє
погляди авторів публікацій.

За достовірність фактів, цифр,
точність імен та прізвищ
відповідають автори статей,
а за зміст рекламних матеріалів –
рекламодавці.

© Усі права захищені.
Передрук можливий лише
з дозволу редакції.

У НОМЕРІ

Нові монети та банкноти України..... 2

Карлов Є.
Історія Пергамського царства у пам'ятках нумізматики 6

Сінчук І.
Фальшиві олов'яні монети XIX–XX ст.
із Західної Білорусі: деградація технологічних традицій..... 8

Загреба М.
Статистика цін вторинного ринку на монети
України 2001–2003 рр. карбування за період з 2003 по 2007 рр..... 13

Книжкова крамниця 17, 26, 48

Барштейн В.
Нові нагороди Європейської академії природничих наук 18

Мельник О., Пахолко С.
Ремінні пряжки українських військових формувань
періоду національно-визвольної боротьби 1914–1956 рр..... 21

Погорілець О., Саввов Р.
Про нові знахідки монет Подільського князівства 28

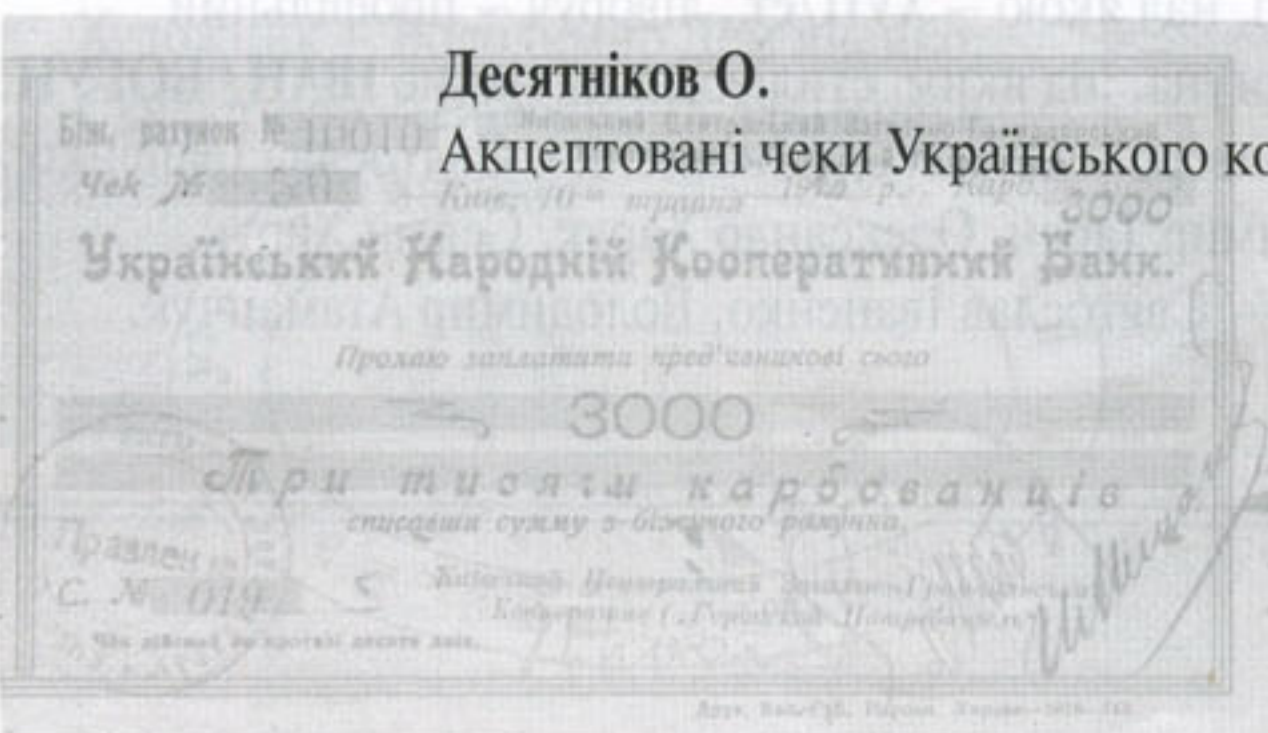

Лазаренко В.
Ювілейна медаль «70 років Збройних Сил СРСР»..... 32

Монети Австрійської імперії 1848–1891 рр. 36

Оголошення колекціонерів 46

Десятніков О.
Акцептовані чеки Українського кооперативного банку 1920 р. 49

Нові монети та банкноти України

Национальный банк Украины информирует

В публикациях Национального банка Украины рассказывается о новых памятных монетах Украины. Дается краткая информация об исторических событиях, которым посвящены монеты, их описание и технические характеристики, сведения об авторах эскизов и гипсовых моделей.

National Bank of Ukraine informs

Publications of the National Bank of Ukraine give information about the new memorable coins of Ukraine. Brief information about historical events reflected by the coins, their description and technical parameters, data about the authors of sketches and Paris plaster models are given.

Die Nationalbank der Ukraine informiert

In den Veröffentlichungen der Nationalbank der Ukraine handelt es sich um neue Gedenkmünzen der Ukraine. Es werden kurze Informationen über die historischen Ereignisse, denen die Münzen gewidmet sind, ihre Beschreibung und technische Charakteristik sowie über die Autoren der Skizzen und Gipsmodelle gegeben.

Спортивне орієнтування

Национальный банк Украины, продовжуючи серію "Спорт", ввів у обіг 25 липня 2007 року пам'ятну монету номіналом 2 гривні, присвячену одному з видів спорту – спортивному орієнтуванню, який виник у Скандинавії понад 100 років тому. У серпні 2007 р. в Києві проходить Чемпіонат світу зі спортивного орієнтування.

Монету виготовлено з нейзильберу, якість карбування – "спеціальний анциркулейтед", маса – 12,8 г, діаметр – 31,0 мм, тираж – 35 000 штук. Гурт монети рифлений.

На аверсі монети на дзеркальному тлі вгорі розміщено малий Державний Герб України, під яким напис – **НАЦІОНАЛЬНИЙ / БАНК УКРАЇНИ**, позначення маршруту спортсмена (праворуч), стилізоване зображення компаса (ліворуч), під яким номінал – **2 ГРИВНІ**, унизу рік карбування монети – **2007**.

На реверсі монети зображено спортсмена, який біжить з картою в руці, та розміщено напис **СПОРТИВНЕ** (горизонтально) **ОРІЄНТУВАННЯ** (вертикально).

Художник і скульптор – Святослав Іваненко.

Іван Богун

Национальный банк Украины, продовжуючи серію "Герої козацької доби", ввів у обіг 6 вересня 2007 року пам'ятну монету "Іван Богун" номіналом 10 гривень, присвячену одному з видатних військових і політичних діячів, сподвижнику Богдана Хмельницького в Національно- визвольній війні українського народу 1648 – 1654 рр., полковнику Кальницькому (Вінницькому) – Івану Богуну.

Монету виготовлено із срібла 925 проби, якість – "пруф", маса в чистоті – 31,1 г, діаметр – 38,61 мм, тираж – 5 000 штук. Гурт монети рифлений.

На аверсі монети в намистовому колі зображено композицію, яка символізує ідею соборності України: геральдичні фігури Архістратиґа Михаїла та коронованого лева (символи міст Києва і Львова) тримають малий Державний Герб України. Над композицією розміщено рік карбування монети – **2007**, угорі півколом – стилізований напис **НАЦІОНАЛЬНИЙ БАНК УКРАЇНИ**, унизу – номінал **10/ГРИВЕНЬ**, а також позначення металу, його проби – **Ag 925**, вага в чистоті – **31,1**.

На реверсі монети праворуч зображено батальну сцену – козаки в обороні, над якою – **XVII/ст.**, ліворуч – профільний портрет Івана Богуну, під яким стилізований напис **ІВАН/ БОГУН**.

Художники: аверс – Олександр Івахненко, Святослав Іваненко; реверс – Володимир Таран, Олександр Харук, Сергій Харук.

Скульптори – Святослав Іваненко, Володимир Атаманчук.

1100-річчя літописного Чернігова

Національний банк України, продовжуючи серію “Стародавні міста України”, ввів у обіг 17 вересня 2007 р. ювілейну монету “1100-річчя літописного Чернігова” номіналом 5 гривень, присвячену одному з найдавніших міст – Чернігову, перші літописні згадки про яке належать до 907 р. Чернігів – центр східнослов'янського племені сіверян з кінця IX ст. увійшов до складу Київської Русі і був після Києва найважливішим і найбагатшим містом.

Монету виготовлено з нейзильберу, категорія якості – “спеціальний анциркулейтед”, маса – 16,54 г, діаметр – 35,0 мм, тираж – 45 000 штук. Гурт монети – рифлений.

На аверсі монети зображено мечі та стилізований фрагмент шиферної плити, знайдені під час археологічних розкопок на території Чернігова, угорі – малий Державний Герб України, над яким півколом розміщено напис **НАЦІОНАЛЬНИЙ БАНК УКРАЇНИ**, унизу – **5 ГРИВЕНЬ**, рік карбування – **2007**.

На реверсі монети розміщено стилізовану композицію – на книзі зображено дитинець давньоруського Чернігова, над якою герб міста, на тлі книги напис **1100/РОКІВ**, унизу – **ЛІТОПИСНОМУ ЧЕРНІГОВУ**.

Художник – Володимир Дем'яненко.

Скульптори – Володимир Атаманчук, Володимир Дем'яненко.

Іван Багряний

Національний банк України, продовжуючи серію “Видатні особистості України”, ввів у обіг 25 вересня 2007 року ювілейну монету номіналом 2 гривні, присвячену українському публіцисту, поету, письменнику, політичному діячеві Івану Багряному. Іван Павлович Багряний (Лозов'ягін) – автор романів, п'єс, віршів, публіцистичних творів, повісті “Огненне коло” та поеми “Аве Марія”. Зазнавши репресій та відбувши ув'язнення, згодом емігрував до Німеччини, де створив Мистецький український рух, заснував Українську революційну демократичну партію.

Монету виготовлено з нейзильберу, якість карбування – “спеціальний анциркулейтед”, маса – 12,8 г, діаметр – 31,0 мм, тираж – 35 000 штук. Гурт монети рифлений.

На аверсі монети стилізовано зображено орнаментальну смугу та обріз книги, на тлі якого напис **2/ГРИВНІ**; угорі на дзеркальному тлі розміщено малий Державний Герб України, під яким напис – **НАЦІОНАЛЬНИЙ/ БАНК/ УКРАЇНИ**, унизу ліворуч рік карбування монети – **2007**.

На реверсі монети зображено портрет Івана Багряного, праворуч вертикально розміщено напис **ІВАН БАГРЯНИЙ** та роки життя – **1906** (угорі) **1963** (унизу).

Художник і скульптор – Володимир Атаманчук.

Петро Григоренко

Національний банк України, продовжуючи серію “Видатні особистості України”, ввів у обіг 15 жовтня 2007 року ювілейну монету номіналом 2 гривні, присвячену Петру Григоренку (1907 – 1987) – громадсько-політичному діячеві, військовому теоретику, відомому правозахиснику. Петро Григоренко – один із засновників Української Громадської Групи сприяння виконанню Гельсінських угод, виступав за повернення кримських татар на історичну батьківщину, за право України й інших народів СРСР на незалежність.

Монету виготовлено з нейзильберу, якість карбування – “спеціальний анциркулейтед”, маса – 12,8 г, діаметр – 31,0 мм, тираж – 35 000 штук. Гурт монети рифлений.

На аверсі монети на дзеркальному тлі угорі півколом розміщено напис **НАЦІОНАЛЬНИЙ БАНК УКРАЇНИ**, під яким – малий Державний Герб України, номінал – **2 ГРИВНІ/2007**, унизу зображено символічну композицію – росток пробиває цегляну стіну.

На реверсі монети зображено портрет Петра Григоренка під час промови, під яким – роки життя **1907/1987**, ліворуч півколом розміщено напис – **ПЕТРО ГРИГОРЕНКО**.

Художники – Володимир Таран, Олександр Харук, Сергій Харук.

Скульптори – Володимир Дем'яненко, Володимир Атаманчук.

Чумацький шлях

Національний банк України ввів у обіг 26 жовтня 2007 року пам'ятну монету "Чумацький шлях" номіналом 20 гривень, присвячену чумацтву – торгово-візницькому промислу, поширеному в Україні з XVII до середини XIX століть, яке своєрідним побутом і звичаями, багатим фольклором привертало увагу багатьох письменників і художників. Серед них І. Котляревський, Г. Квітка-Основ'яненко, Т. Шевченко, Марко Вовчок, І. Нечуй-Левицький, Панас Мирний, І. Айвазовський, К. Трутовський, С. Васильківський та інші.

Монету виготовлено із срібла, якість – "пруф", маса в чистоті – 62,2 г, діаметр – 50,0 мм, тираж – 5 000 штук. Гурт монети – секторальне рифлення.

На аверсі монети в центрі зображено колесо (голограма), навколо якого вогненна спіраль, що символізує галактику. Угорі розміщено малий Державний Герб України, під яким – напис **НАЦІОНАЛЬНИЙ/БАНК/УКРАЇНИ**, унизу – номінал **20 ГРИВЕНЬ** і рік карбування монети **2007**, а також позначення металу, його проби – **Ag 925**, маса в чистоті – **62,2**.

На реверсі монети на тлі нічного пейзажу зображено жанрову сцену: чумацькі вози, чумака з люлькою та внизу півколом розміщено напис **ЧУМАЦЬКИЙ ШЛЯХ**.

Художники: аверс – Володимир Таран, Олександр Харук, Сергій Харук; реверс – Анатолій Дем'яненко.

Скульптори – Анатолій Дем'яненко, Володимир Дем'яненко.

Бугай

Національний банк України, продовжуючи серію "Народні музичні інструменти", ввів у обіг 7 листопада 2007 р. пам'ятну монету "Бугай" номіналом 5 гривень, присвячену українському народному музичному інструменту у формі дерев'яного циліндра, одна з основ якого обтягнута шкірою з прикріпленим до неї пучком волосся кінського хвоста. Від його посмикування утворюється звук, що нагадує ревіння бугая. Цей басовий інструмент використовується в народних ансамблях для створення гумористичного ефекту.

Монету відкарбовано з використанням сучасних технологій виготовлення біметалевих монет: зовнішнє коло – мідно-нікелевий сплав, внутрішнє – нордік (**CuAl5Zn5Sn1**), якість – "спеціальний анциркулейтед", діаметр – 28,0 мм, маса – 9,4 г, тираж – 50 000 штук. Гурт монети – секторальне рифлення.

На рельєфній поверхні аверсу символічно зображено звукові хвилі у вигляді стилізованого рослинного барокового орнаменту, розміщено стилізовані написи – **НАЦІОНАЛЬНИЙ БАНК УКРАЇНИ** (угорі), під яким ліворуч – малий Державний Герб України, **2007/ 5 ГРИВЕНЬ** (унизу).

На реверсі монети зображено музичний інструмент, по колу – бароковий орнамент і стилізований напис **БУГАЙ**.

Художники – Володимир Таран, Олександр Харук, Сергій Харук.

Скульптори – Володимир Дем'яненко, Володимир Атаманчук.

Острозька Біблія

Кругла вежа замку князів Острозьких

Національний банк України, продовжуючи серію "Духовні скарби України", ввів у обіг 15 листопада 2007 р. пам'ятну монету "Острозька Біблія" номіналом 100 гривень, присвячену визначній пам'ятці

книгодрукування – Острозькій Біблії (1581 р.) – першому повному друкованому виданню Біблії церковнослов'янською мовою. Ініціатором і меценатом створення Острозької Біблії був князь Костянтин Острозький, який для реалізації свого задуму запросив до Острога книгодрукаря Івана Федорова. Ця Біблія, яка складається із 1256 сторінок, вийшла великим на той час тиражем – 1500 примірників.

Монету номіналом 100 гривень виготовлено із золота 900-ї проби, якість виготовлення – "пруф", маса у чистоті – 31,1 г, діаметр – 32,0 мм, тираж – 4 000 штук. Гурт монети – секторальне рифлення.

На аверсі монети зображено стилізований фрагмент орнаментальної заставки першої сторінки Острозької Біблії, на тлі якої угорі – малий Державний Герб України, під заставкою розміщено написи: **НАЦІОНАЛЬНИЙ / БАНК УКРАЇНИ**, унизу номінал – **100 ГРИВЕНЬ**/рік карбування монети – **2007**, позначення металу, його проби – **Au 900**, маса в чистоті – **31,1**.

На реверсі монети зображено стилізовані портрети Івана Федорова та Костянтина Острозького, які тримають розгорнуту книгу, і розміщено стилізовані написи: **ОСТРОЗЬКА БІБЛІЯ** (угорі) та **1581** (унизу).

Художники – Володимир Таран, Олександр Харук, Сергій Харук.

Скульптор – Святослав Іваненко.

*Всі монети та медалі відкарбовано на Монетному дворі Національного банку України.
За Розпорядженням НБУ від 08.06.2000 р. на пам'ятних монетах України розміщується логотип Монетного двору України.
Пам'ятні монети України є дійсними платіжними засобами України і обов'язкові до приймання без будь-яких обмежень за їх номінальною вартістю до всіх видів платежів, а також для зарахування на розрахункові рахунки, вклади, акредитиви та для переказів.
Пам'ятні монети із дорогоцінних металів реалізуються в Україні і за кордоном за колекційною ціною.*

Передчасно, на 47-му році життя, відійшов у вічність історик Чернівців, відомий краєзнавець і вчений, член Національної спілки журналістів, кандидат історичних наук **Ігор Григорович Чеховський**.

Хвороба перервала життя талановитої людини. Автор історичних творів, один з ініціаторів створення першого неформального об'єднання – культурно-просвітницької організації "Оберіг" і краєзнавчо-історичного додатку "Краянин" І. Чеховський поспішав жити і творити. Краєзнавець від бога Ігор Григорович перейшов працювати на історичний факультет Чернівецького національного університету, де захистив кандидатську дисертацію і був за крок від захисту докторської...

Журналіст, історик, краєзнавець І. Чеховський був ще й відомим у місті колекціонером та нумізмом, членом редколегії журналу "Нумізматика і Фалеристика".

Редакція журналу висловлює глибоке співчуття тим, хто знав Ігоря Григоровича.

Історія Пергамського царства* в пам'ятках нумізматики

Євген Карлов (Лисичанськ)

Правителі ім'я та титул, роки правління	Роки життя та смерті, вік	Події	Відношення до попередника	Сім'я, родичі
1. Філетер 283–263 рр. до н. е.	Дата народження невідома. Місце народження – м. Тіей. Дата смерті невідома. Вік невідомий.	З дитинства був євнухом. Отримав чудове виховання. Довгий час служив царю Лісімаху. Посварився з жінкою Лісімаха Арсиноєю і підняв повстання. Потім Селевк I Нікатор напав на Пергам і переміг, але згодом сам був переможений і вбитий. Під час усіх цих смут Філетер залишався начальником фортеці і керував Пергамом.	Охороняв фортецю і скарбницю в Пергамі, яка належала Лісімаху – царю Фракії та Малої Азії.	Племінник – Євмен I (263–241 рр. до н. е.)
 				
2. Євмен I 263–241 рр. до н. е.	Дата народження невідома. Місце народження невідоме. Дата смерті невідома. Вік невідомий.	Зумів підкорити сусідні області. Вступив поблизу Сард у битву з Антіохом I, сином Селева, та переміг його. Змусив галатів відступити від моря в глиб країни.	Отримав владу від дяді Філетера.	Дядя – Філетер (283–263 рр. до н. е.) Двоюрідний брат – Аттал I (241–197 рр. до н. е.)
				
3. Аттал I Сотер 241–197 рр. до н. е.	Народився в 269 р. до н. е. Місце народження невідоме. Помер в 197 р. до н. е. в Пергамі у 72 роки.	У 230 р. до н. е. Аттал I напав на Антіоха і переміг його військо. Через два роки підкорив собі прилеглі землі Азії. У 218 р. до н. е. підкорив міста Еоліди: Куми, Смірну і Фокею, міста Теос і Колофон перешли під владу Аттала I добровільно. Пізніше приєднав до свого царства Місію і Карс. Після початку Першої Македонської війни Аттал I став союзником римлян. У 211 р. до н. е. римляни взяли Егіну (острів між Афінами та Пелопоннесом) і передали в правління еолійцям. Еолійці продали острів Атталу, для того щоб залучити його війська в Елладу. У 209 р. до н. е. переправився на Егіну. Перезимував тут він опустошив Лемнос, висадився в Локриде і осадив Нікей – місто здалося. Осадив Опунт, але зненацька з'явилося македонське військо і Пергамі ледве встигли втекти. Почувши, що віфінський цар Прусій вторгся в його володіння покинув римлян і повернувся в Азію. У 202 р. до н. е. македонський цар Філіп з'явився в Азії і безуспішно осаджав Пергам. Аттал дав македонцям вдали бій в Хінських проливі. У 200 р. до н. е. після початку Другої Македонської війни приєднав свої війська до римлян і захопив Андрос та Орей. У 198 р. до н. е. осадив разом з римлянами Коринф.	Успадкував владу від Євмена I. Першим в династії Аттаїдів був офіційно проголошений царем, після перемоги над галатами.	Двоюрідний брат – Євмен I (263–241 рр. до н. е.)
				

Правителі ім'я та титул, роки правління	Роки життя та смерті, вік	Події	Відношення до попередника	Сім'я, родичі
4. Євмен II Сотер 197–160 рр. до н. е.	Дата народження невідома. Місце народження невідоме. Дата смерті невідома. Вік невідомий.	У 195 р. до н. е. допоміг римлянам захопити Гітій. Сирійський цар Антіох III почав сватати за Євмена свою доньку, але Євмен відмовився прийняти її. У 191 р. до н. е. з'єднавшись з римським флотом поблизу Фокеї розгромив сирійську ескадру. Великі послуги надав союзникам у битві при Магnezії. У 189 р. до н. е. Євмен II відвідав Рим, де був прийнятий з великою пошаною. Він попросив Сенат Риму передати йому землі відторгнуті у Антіоха. Вів боротьбу з понтійським царем Фарнаком. У 175 р. до н. е. вигнав з Сирії узурпатора Гелідора і посадив на трон Антіоха IV Єпіфана. У 172 р. до н. е. знову їздив в Рим. На зворотному шляху Персей (цар Македонії у 179–169 рр. до н. е.) підслав найманого вбивцю і Євмена поранили. У 168 р. до н. е. Персей вів з Євменом переговори. Підтримати Персея Євмен відмовився, але з цього часу римляни почали ставитися до Євмена з підозрою. У 166 р. до н. е. Євмен II сам відправився в Рим для того, щоб вирішити всі непорозуміння з Сенатом, але Сенат його не прийняв.	Успадкував владу від Аттала I.	Брат – Аттал II (160–139 рр. до н. е.) Син – Аттал III (138–133 рр. до н. е.)
5. Аттал II Філадельф 160–139 рр. до н. е.	Народився в 220 р. до н. е. Місце народження невідоме. Помер у 138 р. до н. е. у віці 82 років	У 192 р. до н. е. Аттал II приїздив до Риму як посол свого брата Євмена II. У 190 р. до н. е. вдало керував обороною Пергама, який облягали війська Антіоха. Пізніше відзначився у битві при Магnezії. У 189 р. до н. е. приєднався до війська консула Гнея Манлія, який виступив проти Галатів. У 172 р. до н. е. поширилася чутка про те, що цар Євмен II вбитий в Дельфах, і Аттал відразу ж одружився з його вдовою. Проте Євмен був тільки поранений і Аттал повернув престол і дружину. Під час Третьої Македонської війни Аттал разом із своїм загоном знаходився при римському війську. Брав участь у битві при Сікурії та гірському поході Красса в Македонію. У 167 р. до н. е. після перемоги римлян над персами був радісно прийнятий у Римі. У 156 р. до н. е. віфінський цар Прусії напав на володіння Аттала II та спустошив їх. Римський Сенат відправив Прусію суворий наказ: припинити війну і відшкодувати Атталу збитки. Прусії відчувши страх підкорився. Всього Аттал II процарював 21 рік і в усьому мав славу благородного і великого правителя.	Євмен II призначив Аттала II опікуном сина і правителем царства.	Батько – Аттал I Сотер (241–197 рр. до н. е.) Племінник: – Аттал III (138–133 рр. до н. е.) Брат – Євмен II (197–160 рр. до н. е.)
6. Аттал III Філометр 138–133 рр. до н. е.	Народився в 171 р. до н. е. Помер у 133 р. до н. е. від сонячного удару в Пергамі у віці 38 років	Заплямував своє правління вбивствами друзів і стратами родичів. Він одягався в лахміття, не голився, не з'являвся на людях, не показувався народу. Виявляв усі ознаки божевілья. Припинив займатися ділами правління. У заповіті він призначив своїм спадкоємцем римський народ. Римляни перетворили країну на свою провінцію, назвавши її – Азія.	Отримав царство від батька Євмена II та дядьки Аттала II.	Батько – Євмен II (197–160 рр. до н. е.) Дядько – Аттал II (160–139 рр. до н. е.)

*Пергамське царство існувало в 283–133 рр. до н. е. у північно-західній частині Малої Азії, омивалося Егейським та Мармуровим морями.

Столиця – місто Пергам (нині – Бергама в Туреччині) розташовалося у долині річки Каїка (нині – Бакир). Відповідно до грецької міфології Пергам існував ще за часів Троянської війни (XII ст. до н. е.) і отримав свою назву від міфічного героя Пергама. Місто населяли переважно греки і воно було одним з великих економічних та культурних центрів елліністичного світу.

Бібліотека Пергама нараховувала 200 000 книжок, і поступалася лише Олександрійській. Матеріал, на якому в ті часи писалися книжки, – пергамент отримав свою назву від міста Пергам.

Пергамське царство вело нескінченні війни з сусідами: Селевкідами (Сирією), Македонією та галатами (кельтськими племенами, які вторглися в 278–277 рр. до н. е. в центр Малої Азії). У більшості з війн виступали як союзники Рима, поступово втрачаючи свою політичну самостійність. У 133 р. до н. е. Пергамське царство було перетворено римлянами на провінцію Азія.

Битва богів з гігантами.
Фрагмент великого фріза алтаря Зевса.
II ст. до н.е. Пергам

Максим Загребя.

Фальшивые оловянные монеты XIX—XX вв. из Западной Беларуси: деградация технологических традиций

Иван Синчук (Минск)

Из г. Кобрин Брестской обл. Республики Беларусь происходят выявленные в конце 1960-х — начале 1970-х годов две оловянные фальшивые монеты XIX в.: поддельные оловянно-свинцовые 10 грошей Царства Польского с датой "1840" и половинка оловянного пятизлотовика Царства Польского времени Николая I, вероятно, разрезанного с целью исключения из обращения¹.

Автору известно также о незафиксированном правоохранительными органами производстве в начале 1970-х годов на Кобринском инструментальном заводе (Брестская обл.) медно-никелевого юбилейного рублевика "Сто лет со дня рождения В. И. Ленина" из оловянно-свинцового сплава, который любезно был предоставлен для изучения изготовителями.

Представляется интересным сравнить столь разные по времени подделки, которых формально связывает место обнаружения.

¹ Существует неподтвержденное какими-либо свидетельствами мнение, что выполненные в свинце подделки монет 1830—1840 гг. имеют минское происхождение и изготавливались во второй половине XIX в. На польском коллекционерском сленге эти подделки называются "файнами". Однако известно, что гравер и золотых дел мастер из Минска Файн специализировался на антикварных подделках редких золотых монет [1, с. 10].

² Сведения о производстве подделки из стандартного оловянно-свинцового припоя получены от изготовителей фальшивой монеты. В отечественной промышленности используются припой шести основных марок от ПОС-90 до ПОС-18 (цифра обозначает процент олова), в состав припоя входит в значительном количестве увеличивающая его прочность сурьма — от 0,8 % до 1,5—2,0 %. Наиболее распространены оловянно-свинцовые припои с температурой плавления 183 °С. [2, с. 102, 104; 3, с. 87]. Состав сплава монеты (см. прилож. 1) указывает на использование припоя, соответствующего ПОС-50, но с содержанием сурьмы не в 0,8 %, а в 2 %, а также с повышенным (0,2 % вместо 0,1 %) содержанием меди.

Рис. 1. Подлинные пятизлотовые монеты 1829 г. (сверху — хорошей сохранности) и 1834 г. (снизу — вытертая) Царства Польского в составе Российской империи.

Наказание за изготовление фальшивых монет, как по законодательству Российской империи, так и по законодательству времен СССР было весьма строгим.

Изготовление фальшивых монет по статье 558 Уложения о наказаниях уголовных и исправительных 1845 г. наказывалось лишением всех прав состояния, ссылкой на каторжные работы в крепостях от восьми до десяти лет и наказанием плетью с наложением клейм [4, с. 106]. Суровость Уложения 1845 г. сохранилась и в Уголовном уложении 1903 г. — по статье 427 виновный наказывался каторгой на срок до двенадцати лет, а в случае, если способ изготовления не представлял опасности значительным размножением подделок, то каторгой до восьми лет или заключением в исправительном доме [5, с. 872, 873, 881, 882; 6, р. 341—343].

Уголовный кодекс Белорусской ССР 1961 г. статьей 84 за изготовление фальшивых денежных знаков и, в частности, металлической монеты,

предусматривал лишение свободы на срок от трех до пятнадцати лет с конфискацией имущества и со ссылкой на срок от двух до пяти лет или без ссылки. Те же действия, совершенные в виде промысла, наказывались лишением свободы на срок от десяти до пятнадцати лет с конфискацией имущества и со ссылкой на срок от двух до пяти лет или без ссылки, или смертной казнью с конфискацией имущества [7, с. 43; 8, 154].

Фальшивый пятизлотовик Царства Польского 1834 г.

Пятизлотовики Царства Польского Николая I бились в 1829—1834 гг., имели диаметр 31,2—31,4 мм, толщину 2,1 мм при массе 15,55 г. и пробе 868 промилле; соотношение осей 12. Гурт прямой рубчатый (количество зубчиков 159—160, шаг зубцов равняется 0,62 мм). Интересно отметить, что пятизлотовые и десятизлотовые монеты Польской республики образца 1932 г. имеют такой же шаг — 0,63 мм (140 зубцов у

пятизлотовой монеты при диаметре 28,1 мм, 171 зубец у десятизлотовой при диаметре 34,1 мм). Высота рельефа пятизлотовика 1834 г. 0,2 мм по лицевой стороне, 0,15 мм по гербовой стороне. В стертом состоянии высота рельефа 0,15 мм по лицевой стороне, 0,1 мм по гербовой стороне (рис. 1).

Памятная легенда лицевой стороны **ALEKSANDER I CES·ROS·WSKRZESICEL KR·L·POLS·1815** [АЛЕКСАНДР I ИМПЕРАТОР РОССИЙСКИЙ ВОСКРЕСИТЕЛЬ КОРОЛЕВСТВА ПОЛЬСКОГО 1815] не остановила злоумышленников от непатриотичного корыстного деяния.

Фрагмент выявленной в Кобрине подделки имеет толщину 2,0 мм, диаметр 31 мм (приблизительно), высоту рельефа 0,1—0,15 мм. Вертикальные зубцы рубчатого гурта нечеткие, но на ощупь дают ощущение ребристости подлинной монеты; однако шаг насечки меньше: на 25 зубцов подлинной монеты приходится только 22 зубца фальшивой монеты, т. е. составляет в среднем 0,70 мм. У подлинных монет разных годов шаг насечки совпадает. Соотношение осей у фальшивой монеты 1:1. "Неправильное", отличное от вертикали соотношение осей изображений лицевой и гербовой сторон, выдает фальшивую монету. Для матрицы был использован вытертый экземпляр, потерявший все детали невысокого рельефа: к передаче контура свелось изображение геральдического орла и портрета Александра I. В поле наблюдается мелкая очень частая зернистость, видимая при десятикратном увеличении. Наблюдаются также редкие неглубокие крупные каверны, заметные невооруженным глазом (до 1—2 мм). Следы серебрения отсутствуют.

Несовпадение шага насечки, отсутствие явных рельефных "пузырьков" не позволяют говорить о литье в гипсовую форму. Возможно, использовался литой штемпель, который мог быть получен по схеме: рельефная монета-модель — контррельефная форма из технического воска — рельефная гипсовая форма — бронзовый контррельефный штемпель.

Интересно сравнить фальшивый пятизлотовик со штампованными изделиями мелкой пластики из мягких металлов с целью поисков отличия и сходства. Так, свинцовая австрийская медаль 1699 г. не имеет зернистости, сохранила следы зачистки поверхности штемпеля в виде параллельных полос,

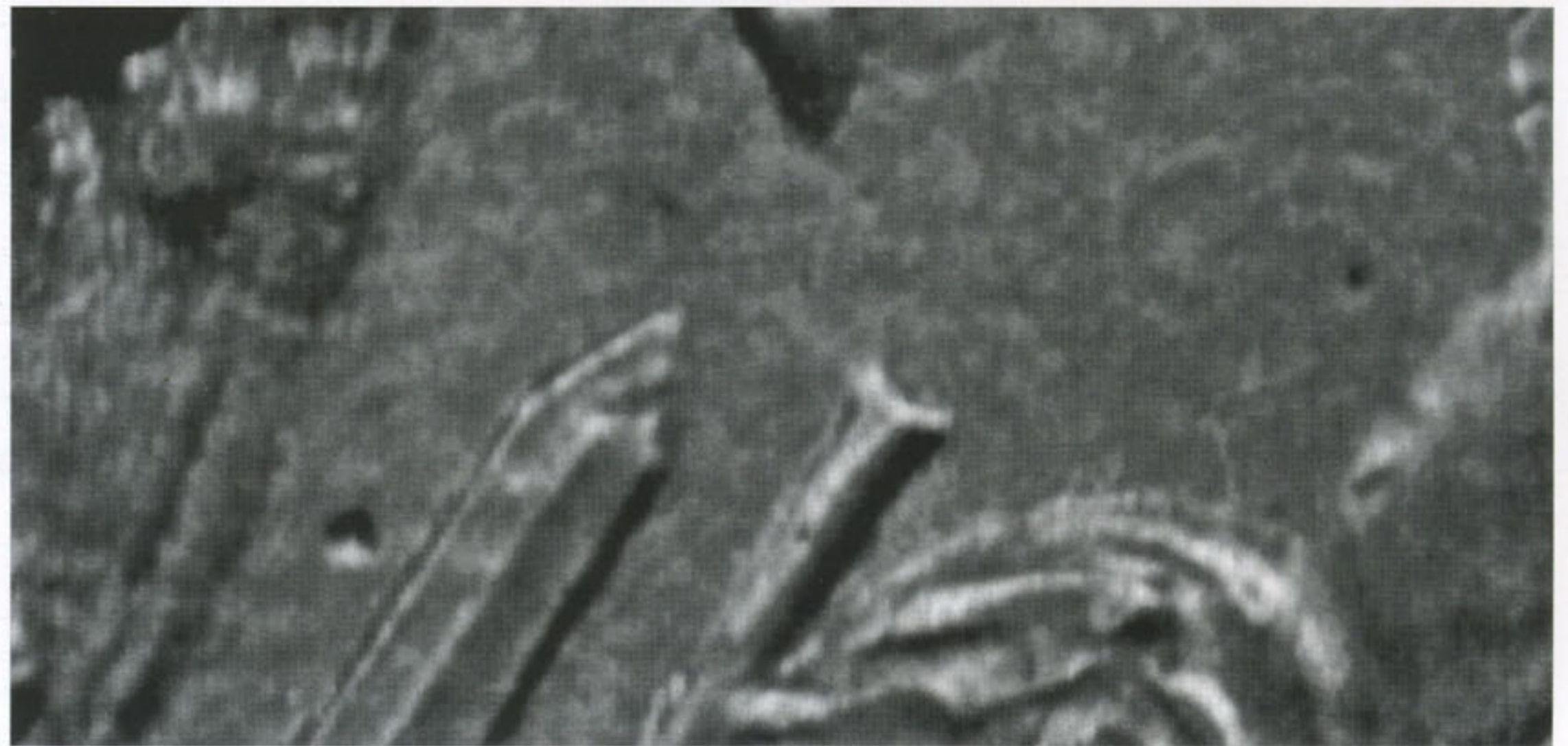

Рис. 2. Фрагмент свинцовой штампованной австрийской медали 1699 г. с видимой каверной (в левой части).

Рис. 3. Фальшивая пятизлотовая монета 1834 г. Царства Польского в составе Российской империи.

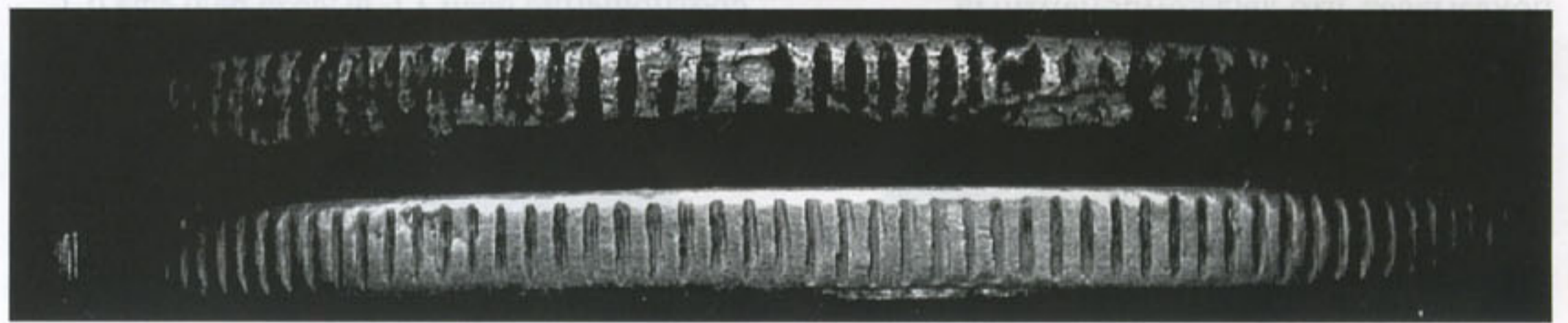

Рис. 4. Фрагменты гуртов фальшивой (сверху) и подлинной (внизу) пятизлотовых монет 1834 г. Царства Польского в составе Российской империи.

имеет редкие неглубокие небольшие каверны в 0,3—0,1 мм (рис. 2).

Еще по императорскому указу от 13 мая 1725 г. фальшивые монеты должны были разрубаться надвое: "... кто кому за каждую вещь платить будет деньги, а в оных будут являться воровские, и кто те деньги принимать будет, то бы, отобрав оные особо, и всякую копейку перерубя на двое, отдал тому ж, чьи те деньги, а не перерубя отнюдь бы никто никому не отдавал под жестким истязанием; а буде кто оных перерубать не даст, то таких ослушников лоя, с оными деньгами приводить к Суду куда надлежит; и сие объявление читать в церквах, дабы от того никто за незнанием в противность указа не пострадал" (цитата по сенатскому указу 1826 г.) [9, с. 15; 4, с. 11]. Затем способы уничтожения фальшивых монет менялись — в 1728 г. они разбивались молотом, несколько позже в том же году — изымались [10, с. 201]. С 1809 г. фальшивая

монета отсылалась в Монетный департамент, а с 1849 г. было предложено изъятые фальшивые монеты отправлять для экспертизы на монетный двор, до начала XX в. уничтожение фальшивых монет было функцией монетного двора [4, с. 132; 11, с. 36: ст. 211; 12, с. 147: ст. 562]. Тем не менее, именно на две части был разделен фальшивый пятизлотовик, практика возврата разрубленной монеты объясняет наличие половинки фальшивого пятизлотовика "на руках" у населения.

Трудно судить об инструменте, использованном для разделения кружка подделки пополам. Она могла быть разрублена зубилом, стамеской, топориком ударом по плоскости монеты, откушена кусачками, перерезана ножницами для металла, закрепленная в тисках монета могла быть перерублена со стороны ребра ударами молотка по ножу. Можно лишь утверждать, что до 25 мм через центр

кружка проходит ровная, однако не идеальная, линия разреза с достаточно гладкой поверхностью с двумя заметными длинными (7 мм) параллельными царапинами от зазубрин по лезвию инструмента, использованного для разделения кружка, проходящими от одного края монеты до второго. Затем, судя по зернистой поверхности "разреза", части монеты были разломаны в оставшейся неразрезанной части в 6 мм усилием, вектор которого параллелен плоскости поверхности монеты (например, вбиваемым со стороны ребра клином). На гербовой стороне наблюдается заклепанный заусенец шириной приблизительно 0,2 мм вдоль всей линии "разреза" и линии "излома". С этой же стороны наблюдается "фаска" под углом 45 градусов шириной 0,5 мм по образованной линией "разреза" грани. Скорее всего, закрепленная вертикально по одной стороне подделка была разрублена с боку ударами по инструменту с тонким лезвием, который и послужил клином, разорвавшим кружок при приближении к краю монеты.

Подсчет удельного веса (см. таблицу) показывает, что двухкомпонентный (оловянно-медный) фальшивый пятизлотовик весил почти на треть легче

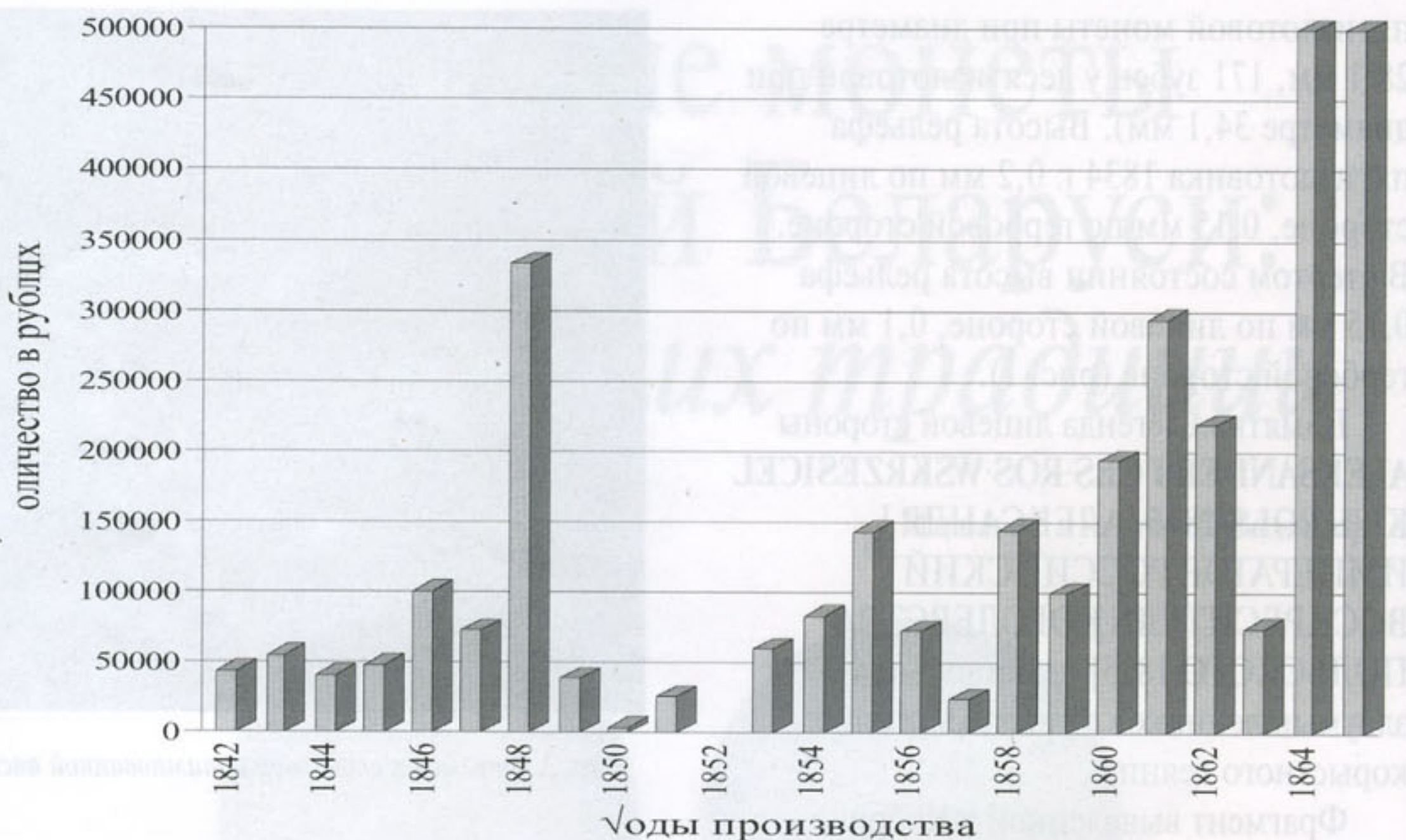

Рис. 5. Объем производства 10 грошей Царства Польского с датой "1840" в 1842–1865 гг.

подлинной пятизлотовой монеты бинарного сплава (серебряно-медного).

Фальшивый десятигрошовик Царства Польского 1840 г.

Десятигрошовики Царства Польского Николая I бились с датами 1835–1840 гг., имели диаметр 19,0 мм, толщину 1,2 мм при массе 2,90 г и пробе 194 промилле; соотношение осей 12, высота рельефа 0,1 мм, изготавливались в гладком гуртильном кольце (гурт гладкий, наклон отсутствует).

Десятигрошовик образца 1835 г. с датой "1840" производился в 1842–1865 гг. на Варшавском монетном дворе по ряду особых высочайших повелений на общую сумму 3167470,15 руб. серебром или свыше 63 млн. экземпляров уже после перевода с 1.01.1842 г. (по григорианскому календарю) денежного счета Царства Польского на рублевую основу [4, с.117, 139, 140, 143,144, 147; 13, с.3, 5, 7, 16, 23-25, 27, 49, 50, 80, 92-95, 143; 14, с.19, 20, 25, 28, 44; 15, с.363-367] (рис. 5).

Монеты Царства Польского проникали в соседние с ним западные губернии Российской империи [13, с. 25]. В г. Кобрине находили также подлинные десятигрошовики с датой "1840", эквивалентные 5 коп. серебром [16, с. 9, 22]. Выбор для подделки именно образца с датой "1840" весьма разумен, поскольку большинство десятигрошовиков имело именно эту дату. Свыше 9/10 десятигрошовиков образца 1835 г. было изготовлено с датой "1840", десятигрошовики этого образца составляли 3/4 от всех выпущенных в 1816–1865 гг. десятигрошовиков. Количество выпускаемых низкопробных пятигрошовиков образца 1836 г. с датой "1840" было исчезающе мало и составляло лишь 1/20 от общей суммы выпуска десяти и пятигрошовиков в 1840–1865 гг. В 1864–1865 гг. из низкопробных серебряных монет производились только десятигрошовики.

В большом (около двух тысяч) кладе медных российских монет 2000 г. из г. Кобрин с ул. Спортивной, датированном по младшей монете второй половиной XIX в., оказалось 35 десятигрошовиков

Рис. 6. Фальшивая десятигрошовая монета с датой "1840" Царства Польского в составе Российской империи.

Рис. 7. Подлинная десятигрошовая монета с датой "1840" Царства Польского в составе Российской империи.

Рис. 8. Фрагменты гуртов фальшивой (сверху) и подлинной (внизу) десятигрошовых монет с датой "1840" Царства Польского в составе Российской империи.

1822—1840 гг., 9 пятигрошовиков 1826—1840 гг. и один медный грош 1838 г., причем 28 десятизлатовиков были образца 1835 г., и из них 24 (86 %) с датой "1840", а из пятизлатовиков пять оказалось образца 1835 г., и все с датой "1840". Можно говорить, что 2—3 % находящихся в обращении в соседних с Царством Польским губерниях монет мелких номиналов (от 1/4 до 5 копеек) состояло из низкопробного серебра Царства Польского.

Выявленный в г. Кобрине в 1970-х годах оловянно-свинцовый фальшивый десятигрошовик с датой "1840" имеет толщину 1,1—1,2 мм, диаметр 18,9 мм, высоту рельефа 0,1 мм, гладкий гурт без наклона. Возможно, малая толщина пятигрошовиков этой же серии — 0,7 мм (при диаметре 16,5 мм) препятствовала изготовлению подобных подделок. Фальшивые 10 грошей Царства Польского имеют соотношение осей 12, расположение изображений хорошо центрировано. В поле на стороне с указанием номинала при небольшом увеличении в косом свете заметны многочисленные неглубокие раковины, расположенные достаточно далеко друг от друга (около 0,5 мм). Отсутствие рельефной зернистости и наличие контррельефных раковин позволяет предположить, что монета изготовлена штамповкой с использованием литого штемпеля, возможно, из достаточно пластичной бронзы. Уверенно можно будет говорить об использовании литых штемпелей при обнаружении двух одинаковых монет с одинаковым расположением раковин. Следы серебрения отсутствуют.

В секторе 10—12 на стороне с указанием номинала видны оставленные лезвием неглубокие насечки — вероятно, следы проверки твердости монеты. В поле также заметна деформация плоскости поверхности из-за изгибания-разгибания монеты через центр с целью проверки ее твердости.

Фальшивый десятигрошовик Царства Польского 1840 г. отличается уникальными чертами от множества фальшивых монет

¹ Интересно, что умножение нормативного веса подлинного десятигрошовика на число π дает число, близкое к удельной плотности — 9,11. Также деление нормативного веса подлинного десятигрошовика на расчетную удельную плотность его сплава дает число 0,31556039 (см³), отличающееся на разряд от числа π (=3,1415927) и близкое ему — произведение плотности на 10 отличается от числа π на 0,4440101 %.

XIX в. — удельная плотность его сплава соответствует удельной плотности сплава подлинных монет. Удельный вес фальшивой монеты, рассчитанный по данным физико-химического анализа (см. таблицу) с учетом всех компонентов, равняется 9,24 г/см³, в то время как удельный вес подлинного десятигрошовика бинарного сплава составляет 9,19 г/см³, что является практически точным совпадением¹.

Фальшивый коммеморативный рубль СССР 1970 г.

Кобринская литая подделка юбилейного рубля 1970 г. (рис. 9) при совпадении диаметра (31 мм) отличается от подлинного (рис. 10) рядом признаков, как-то:

неустойчивостью толщины — 2,4—2,6 мм (у подлинного — 2,5 мм);

отсутствием заглубленных элементов защиты гурта, заметным литником в положении 12 по часовому циферблату;

шероховатой поверхностью гладкого поля гербовой стороны в секторе 5—12 по часовому циферблату и матового поля лицевой стороны в секторе 7—12 по часовому циферблату (границей является хорда);

исчезновением матовости на лицевой

стороне (плохая передача мелких выступов и углублений в матовом поле);

следами использования отдельно изготовленного третьего элемента — гладкого «гуртильного» кольца, каким-то образом прикрепленного к формам лицевой и гербовой сторон (выступы и уступы на поверхности гурта высотой/глубиной до 0,3 мм и такой же шириной по линиям пересечения с плоскостями аверса и реверса) (рис. 11).

Можно отметить, что монета такого диаметра и толщины требует большого литника, защита в виде углублений по реверсу и больших поверхностей чистого поля оказывается эффективной, на монете большой массы появились заметные следы на части поверхности, совпадающие по обоим сторонам. Возможно, из-за подобных сложностей фальшивомонетчики в 1930-х годах не часто брались за подделку тяжелых десятизлатовых монет диаметром 34 мм и толщиной 2,5 мм.

Изготовителями не ставилась задача подбора сплава соответствующего удельного веса, поскольку фальшивая монета была изготовлена в первые дни ввода в обращение памятного рублевика

Рис. 9. Фальшивый юбилейный рубль СССР 1970 г.

Рис. 10. Подлинный юбилейный рубль СССР 1970 г.

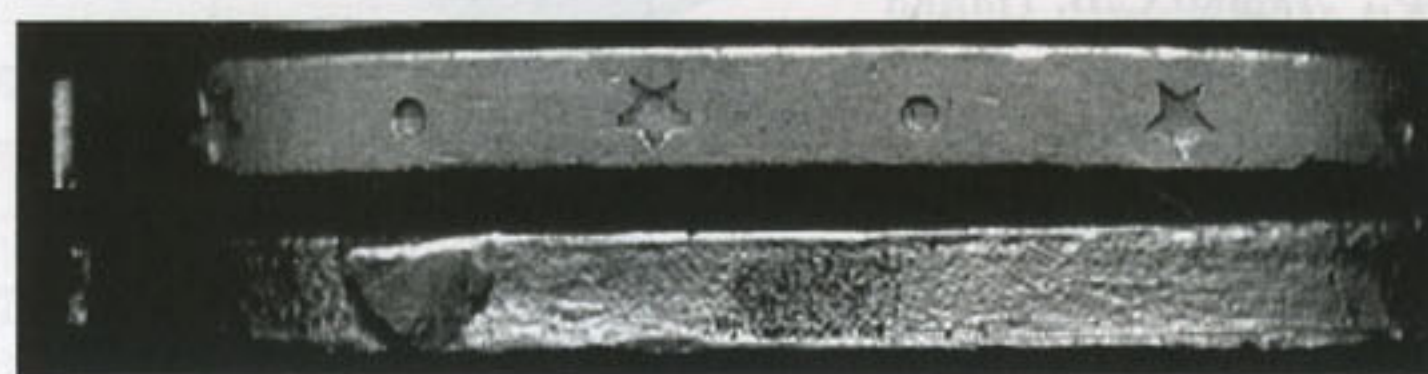

Рис. 11. Гурты подлинного (сверху) и фальшивого с остатками литника (внизу) рублевиков СССР 1970 г.

1970 г. и население еще не успело привыкнуть к метрологическим показателям новой монеты, которые отличались от соответствующих показателей привычных стандартных рублевиков. Фальшивая монета предназначалась для использования на рынке в условиях плохого освещения, поэтому качество ее изготовления не было предметом особой заботы изготовителей.

Из рассмотренных трех случаев изготовления фальшивых монет лишь в одном компоненты сплава подбирались таким образом, чтобы удельный вес соответствовал весу подлинной монеты – десятигрошовика 1840 г. Отклонения в удельном весе для фальшивого десятигрошовика 1840 г. практически соответствуют ремедиуму по пробе разменных серебряных монет. В остальных случаях использовался готовый сплав случайного состава, который был значительно легче (почти на треть) по сравнению с серебряными монетами, и тяжелее (приблизительно на одну шестую веса подлинных монет) по сравнению медно-никелевыми.

Технологически безупречно изготовление фальшивого десятигрошовика 1840 г. – наблюдается четкий рисунок, предположительно применена штамповка. Менее качественно изготовлена фальшивая монета номиналом в 5 злотых – из-за использования для изготовления формы изношенной подлинной монеты рисунок нечеткий. Наименее удачен фальшивый рубль 1970 г. – при литье рисунок передан нечетко, в поле видны каверны, гуртовые знаки отсутствуют.

Следует отметить, что появление в XIX в. гурчения подлинных монет явилась действенным механизмом защиты от злоумышленников, облегчающем выявление фальшивок.

Список литературы

1. **Chomiński, W.** Fałszywe monety polskie. Zapiski numizmatyczne – Lwów, 1926. R.II: 10.
 2. **Шнейдер Г. А.** Основы художественной обработки металла. – Минск, 1982.
 3. **Лашко Н.Ф., Лашко С.В.** Пайка металлов. – Москва, 1977.
 4. **Георгий Михайлович.** Монеты царствования императора Николая I. – Спб., 1890.
 5. **Уголовное уложение 22 марта 1903 г.** с мотивами, извлеченными из

объяснительной записки Редакционной комиссии, представления Мин. Юстиции в Государственный совет и журналов – Особого совещания, Особого присутствия департаментов и общего собрания государственного совета, а равно с объяснениями к дополнительным узаконениям и извлечениям из решений Уголовного кассационного департамента и общего собрания Правительствующего сената и Главного военного суда касательно введенных в действие в России статей. – Рига, 1922.

6. **Budžiamasis Statutas.** Budžiamasis statutas su papildomaisiais įstatimais ir komentarais, sudarytais iš Rusijos Senato ir Lietuvos Vyriausiojo Tribunolo sprendimų bei kitu aiškinimų. – Kaunas, 1934.

7. **Уголовный кодекс Белорусской ССР:** Официальный текст с изменениями на 1 октября 1965 г. и с приложением постатейно систематизированного материалов. – Минск, 1965.

8. **Комментарий к Уголовному кодексу Белорусской ССР.** – Минск, 1971.

9. **Георгий Михайлович.** Монеты царствования императора Александра I. // Монеты царствований императора Павла I и императора Александра I. – Спб., 1971.

10. **Винклер П. Ф.** Воровские деньги. // Энциклопедический словарь [Ф.А.Брокгауза и И.А.Ефрона]. Т.XIII. – Спб., 1898.

11. **Уставы монетный, горный и о соли.** // Свод законов Российской Империи. Т.7. – Спб., 1857.

12. **Уложение о наказаниях уголовных и исправительных издания 1857 г.** со включением статей по Продолжениям 1912, 1913 и 1914 годов. // Свод законов Российской Империи. Т.XV. – Спб., 1916.

13. **Георгий Михайлович, 1888:** Монеты царствования императора Александра II. Спб.

14. **Георгий Михайлович.** Русские монеты чеканенные для Польши 1815–1841. // Русские монеты, чеканенные для Пруссии 1759–1762, Грузии 1804–1833, Польши 1815–1841 и Финляндии 1864–1890. – Спб., 1893.

15. **Korczyńska E., Paszkiewicz B.** Mennictwo XIX i XX wieku. // Zarys mennictwa europejskiego. Т.X. Kraków, 1989. Polskie towarzystwo archeologiczne i numizmatyczne, oddział w Krakowie, 451 s.

16. **Синчук И.И., Янюк С.М.** Находки единичных монет в г. Кобрине. – Минск, 2000.

Элемент	5 злотых 1834 г.		10 грошей 1840 г.		1 рубль 1970 г.		Медаль 1699 г.	
	Состав	Абсолютная ошибка	Состав	Абсолютная ошибка	Состав	Абсолютная ошибка	Состав	Абсолютная ошибка
Mg	<5,0	(0,0)	<5,0	(0,0)	<5,0	(0,0)	<5,0	(0,0)
Al	2,288	0,080	<1,0	(0,0)	<1,0	(0,0)	<1,0	(0,0)
Si	24,49	0,10	17,76	0,013	3,28	0,11	9,22	0,17
P	< 60,050	(0,0)	< 0,050	(0,0)	< 0,050	(0,0)	< 0,050	(0,0)
S	11,38	0,03	6,04	0,012	< 0,0050	(0,0)	15,20	0,24
Ti	< 0,020	(0,0)	< 0,020	(0,0)	< 0,020	(0,0)	< 0,020	(0,0)
Cr	0,581	0,059	1,72	0,014	2,30	0,17	3,14	0,25
Mn	0,248	0,033	1,368	0,0096	1,06	0,11	1,83	0,17
Fe	10,98	0,09	11,54	0,012	0,388	0,017	1,124	0,042
Co	0,136	0,011	0,691	0,053	0,635	0,063	1,045	0,100
Ni	0,2610	0,0084	0,0931	0,0043	0,125	0,0064	0,1125	0,0059
Cu	92,780	0,180	40,130	0,150	2,311	0,041	0,868	0,029
Zn	0,288	0,015	0,387	0,011	0,1825	0,0059	0,2358	0,0075
As	1,140	0,022	0,917	0,064	<0,001	(0,0)	<0,0010	(0,0)
Nb	< 0,01	(0,0)	<0,01	(0,0)	<0,001	(0,0)	<0,0010	(0,0)
Mo	< 0,02	(0,0)	<0,02	(0,0)	<0,002	(0,0)	<0,0020	(0,0)
Ag	< 0,01	(0,0)	<0,01	(0,0)	<0,001	(0,0)	<0,0010	(0,0)
Sn	848,800	2,100	490,600	1,900	483,800	1,900	56,430	0,700
Sb	< 0,025	(0,0)	<0,025	(0,0)	21,240	0,410	<0,025	(0,0)
Tn	1,670	0,290	0,980	0,290	0,439	0,099	0,870	0,120
W	< 0,02	(0,0)	0,797	0,066	1,183	0,068	1,950	0,110
Au	0,0	0,0001	0,0	0,0001	0,0	0,0001	0,0	0,0001
Pb	4,904	0,033	427,000	0,600	482,900	0,700	908,000	1,300
Bi	0,0321	0,007	<0,02	(0,0)	0,1677	0,0058	<0,020	(0,0)
Всего промилле	1000		1000		1000		1000	

Статистика цін вторинного ринку

на монети України 2001–2003 рр. карбування за період з 2003 по 2007 рр.

■ Максим Загребя (Київ)

№ Рік Метал Вага Тираж Якість

2 гривні

КМ.2.33 Солт-Лейк-Сіті, 2002. Танці на льоду

2001 CuNiZn	12,38 г	30.000	P-like
Лютий 2003 р.			3,00
Лютий 2004 р.			8,00
Червень 2005 р.			30,00
Вересень 2006 р.			35,00
Вересень 2007 р.			50,00

КМ.2.34 Рись звичайна

2001 CuNiZn	12,38 г	30.000	P-like
Лютий 2003 р.			4,00
Лютий 2004 р.			15,00
Червень 2005 р.			50,00
Вересень 2006 р.			75,00
Вересень 2007 р.			100,00

КМ.2.35 Добро – дітям

2001 CuNiZn	12,38 г	100.000	P-like
Лютий 2003 р.			4,00
Лютий 2004 р.			5,00
Червень 2005 р.			20,00
Вересень 2006 р.			25,00
Вересень 2007 р.			30,00

КМ.2.36 5 років Конституції України

2001 CuNiZn	12,38 г	30.000	P-like
Лютий 2003 р.			3,00
Лютий 2004 р.			5,00
Червень 2005 р.			40,00
Вересень 2006 р.			75,00
Вересень 2007 р.			75,00

КМ.2.37 Солт-Лейк-Сіті, 2002. Хокей

2001 CuNiZn	12,38 г	30.000	P-like
Лютий 2003 р.			3,00
Лютий 2004 р.			6,00
Червень 2005 р.			25,00
Вересень 2006 р.			30,00
Вересень 2007 р.			40,00

КМ.2.38 Михайло Остроградський

2001 CuNiZn	12,38 г	30.000	P-like
Лютий 2003 р.			3,00
Лютий 2004 р.			4,00
Червень 2005 р.			15,00
Вересень 2006 р.			25,00
Вересень 2007 р.			30,00

№ Рік Метал Вага Тираж Якість

КМ.2.39 Миколаївський зоопарк. 100 років

2001 CuNiZn	12,38 г	30.000	P-like
Лютий 2003 р.			3,00
Лютий 2004 р.			15,00
Червень 2005 р.			50,00
Вересень 2006 р.			75,00
Вересень 2007 р.			100,00

КМ.2.40 Михайло Драгоманов

2001 CuNiZn	12,38 г	30.000	P-like
Лютий 2003 р.			3,00
Лютий 2004 р.			4,00
Червень 2005 р.			15,00
Вересень 2006 р.			25,00
Вересень 2007 р.			30,00

КМ.2.41 Володимир Даль

2001 CuNiZn	12,38 г	30.000	P-like
Лютий 2003 р.			3,00
Лютий 2004 р.			4,00
Червень 2005 р.			15,00
Вересень 2006 р.			25,00
Вересень 2007 р.			30,00

КМ.2.42 Модрина польська

2001 CuNiZn	12,38 г	30.000	P-like
Лютий 2003 р.			3,00
Лютий 2004 р.			12,00
Червень 2005 р.			35,00
Вересень 2006 р.			50,00
Вересень 2007 р.			85,00

КМ.2.43 Солт-Лейк-Сіті, 2002. Ковзани

2002 CuNiZn	12,38 г	30.000	P-like
Лютий 2003 р.			3,00
Лютий 2004 р.			5,00
Червень 2005 р.			25,00
Вересень 2006 р.			30,00
Вересень 2007 р.			50,00

КМ.2.44 Микола Лисенко

2002 CuNiZn	12,38 г	30.000	P-like
Лютий 2003 р.			3,00
Лютий 2004 р.			4,00
Червень 2005 р.			15,00
Вересень 2006 р.			20,00
Вересень 2007 р.			25,00

КМ.2.45 Атланта, 2004. Плавання

2002 CuNiZn	12,38 г	30.000	P-like
Лютий 2003 р.			3,00
Лютий 2004 р.			6,00
Червень 2005 р.			20,00
Вересень 2006 р.			25,00
Вересень 2007 р.			30,00

№ Рік Метал Вага Тираж Якість

КМ.2.46 Пугач

2002 CuNiZn	12,38 г	30.000	P-like
Лютий 2003 р.			3,00
Лютий 2004 р.			15,00
Червень 2005 р.			50,00
Вересень 2006 р.			75,00
Вересень 2007 р.			100,00

КМ.2.47 Леонід Глібов

2002 CuNiZn	12,38 г	30.000	P-like
Лютий 2003 р.			3,00
Лютий 2004 р.			5,00
Червень 2005 р.			15,00
Вересень 2006 р.			20,00
Вересень 2007 р.			25,00

КМ.2.48 Атланта, 2004. Бокс

2002 CuNiZn	12,38 г	30.000	P-like
Лютий 2003 р.			3,00
Лютий 2004 р.			4,00
Червень 2005 р.			15,00
Вересень 2006 р.			25,00
Вересень 2007 р.			35,00

КМ.2.49 В'ячеслав Чорновіл

2003 CuNiZn	12,38 г	30.000	P-like
Лютий 2004 р.			6,00
Червень 2005 р.			25,00
Вересень 2006 р.			35,00
Вересень 2007 р.			35,00

КМ.2.50 Володимир Вернадський

2003 CuNiZn	12,38 г	30.000	P-like
Лютий 2004 р.			3,00
Червень 2005 р.			15,00
Вересень 2006 р.			20,00
Вересень 2007 р.			25,00

КМ.2.51 Зубр

2003 CuNiZn	12,38 г	50.000	P-like
Лютий 2004 р.			4,00
Червень 2005 р.			25,00
Вересень 2006 р.			30,00
Вересень 2007 р.			35,00

№ Рік Метал Вага Тираж Якість

КМ.2.52 Володимир Короленко

2003 CuNiZn	12,38 г	30.000	P-like
Лютий 2004 р.			3,00
Червень 2005 р.			15,00
Вересень 2006 р.			20,00
Вересень 2007 р.			25,00

КМ.2.53 Борис Гмиря

2003 CuNiZn	12,38 г	30.000	P-like
Лютий 2004 р.			3,00
Червень 2005 р.			15,00
Вересень 2006 р.			20,00
Вересень 2007 р.			25,00

КМ.2.54 Морський коник

2003 CuNiZn	12,38 г	50.000	P-like
Лютий 2004 р.			6,00
Червень 2005 р.			20,00
Вересень 2006 р.			25,00
Вересень 2007 р.			35,00

КМ.2.55 100 років світовій авіації

2003 CuNiZn	12,38 г	30.000	P-like
Лютий 2004 р.			7,00
Червень 2005 р.			20,00
Вересень 2006 р.			20,00
Вересень 2007 р.			35,00

КМ.2.56 Остап Вересай

2003 CuNiZn	12,38 г	30.000	P-like
Лютий 2004 р.			4,00
Червень 2005 р.			15,00
Вересень 2006 р.			20,00
Вересень 2007 р.			25,00

КМ.2.57 Василь Сухомлинський

2003 CuNiZn	12,38 г	30.000	P-like
Лютий 2004 р.			3,00
Червень 2005 р.			12,00
Вересень 2006 р.			15,00
Вересень 2007 р.			20,00

КМ.2.58 Андрій Малишко

2003 CuNiZn	12,38 г	30.000	P-like
Лютий 2004 р.			3,00
Червень 2005 р.			12,00
Вересень 2006 р.			15,00
Вересень 2007 р.			20,00

КМ.2.59 Сергій Лифар

2004 CuNiZn	12,38 г	30.000	P-like
Червень 2005 р.			12,00
Вересень 2006 р.			15,00
Вересень 2007 р.			25,00

КМ.2.60 Чемпіонат Світу з футболу

2004 CuNiZn	12,38 г	50.000	P-like
Червень 2005 р.			12,00
Вересень 2006 р.			20,00
Вересень 2007 р.			25,00

№ Рік Метал Вага Тираж Якість

KM.2.61 Азовка				
2004 CuNiZn	12,38 г	30.000		P-like
Червень 2005 р.				12,00
Вересень 2006 р.				20,00
Вересень 2007 р.				50,00

KM.2.62 Марія Заньковецька				
2004 CuNiZn	12,38 г	30.000		P-like
Червень 2005 р.				12,00
Вересень 2006 р.				15,00
Вересень 2007 р.				20,00

KM.2.63 Олександр Довженко				
2004 CuNiZn	12,38 г	30.000		P-like
Червень 2005 р.				10,00
Вересень 2006 р.				15,00
Вересень 2007 р.				20,00

KM.2.64 Микола Бажан				
2004 CuNiZn	12,38 г	30.000		P-like
Червень 2005 р.				10,00
Вересень 2006 р.				15,00
Вересень 2007 р.				20,00

KM.2.65 Микола Федькович				
2004 CuNiZn	12,38 г	30.000		P-like
Червень 2005 р.				10,00
Вересень 2006 р.				15,00
Вересень 2007 р.				20,00

KM.2.66 Михайло Максимович				
2004 CuNiZn	12,38 г	30.000		P-like
Червень 2005 р.				10,00
Вересень 2006 р.				15,00
Вересень 2007 р.				20,00

KM.2.67 Михайло Коцюбинський				
2004 CuNiZn	12,38 г	30.000		P-like
Червень 2005 р.				10,00
Вересень 2006 р.				15,00
Вересень 2007 р.				20,00

KM.2.68 Київський національний університет ім. Тараса Шевченка. 170 років				
2004 CuNiZn	12,38 г	50.000		P-like
Червень 2005 р.				10,00
Вересень 2006 р.				15,00
Вересень 2007 р.				20,00

KM.2.69 Національна юридична академія України ім. Ярослава Мудрого. 200 років				
2004 CuNiZn	12,38 г	30.000		P-like
Червень 2005 р.				20,00
Вересень 2006 р.				30,00
Вересень 2007 р.				20,00

№ Рік Метал Вага Тираж Якість

KM.2.70 Харківський національний університет ім. В. В. Карамзіна. 200 років				
2004 CuNiZn	12,38 г	50.000		P-like
Червень 2005 р.				10,00
Вересень 2006 р.				15,00
Вересень 2007 р.				20,00

KM.2.71 Михайло Дергус				
2004 CuNiZn	12,38 г	30.000		P-like
Червень 2005 р.				10,00
Вересень 2006 р.				15,00
Вересень 2007 р.				20,00

KM.2.72 Атомна енергетика України				
2004 CuNiZn	12,38 г	30.000		P-like
Червень 2005 р.				20,00
Вересень 2006 р.				25,00
Вересень 2007 р.				35,00

5 гривень

KM.5.11 На межі тисячоліть				
2001 Bi-ntl	9,4 г	50.000		P-like
Лютий 2003 р.				6,00
Лютий 2004 р.				10,00
Червень 2005 р.				40,00
Вересень 2006 р.				50,00
Вересень 2007 р.				75,00

KM.5.12 Національний банк України				
2001 CuNiZn	16,54 г	50.000		P-like
Лютий 2003 р.				6,00
Лютий 2004 р.				8,00
Червень 2005 р.				20,00
Вересень 2006 р.				30,00
Вересень 2007 р.				35,00

KM.5.13 Острозька академія				
2001 CuNiZn	16,54 г	30.000		P-like
Лютий 2003 р.				6,00
Лютий 2004 р.				8,00
Червень 2005 р.				40,00
Вересень 2006 р.				50,00
Вересень 2007 р.				75,00

KM.5.14 10 років незалежності України				
2001 CuNiZn	16,54 г	100.000		P-like
Лютий 2003 р.				6,00
Лютий 2004 р.				8,00
Червень 2005 р.				20,00
Вересень 2006 р.				30,00
Вересень 2007 р.				30,00

KM.5.15 Полтава. 1100 років				
2001 CuNiZn	16,54 г	50.000		P-like
Лютий 2003 р.				6,00
Лютий 2004 р.				8,00
Червень 2005 р.				20,00
Вересень 2006 р.				35,00
Вересень 2007 р.				40,00

№ Рік Метал Вага Тираж Якість

KM.5.16 Кролевець. 400 років				
2001 CuNiZn	16,54 г	30.000		P-like
Лютий 2003 р.				6,00
Лютий 2004 р.				9,00
Червень 2005 р.				25,00
Вересень 2006 р.				35,00
Вересень 2007 р.				55,00

KM.5.17 Збройні сили України. 10 років				
2001 Bi-ntl	9,4 г	50.000		P-like
Лютий 2003 р.				6,00
Лютий 2004 р.				12,00
Червень 2005 р.				50,00
Вересень 2006 р.				100,00
Вересень 2007 р.				200,00

KM.5.18 Літак Ан-225 «Мрія»				
2002 CuNiZn	16,54 г	30.000		P-like
Лютий 2003 р.				10,00
Лютий 2004 р.				15,00
Червень 2005 р.				50,00
Вересень 2006 р.				75,00
Вересень 2007 р.				125,00

KM.5.19 Хотин. 1000 років				
2002 CuNiZn	16,54 г	30.000		P-like
Лютий 2003 р.				6,00
Лютий 2004 р.				10,00
Червень 2005 р.				25,00
Вересень 2006 р.				40,00
Вересень 2007 р.				55,00

KM.5.20 Ромни. 1100 років				
2002 CuNiZn	16,54 г	30.000		P-like
Лютий 2003 р.				6,00
Лютий 2004 р.				10,00
Червень 2005 р.				25,00
Вересень 2006 р.				35,00
Вересень 2007 р.				55,00

KM.5.21 350-річчя битви під Батою				
2002 CuNiZn	16,64 г	30.000		P-like
Лютий 2003 р.				6,00
Лютий 2004 р.				10,00
Червень 2005 р.				25,00
Вересень 2006 р.				40,00
Вересень 2007 р.				55,00

KM.5.22 Дніпрогес. 70 років				
2002 Bi-ntl	9,4 г	50.000		P-like
Лютий 2003 р.				6,00
Лютий 2004 р.				12,00
Червень 2005 р.				50,00
Вересень 2006 р.				75,00
Вересень 2007 р.				125,00

KM.5.23 Свято Різдва Христового				
2002 CuNiZn	16,54 г	30.000		P-like
Лютий 2003 р.				6,00
Лютий 2004 р.				15,00
Червень 2005 р.				70,00
Вересень 2006 р.				120,00
Вересень 2007 р.				250,00

№ Рік Метал Вага Тираж Якість

KM.5.24 Великдень				
2003 CuNiZn	16,54 г	50.000		P-like
Лютий 2003 р.				6,00
Лютий 2004 р.				10,00
Червень 2005 р.				35,00
Вересень 2006 р.				35,00
Вересень 2007 р.				55,00

KM.5.25 Літак Ан-2				
2003 CuNiZn	16,54 г	50.000		P-like
Лютий 2004 р.				10,00
Червень 2005 р.				20,00
Вересень 2006 р.				30,00
Вересень 2007 р.				50,00

KM.5.26 Єваторія. 2500 років				
2003 CuNiZn	16,54 г	30.000		P-like
Лютий 2004 р.				8,00
Червень 2005 р.				20,00
Вересень 2006 р.				35,00
Вересень 2007 р.				50,00

KM.5.27 Центральний державний архів України. 150 років				
2003 Bi-ntl	9,4 г	30.000		P-like
Лютий 2004 р.				8,00
Червень 2005 р.				20,00
Вересень 2006 р.				25,00
Вересень 2007 р.				35,00

KM.5.28 60 років визволення Києва				
2003 CuNiZn	16,54 г	30.000		P-like
Лютий 2004 р.				8,00
Червень 2005 р.				20,00
Вересень 2006 р.				30,00
Вересень 2007 р.				35,00

KM.5.29 Бандура				
2003 Bi-ntl	9,4 г	30.000		P-like
Лютий 2004 р.				8,00
Червень 2005 р.				20,00
Вересень 2006 р.				30,00
Вересень 2007 р.				35,00

KM.5.30 2500 років Балаклаві				
2004 CuNiZn	16,54 г	30.000		P-like
Червень 2005 р.				20,00
Вересень 2006 р.				35,00
Вересень 2007 р.				35,00

KM.5.31 КБ «Південне». 50 років				
2004 CuNiZn	16,54 г	30.000		P-like
Червень 2005 р.				20,00
Вересень 2006 р.				25,00
Вересень 2007 р.				35,00

KM.5.32 Літак Ан-140				
2004 CuNiZn	16,54 г	50.000		P-like
Червень 2005 р.				20,00
Вересень 2006 р.				25,00
Вересень 2007 р.				30,00

№ Рік Метал Вага Тираж Якість

КМ.5.33 50 років входження Криму до складу України

2004	Bi-ntl	9,4 г	30.000	P-like
Червень 2005 р.				
Вересень 2006 р.				
Вересень 2007 р.				

КМ.5.34 50 років України в Юнеско

2004	Bi-ntl	9,4 г	50.000	P-like
Червень 2005 р.				
Вересень 2006 р.				
Вересень 2007 р.				

КМ.5.35 Свято Трійці

2004	CuNiZn	16,54 г	50.000	P-like
Червень 2005 р.				
Вересень 2006 р.				
Вересень 2007 р.				

КМ.5.36 Харків. 350 років

2004	CuNiZn	16,54 г	30.000	P-like
Червень 2005 р.				
Вересень 2006 р.				
Вересень 2007 р.				

КМ.5.37 Кіровоград. 250 років

2004	CuNiZn	16,54 г	30.000	P-like
Червень 2005 р.				
Вересень 2006 р.				
Вересень 2007 р.				

КМ.5.38 Криголам «Капітан Білоусов»

2004	CuNiZn	16,54 г	30.000	P-like
Червень 2005 р.				
Вересень 2006 р.				
Вересень 2007 р.				

КМ.5.39 Ліра

2004	Bi-ntl	9,4 г	30.000	P-like
Червень 2005 р.				
Вересень 2006 р.				
Вересень 2007 р.				

Срібні монети

5 гривень

СМ.5.1 Київський національний університет ім. Тараса Шевченка. 170 років

2004	Ag-925	16,82 г	7.000	Proof
Червень 2005 р.				
Вересень 2006 р.				
Вересень 2007 р.				

СМ.5.2 Харківський національний університет ім. В. В. Карамзіна. 200 років

2004	Ag-925	16,82 г	7.000	Proof
Червень 2005 р.				
Вересень 2006 р.				
Вересень 2007 р.				

№ Рік Метал Вага Тираж Якість

10 гривень

СМ.10.27 Солт-Лейк-Сіті. 2002. Танці на льоду

2001	Ag-925	33,63 г	15.000	Proof
Лютий 2003 р.				
Травень 2004 р.				
Червень 2005 р.				
Вересень 2006 р.				
Вересень 2007 р.				

СМ.10.28 Іван Мазепа

2001	Ag-925	33,63 г	5.000	Proof
Лютий 2003 р.				
Травень 2004 р.				
Червень 2005 р.				
Вересень 2006 р.				
Вересень 2007 р.				

СМ.10.29 Ярослав Мудрий

2001	Ag-925	33,63 г	3.000	Proof
Лютий 2003 р.				
Травень 2004 р.				
Червень 2005 р.				
Вересень 2006 р.				
Вересень 2007 р.				

СМ.10.30 Національний банк України. 10 років

2001	Ag-925	33,63 г	3.000	Proof
Лютий 2003 р.				
Травень 2004 р.				
Червень 2005 р.				
Вересень 2006 р.				
Вересень 2007 р.				

СМ.10.28 Рись звичайна

2001	Ag-925	33,63 г	6.000	Proof
Лютий 2003 р.				
Травень 2004 р.				
Червень 2005 р.				
Вересень 2006 р.				
Вересень 2007 р.				

СМ.10.32 Солт-Лейк-Сіті, 2002. Хокей

2001	Ag-925	33,63 г	15.000	Proof
Лютий 2003 р.				
Травень 2004 р.				
Червень 2005 р.				
Вересень 2006 р.				
Вересень 2007 р.				

СМ.10.33 Ханський палац. Бахчисарай

2001	Ag-925	33,63 г	3.000	Proof
Лютий 2003 р.				
Травень 2004 р.				
Червень 2005 р.				
Вересень 2006 р.				
Вересень 2007 р.				

№ Рік Метал Вага Тираж Якість

СМ.10.34 Модрина польська

2001	Ag-925	33,63 г	3.000	Proof
Лютий 2003 р.				
Травень 2004 р.				
Червень 2005 р.				
Вересень 2006 р.				
Вересень 2007 р.				

СМ.10.35 Солт-Лейк-Сіті, 2002. Ковзани

2002	Ag-925	33,63 г	3.000	Proof
Лютий 2003 р.				
Травень 2004 р.				
Червень 2005 р.				
Вересень 2006 р.				
Вересень 2007 р.				

СМ.10.36 Іван Сірко

2002	Ag-925	33,63 г	3.000	Proof
Лютий 2003 р.				
Травень 2004 р.				
Червень 2005 р.				
Вересень 2006 р.				
Вересень 2007 р.				

СМ.10.37 Пилип Орлик

2002	Ag-925	33,63 г	3.000	Proof
Лютий 2003 р.				
Травень 2004 р.				
Червень 2005 р.				
Вересень 2006 р.				
Вересень 2007 р.				

СМ.10.38 Афіни, 2004. Плавання

2002	Ag-925	33,63 г	15.000	Proof
Лютий 2003 р.				
Травень 2004 р.				
Червень 2005 р.				
Вересень 2006 р.				
Вересень 2007 р.				

СМ.10.39 Пугач

2002	Ag-925	33,63 г	3.000	Proof
Лютий 2003 р.				
Травень 2004 р.				
Червень 2005 р.				
Вересень 2006 р.				
Вересень 2007 р.				

СМ.10.40 Святослав

2002	Ag-925	33,63 г	3.000	Proof
Лютий 2003 р.				
Травень 2004 р.				
Червень 2005 р.				
Вересень 2006 р.				
Вересень 2007 р.				

СМ.10.41 Володимир Мономах

2002	Ag-925	33,63 г	5.000	Proof
Лютий 2003 р.				
Травень 2004 р.				
Червень 2005 р.				
Вересень 2006 р.				
Вересень 2007 р.				

№ Рік Метал Вага Тираж Якість

СМ.10.42 Собор різдва Богородиці. Козелець

2002	Ag-925	33,63 г	3.000	Proof
Лютий 2003 р.				
Травень 2004 р.				
Червень 2005 р.				
Вересень 2006 р.				
Вересень 2007 р.				

СМ.10.43 Свято Різдва Христового

2002	Ag-925	33,63 г	3.000	Proof
Лютий 2003 р.				
Травень 2004 р.				
Червень 2005 р.				
Вересень 2006 р.				
Вересень 2007 р.				

СМ.10.44 Павло Полуботок

2003	Ag-925	33,63 г	5.000	Proof
Травень 2004 р.				
Червень 2005 р.				
Вересень 2006 р.				
Вересень 2007 р.				

СМ.10.45 Афіни, 2004. Бокс

2003	Ag-925	33,63 г	15.000	Proof
Травень 2004 р.				
Червень 2005 р.				
Вересень 2006 р.				
Вересень 2007 р.				

СМ.10.46 Великдень

2003	Ag-925	33,63 г	3.000	Proof
Травень 2004 р.				
Червень 2005 р.				
Вересень 2006 р.				
Вересень 2007 р.				

СМ.10.47 Зубр

2003	Ag-925	33,63 г	2.000	Proof
Травень 2004 р.				
Червень 2005 р.				
Вересень 2006 р.				
Вересень 2007 р.				

СМ.10.48 Літак Ан-2

2003	Ag-925	33,63 г	3.000	Proof
Травень 2004 р.				
Червень 2005 р.				
Вересень 2006 р.				
Вересень 2007 р.				

СМ.10.49 Генуезька фортеця. Судак

2003	Ag-925	33,63 г	3.000	Proof
Травень 2004 р.				
Червень 2005 р.				
Вересень 2006 р.				
Вересень 2007 р.				

№ Рік Метал Вага Тираж Якість

СМ.10.50 Морський коник

2003	Ag-925	33,63 г	2.000	Proof
Травень 2004 р.				
Червень 2005 р.				
Вересень 2006 р.				
Вересень 2007 р.				

СМ.10.51 Ливадійський палац

2003	Ag-925	33,63 г	3.000	Proof
Травень 2004 р.				
Червень 2005 р.				
Вересень 2006 р.				
Вересень 2007 р.				

СМ.10.52 Свято-Успенська Почаївська лавра

2003	Ag-925	33,63 г	8.000	Proof
Травень 2004 р.				
Червень 2005 р.				
Вересень 2006 р.				
Вересень 2007 р.				

СМ.10.53 Кирило Розумовський

2003	Ag-925	33,63 г	5.000	Proof
Травень 2004 р.				
Червень 2005 р.				
Вересень 2006 р.				
Вересень 2007 р.				

СМ.10.54 Переяславська козацька рада

2004	Ag-925	33,63 г	8.000	Proof
Травень 2004 р.				
Червень 2005 р.				
Вересень 2006 р.				
Вересень 2007 р.				

СМ.10.55 Чемпіонат Світу з футболу. 2006

2004	Ag-925	33,63 г	50.000	Proof
Травень 2004 р.				
Червень 2005 р.				
Вересень 2006 р.				
Вересень 2007 р.				

СМ.10.56 Азовка

2004	Ag-925	33,63 г	8.000	Proof
Травень 2004 р.				
Червень 2005 р.				
Вересень 2006 р.				
Вересень 2007 р.				

№ Рік Метал Вага Тираж Якість

СМ.10.57 Оборона Севастополя

2004	Ag-925	33,63 г	8.000	Proof
Травень 2004 р.				
Червень 2005 р.				
Вересень 2006 р.				
Вересень 2007 р.				

СМ.10.58 Літак Ан-140

2004	Ag-925	33,63 г	10.000	Proof
Червень 2005 р.				
Вересень 2006 р.				
Вересень 2007 р.				

СМ.10.59 Свято Трійці

2004	Ag-925	33,63 г	10.000	Proof
Червень 2005 р.				
Вересень 2006 р.				
Вересень 2007 р.				

СМ.10.60 Собор Святого Юра. Львів

2004	Ag-925	33,63 г	8.000	Proof
Червень 2005 р.				
Вересень 2006 р.				
Вересень 2007 р.				

СМ.10.61 Криголам «Капітан Білоусов»

2004	Ag-925	33,63 г	10.000	Proof
Червень 2005 р.				
Вересень 2006 р.				
Вересень 2007 р.				

СМ.10.62 Родина Острозьких

2004	Ag-925	33,63 г	3.000	Proof
Червень 2005 р.				
Вересень 2006 р.				
Вересень 2007 р.				

СМ.10.63 60 років членства України в ООН

2004	Ag-925	33,63 г	5.000	Proof
Червень 2005 р.				
Вересень 2006 р.				
Вересень 2007 р.				

20 гривень

СМ.20.7 10 років незалежності України

2001	Ag-925	33,63 г	1.000	Proof
Лютий 2003 р.				
Травень 2004 р.				
Червень 2005 р.				
Вересень 2006 р.				
Вересень 2007 р.				

№ Рік Метал Вага Тираж Якість

СМ.20.8 Літак Ан-225 «Мрія»

2002	Ag-925	33,63 г	2.000	Proof
Лютий 2003 р.				
Травень 2004 р.				
Червень 2005 р.				
Вересень 2006 р.				
Вересень 2007 р.				

СМ.20.9 60 років визволення Києва

2003	Ag-925	33,63 г	2.000	Proof
Травень 2004 р.				
Червень 2005 р.				
Вересень 2006 р.				
Вересень 2007 р.				

СМ.20.10 Не вмирає душа, не вмирає воля

2004	Ag-925	33,63 г	4.000	Proof
Травень 2004 р.				
Червень 2005 р.				
Вересень 2006 р.				
Вересень 2007 р.				

СМ.20.11 Ігри XXVII Олімпіади. Афіни, 2004

2004	Ag-925	33,63 г	5.000	Proof
Червень 2005 р.				
Вересень 2006 р.				
Вересень 2007 р.				

Золоті монети

2 гривні

ЗМ.2.1 Саламандра

2003	Au-999,9	1,24 г	10.000	Proof
Травень 2004 р.				
Червень 2005 р.				
Вересень 2006 р.				
Вересень 2007 р.				

ЗМ.2.2 Лелека

2004	Au-999,9	1,24 г	10.000	Proof
Травень 2004 р.				
Червень 2005 р.				
Вересень 2006 р.				
Вересень 2007 р.				

№ Рік Метал Вага Тираж Якість

10 гривень

ЗМ.10.1 10 років незалежності України

2001	Au-900	4,31 г	3.000	Proof
Лютий 2003 р.				
Травень 2004 р.				
Червень 2005 р.				
Вересень 2006 р.				
Вересень 2007 р.				

20 гривень

ЗМ.20.4 Скифія

2001	Ag-Au	14,70 г	2.000	Proof
Лютий 2003 р.				
Травень 2004 р.				
Червень 2005 р.				
Вересень 2006 р.				
Вересень 2007 р.				

ЗМ.20.5 Київська Русь

2001	Ag-Au	14,70 г	2.000	Proof
Лютий 2003 р.				
Травень 2004 р.				
Червень 2005 р.				
Вересень 2006 р.				
Вересень 2007 р.				

100 гривень

ЗМ.100.5 Пектораль

2003	Au-900	34,56 г	1.500	Proof
Травень 2004 р.				
Червень 2005 р.				
Вересень 2006 р.				
Вересень 2007 р.				

ЗМ.100.6 Золоті ворота

2004	Au-900	34,56 г	2.000	Proof
Травень 2004 р.				
Червень 2005 р.				
Вересень 2006 р.				
Серпень 2007 р.				

Цю книжку можна отримати поштою, надіславши поштовий переказ на адресу редакції журналу: Максим Загреба, а/с 43, Київ, 02147.
Не забудьте у графі поштового переказу «Для письмового повідомлення» зазначити зворотню адресу та назву книжки.
Пропозиція дійсна до 1 березня 2008 р.

Максим Загреба
МОНЕТИ УКРАЇНИ
1992–2007

Каталог
Видання 3-тє, доповнене

Київ, 2007 р.
Формат 145 × 215 мм, м'яка обкладинка, 128 с.

Зображення, технічні параметри та ринкові ціни на монети України 1992–2007 рр. карбування у двох станах збереження.

Різновиди обігових монет штемпельного характеру зведено у таблиці.

До каталогу також включено жетони, медалі та сувенірну продукцію Монетного двору НБУ.

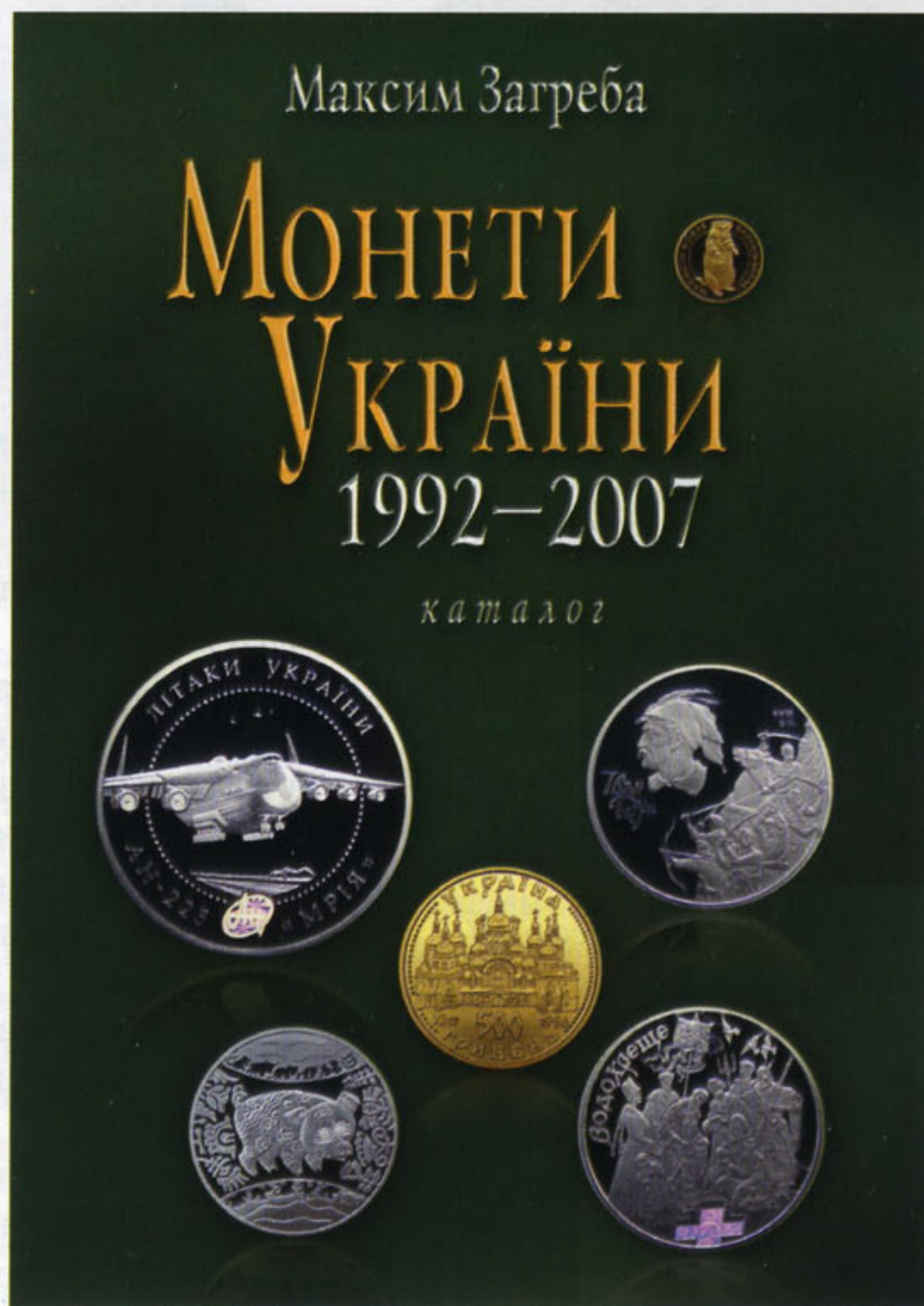
Українською мовою.

Ціни в українських гривнях.

Ціна з пересилкою поштою по Україні

1 примірник – 22 грн.

5 примірників – 100 грн.

100 гривень		125 гривень		200 гривень	
Рік	Метал Вага Тираж	Стан збереження / Ціна	Рік	Метал Вага Тираж	Стан збереження / Ціна
1997	Au-900 17,28 г 2.000	XF 8.500,0 Proof 12.500,0	1996-99	9 7,78 г 4.000	XF 1.750,0 Unc 3.000,0
1998	Au-900 17,28 г 2.000	XF 8.500,0 Proof 12.500,0	1996	Au-900 17,28 г 5.000	XF 2.250,0 Proof 3.000,0
1998	Au-900 17,28 г 3.000	XF 4.500,0 Proof 6.750,0	1996	Au-900 17,28 г 5.000	XF 2.250,0 Proof 3.000,0
2004	Au-900 34,56 г 2.000	XF 7.500,0 Proof 12.500,0	1996	Au-900 17,28 г 20.000	XF 2.000,0 Proof 2.850,0
2004	Au-900 34,56 г 3.000	XF 5.000,0 Proof 6.000,0			

Новые награды Европейской академии естественных наук

Виктор Барштейн (Киев)

Европейская академия естественных наук (ЕАЕН), с наградами которой мы уже познакомили читателя [1], продолжает осуществление проекта «Памятные награды и почетные медали Академии», научным руководителем и организатором которого является Президент ЕАЕН, профессор Владимир Тыминский. Недавно были учреждены четыре новые награды: орден «Крест со Святым Георгием», Офицерский крест Международного рыцарского союза (совместно с Международным рыцарским союзом, который, также, как и ЕАЕН, базируется в Германии, в Ганновере), медали Г. Лейбница и Л. Эйлера.

Орден «Крест со Святым Георгием» учрежден не случайно. Награды, связанные с именем этого святого, имеют долгую историю.

Святой Георгий — один из самых известных в христианстве святых. Не будем рассказывать о его детстве, жизни, подвигах и чудесах, в том числе и освобождении царевны от злого дракона (змея), приводить диалоги с императором Диоклетианом и префектом Рима, встречающиеся в печати. На самом деле о Святом Георгии досконально мало что известно. По общепринятой версии, он был благородного происхождения, служил в римской армии (возможно, был трибуном) и в 303 г. нашей эры был обезглавлен по приказу императора Диоклетиана за то, что выступал против гонения христиан.

Имя Святого Георгия стало для христиан олицетворением храбрости, защиты слабых и притесненных. Его считают своим покровителем жители многих стран, провинций и городов мира: Англии, Грузии, Литвы, Португалии, Германии, Греции, Каталонии, Арагона, Москвы, Стамбула, Генуи и Венеции. Святой Георгий покровительствует пехоте и кавалерии, крестьянам и земледельцам, скаутам и мясникам. Он защищает больных проказой, чумой.

Официальный статус покровителя Англии за Святым Георгием закрепили в

середине XIV в., при короле Эдуарде III. В те времена день Святого Георгия праздновали так же широко, как и Рождество. Святой также стал покровителем учрежденного Ордена Подвязки.

Да и в дальнейшем, многие награды получали его имя.

В 1940 г., когда самолеты Люфтваффе бомбили Британию, король Георг VI учредил новую награду — Георгиевский крест, которым отмечали гражданских лиц «за проявленную отвагу». По значимости эта награда вторая после креста Виктории. Георгиевским крестом, в частности, награжден остров Мальта за героизм, проявленный во время Второй мировой войны.

Гораздо более длинная история у знаменитого российского ордена св. Георгия — боевой награды офицера, учрежденного в 1769 г. Рассказ об этом ордене — тема большой отдельной статьи, отметим только, что орден св. Георгия I степени был чрезвычайно почетен и редок, за всю историю его существования. Его получили только 25 человек (для сравнения, высшим орденом Российской империи — орденом Андрея Первозванного, было награждено более тысячи человек) [2]. Полных Георгиевских кавалеров, тех, кто имел все его степени с четвертой по первую, было всего четверо.

Невозможно удержаться от соблазна продемонстрировать читателю прекрасную настольную памятную медаль (рис. 1) в честь 100-летия ордена св. Георгия, на лицевой стороне которой изображены двое награжденных I степенью ордена: его основательница императрица Екатерина II и император Александр II, который «возложил на себя» знаки ордена в его столетнюю годовщину в 1869 г.

Автором медали был Василий Владимирович Алексеев (1822—1901), утвержденный в 1861 г. в должности старшего медальера Петербургского монетного двора, а в 1872 г. удостоенный звания академика [3].

Прекрасные профильные, погрудные портреты императрицы Екатерины II и императора Александра II в центре медального поля. Можем заметить на груди обоих ромбовидные звезды первой степени ордена св. Георгия. Двойной выпуклый ободок по краю медали и выпуклый ободок, обрамляющий портреты, образуют кольцевое пространство, в котором располагается по кругу надпись: «Б. М. ЕКАТЕРИНА II ИМПЕРАТРИЦА И АЛЕКСАНДРЪ II ИМПЕРАТОРЪ ВСЕРОССИЙСКІЕ». В нижней части кольцевого пространства — переплетенные лентой дубовая (слева) и лавровая (справа) ветви.

В центральной части оборотной стороны медали — крест ордена св. Георгия. В аналогичном расположенному на лицевой части медали кольцевом пространстве сверху — девиз ордена: «ЗА СЛУЖБУ И ХРАБРОСТЬ», снизу даты учреждения и 100-летнего юбилея: «1769 26 НОЯБРЯ 1869». Между надписями, справа и слева — скрепленные цветком дубовая и лавровая ветви.

Однако вернемся к ордену «Крест со Святым Георгием» ЕАЕН, который вручается за особые заслуги в развитии науки, культуры, гуманизм.

Описание ордена «Крест со Святым Георгием».

Орден (рис. 2) представляет собой покрытый коричневой эмалью равносторонний крест из желтого металла, в центре которого — круглый медальон с тройным круглым ободком, в центре которого традиционное изображение Святого Георгия — всадник на коне, поражающий копьём змея. Из-под креста расходятся скрещенные мечи, направленные остриями вверх. Все элементы ордена выпуклые и выполнены из желтого металла. Крест с помощью кольца и ушка соединяется с шейной шелковой муаровой лентой. Лента красного цвета с тонкими продольными желтыми полосками по бокам.

Офицерский крест Международного рыцарского союза (Президентом которого

является Президент ЕАЕН, профессор Владимир Тыминский) вручается от имени двух организаций – ЕАЕН и Международного рыцарского союза за проявления благородства, жертвенности, высоконравственные поступки, достойные подражания, способность творить добро и помогать ближним, за стремление сделать жизнь людей достойнее.

Описание Офицерского креста Международного рыцарского союза.

Награда (рис. 3) представляет собой равносторонний крест из белого металла с остроконечными раздвоенными концами, покрытый белой эмалью. В центре креста накладка из круглого лаврового венка, в центре которого – накладка, представляющая собой щит, покрытый красной эмалью, на фоне которого вставший на дыбы, повернутый влево конь из белого металла. Все элементы ордена выпуклые. Крест с помощью кольца и ушка крепится к короне из желтого металла, внутренняя часть которой покрыта красной эмалью. Корона с помощью кольца и ушка соединяется с шейной шелковой муаровой лентой красного цвета.

С Офицерским крестом Международного рыцарского союза вручается петличный знак, во многом повторяющий орден. Равносторонний крест из белого металла, покрытый белой эмалью. В центре креста накладка представляющая собой щит, покрытый красной эмалью, на фоне которого вставший на дыбы, повернутый влево конь из белого металла. Все элементы знака выпуклые. Знак с помощью кольца и ушка крепится к короне из желтого металла, которая с помощью кольца и ушка соединяется с длинной пятиугольной колодкой, обтянутой шелковой муаровой лентой красного цвета. Знак крепится при помощи застёжки.

Выдающемуся немецкому философу-идеалисту, математику, физику, изобретателю, юристу, историку, языковеду Г. Лейбницу, чей портрет изображен в правом верхнем углу Диплома, вручаемого действительному члену ЕАЕН, посвящена новая медаль Академии.

Описание медали Г. Лейбница.

Медаль (рис. 4) круглой формы из белого металла с расположенным в центре медального поля выпуклым погрудным,

повернутым на $\frac{3}{4}$ вправо портретом ученого, надписью по окружности сверху: «Gottfried Wilhelm Leibniz». Слева и справа от портрета даты рождения и смерти Г. Лейбница: «1646» и «1716». По краю медального поля невысокий выпуклый ободок. Медаль с помощью кольца и ушка соединяется с пятиугольной колодкой, обтянутой шелковой муаровой лентой. На ленте продольные красная и белая полосы одинаковой ширины. Медаль крепится при помощи застёжки.

На оборотной стороне медали по окружности надпись на немецком языке, в верхней половине медального поля: «Europäische Akademie» (Европейская академия), в нижней половине медального поля: «Der Naturwissenschaften» (естественных наук). В центре – горизонтальная надпись на немецком языке в три строки: «Für Besondere Verdienste» (За особые заслуги).

Готфрид Вильгельм Лейбниц родился в семье известного юриста и профессора этики Лейпцигского университета, предсказавшего сыну известность в будущем и «свершение вещей чудесных». В пятнадцать лет Лейбниц поступил в Лейпцигский университет. Официально он был студентом юридического факультета, но кроме лекций по юриспруденции, усердно посещал и многие другие, в особенности, по философии и математике. В восемнадцатилетнем возрасте Лейбниц блистательно выдержал экзамен на степень магистра «свободных искусств и мировой мудрости», то есть словесности и философии. В 1666 г. Лейбниц блистательно защитил диссертацию на степень доктора права: «О запутанных делах». Среди интересов Лейбница: математика и физика, философия и богословие, лингвистика и история,

просвещение и политика ... К началу XVIII в. слава Лейбница гремела по всей Европе. Переписку, либо только беседу с Лейбницем считали для себя честью не только ученые, но и монархи. В 1700 г. он стал первым президентом созданного по его инициативе Берлинского научного общества (позднее – Академии наук). В 1711, 1712 и 1716 годах Лейбниц встречался с Петром I, разработал ряд проектов по развитию образования, научных исследований и государственного управления в России, организации Академии наук в Петербурге.

В рамках данной статьи возможно упомянуть только ряд научных достижений Лейбница.

Он явился предшественником немецкой классической философии. Его философская система сложилась к 1685 г. как итог двадцатилетней эволюции, в процессе которой он критически переработал основные идеи Демокрита, Платона, Августина, Р. Декарта, Т. Гоббса, Б. Спинозы и др.

В математике Лейбниц, одновременно с И. Ньютоном, но независимо от него, завершил создание дифференциального и интегрального исчисления, сконструировал счетную машину, которая выполняла не только сложение и вычитание, как было у Б. Паскаля, но и умножение, деление, возведение в степень, извлечение квадратного и кубического корней. Лейбниц заложил основы символической логики, исследовал свойства некоторых кривых, занимался разложением функций в ряды, ввел много математических терминов ...

В физике Лейбниц развивал учение об относительности пространства, времени и движения, установил в качестве количественной меры движения «живую силу» (кинетическую энергию), которую можно определить, зная массу тела и его

2

скорость. Воспользовавшись, частично, результатами Х. Гюйгенса он открыл закон сохранения «живых сил», явившийся первой формулировкой закона сохранения энергии, а также высказал идею о превращении одних видов энергии в другие. Лейбницу принадлежит также ряд открытий в специальных разделах физики: в теории упругости, теории колебаний, в частности, открытие формулы для расчёта прочности балок (формула Лейбница) и т. д.

В логике Лейбниц развил учение об анализе и синтезе, впервые сформулировал закон достаточного основания, ему принадлежит также принятая в современной логике формулировка закона тождества. Он впервые высказал мысль о возможности машинного моделирования человеческих функций, ввёл термин «модель».

Лейбниц занимался химией и геологией, сконструировал ветряной двигатель для насосов, выкачивающих воду из шахт. Ему принадлежит мысль, что Земля имеет историю. Лейбниц высказал правильное предположение о происхождении ископаемых останков животных и растений, отстаивал важную для биологов мысль об эволюции.

В языкознании он создал теорию исторического происхождения языков, дал их генеалогическую классификацию, развил учение о происхождении названий. Лейбниц явился одним из создателей немецкого философского и научного лексикона.

Медаль Л. Эйлера учреждена ЕАЕН в ознаменование 300-летия со дня рождения выдающегося математика и механика, физика и астронома.

3

Описание медали Л. Эйлера.

Медаль (рис. 5) круглой формы из белого металла с расположенным в центре медального поля выпуклым погрудным, повернутым вправо портретом ученого, надписью по окружности сверху: «Leonhard Euler». Слева и справа от портрета даты рождения и смерти Л. Эйлера: «1707» и «1783». По краю медального поля невысокий выпуклый ободок. Медаль с помощью кольца и ушка соединяется с пятиугольной колодкой, обтянутой шелковой муаровой лентой. На ленте продольные черная и желтая полосы одинаковой ширины. Медаль крепится при помощи застёжки.

Оборотная сторона медали аналогична описанной выше для медали Г. Лейбница.

Леонард Эйлер родился в семье пастора в г. Рихен близ Базеля (Швейцария). Поступив в тринадцать лет в Базельский университет для занятий философией,

Леонард заинтересовался лекциями по математике и астрономии, которые читал Иоганн Бернулли. В шестнадцать лет Эйлер, после произнесения на латинском языке речи о философии Декарта и Ньютона, получил ученую степень магистра искусств. Однако не восточные языки и богословие привлекли молодого человека, вскоре он целиком отдался изучению математики.

Дружба с сыновьями своего учителя Иоганна Бернулли – Николаем и Даниилом, определила дальнейшую судьбу Леонарда. Оба в 1725 г. приняли предложение стать членами созданной в Петербурге Академии наук. Вакансий по математике и физике больше не было, и братья Бернулли предложили Эйлеру работу физиолога при медицинском отделении Академии. Эйлер согласился и начал изучать медицину [4], не забывая и математических занятий. За это время он написал, напечатанную в 1727 г. в Базеле диссертацию о распространении звука.

В Петербурге имелись все условия для расцвета гения Л. Эйлера. Прибыв в конце 1726 г. в Россию в качестве адъюнкта по физиологии, Эйлер в 1733 г. стал профессором кафедры высшей математики (т. е. академиком), которую возглавлял до 1741 г.

В 1741–1766 гг. Эйлер работал в Берлине, был деканом математического отделения Королевской академии наук. С 1742 г. Эйлер был иностранным почетным членом Петербургской академии наук. С 1766 г. он снова стал профессором Петербургской академии наук.

Л. Эйлер скончался в 1783 г. и был похоронен на Смоленском лютеранском кладбище Петербурга (в 1837 г. Петербургская академия наук воздвигла на его могиле памятник), в 1956 г. прах Л. Эйлера перенесён в Некрополь Александровской лавры.

4

5

Мы снова можем только кратко перечислить круг интересов Л. Эйлера и его научные достижения.

За 14 лет первого российского периода жизни Л. Эйлер подготовил к печати около 80 работ, в их числе свой знаменитый двухтомник по аналитической механике (1736 г.). В 1738 г. появились две части введения в арифметику, в 1739 г. — новая теория музыки, в 1740 г. — сочинение о приливах и отливах морей.

За время пребывания в Берлине в течение 25 лет Л. Эйлер написал 300 работ. В 1744 г. Эйлер напечатал три сочинения о движении светил, в 1749 г. он опубликовал капитальное двухтомное сочинение «Морская наука» по теории кораблестроения и кораблевождения. По-прежнему, много работ относилось к проблемам математики.

Л. Эйлер продолжал интересоваться чисто прикладными задачами: консультировал работы по проведению канала между Хавелем и Одером, заложил основы теории турбин, развил учение о движении круглого снаряда в воздухе, изыскивал форму зубцов зубчатых передач, занимался оптической техникой, в 1762 г. предложил устройство сложных объективов с целью уменьшения хроматической аберрации.

Во второй российский период жизни, практически потеряв зрение, Л. Эйлер продиктовал около 380 статей и сочинений.

Учёный необычайной широты интересов и творческой продуктивности, Л. Эйлер стал автором около 900 трудов по математическому анализу, дифференциальной геометрии, теории чисел, приближённым вычислениям, небесной механике, математической физике, оптике, баллистике, кораблестроению, теории музыки и др.

Труды Л. Эйлера печатались Академией наук после его смерти в течение 40 лет, а полное собрание сочинений, содержащее 850 названий, начало печататься в Швейцарии в 1909 г., закончено в 1975 г. и составило 72 тома.

Список литературы

1. Барштейн В. Ю. Награды Европейской академии естественных наук // Нумизматика і фалеристика. — 2007. — № 2. — С. 9—21.
2. Кузнецов А. А. Ордена и медали России. — М.: Изд-во МГУ, 1985. — 174 с.
3. Щукина Е. С. Два века русской медали. — М.: Терра, 2000. — 269 с.
4. Барштейн Ю. А., Барштейн В. Ю. Медицина в медальерному мистецтві. — Тернопіль: Укрмедкнига, 2003. — 352 с.

Ремінні пряжки українських військових формувань періоду національно-визвольної боротьби 1914—1956 рр.

Олександр Мельник (Київ)
Степан Пахолко (Львів)

Серед української військової атрибутики періоду національно-визвольної боротьби 1914—1956 рр., найменш дослідженим є такий елемент військового однострою, як ремінна пряжка. Опрацювавши протягом майже 15 років значну джерельну базу в архівах та бібліотеках, на жаль, інформації про виготовлення військових пряжок, авторів проектів та виконавців, фірм виробників та інші виявити вдалося небагато.

Вдалішим виявився пошук цих раритетів. Вдалося віднайти понад 30 примірників пряжок до одностроїв українських військових формувань, які умовно можна поділити на п'ять груп.

1. Пряжки Українських Січових Стрільців 1916—1918 рр.
2. Пряжки Української Галицької Армії та Армії УНР 1918—1919 рр.
3. Пряжки Української Повстанської Армії 1941—1956 рр.
4. Пряжки І УД Української Національної Армії 1945—1947 рр.
5. Пряжки громадсько-політичних організацій 1895—1939 рр.

Вперше питання про військові пряжки УСС постало на нараді з приводу зміни та впровадження однострою 24 березня 1916 р. У розробці проектів однострою, головного убору, накомірних відзнак, відзнак участі в стрільцтві, портопе (привіска до шаблі), пряжок, активну участь брали визначні українські художники та архітектори: Лев Лепкий, Михайло Гаврилко, Юліан Буцманюк, Іван Труш, Олександр Лушпінський [1].

До проектування військової атрибутики УСС був причетний і Роман Грицай.

1

2

3

У листуванні професора Степана Гайдучка до доктора Івана Боберського є прохання «надати мені ласкаво при нагоді хто рисував проекти відзнак, які Ви видавали в часі війни у Відні (знаю що артист звичайно здійснював Ваш помисл, частинно догадуюся, що рисував Грицай, інженер¹) [2].

У тому самому листуванні зазначено про вклад Олександра Новаківського, «що то служив своїми радами при добиранню одностроїв для Соколів і для наших стрільців».

Ймовірно, що ще до проектування власних січових пряжок, були спроби переробляти австрійські пряжки, додаючи до них українську символіку. Так, вдалося виявити дві стандартні офіцерські австрійські пряжки з галицьким левом, що спиняється на скелю (рис. 1) та таку саму офіцерську пряжку з тризубом та хрестиком на центральному зубі (рис. 2).

Виявлена також стандартна австрійська стрілецька пряжка з витисненим у польових умовах тризубом, замість австрійської символіки (рис. 3).

Можна припустити, що ці пряжки були перероблені в 1916—1918 рр. під час перебування УСС на Поділлі та Східній Україні, коли розпад Австро-Угорської та Російської імперій став неминучим і українські вояки в арміях воюючих країн усвідомили свою роль в утворенні ядра збройних сил майбутньої незалежної Української держави.

До проектування та виготовлення військової атрибутики (відзнаки, кокарди, пряжки, однострої та інші) для Українських Січових Стрільців, Української

Галицької Армії, Січових Стрільців (київських) та Збройних Сил Української Народної Республіки найбільший вклад зробив професор Іван Боберський².

Першу згадка про зразок ремінної пряжки з левом подає І. Боберський у своєму щоденнику від 12 жовтня 1918 р. з Відня, коли йому був показаний «взірець спинки (пряжка, прим. авт.) до вояцького пояса, прикрашеного левом». Далі в щоденнику І. Боберський згадує: «Заходжу до робітні Райнемера в VIII-ім окрузі, Lindengasse, 26, щоб виконав дальші замови Центральної Управи. Реймер оповідає про силу Ковтуна. Ковтун зайшов на моє поручення і забрав відзнаки і пряжки. Наплечник з тягарем, яких 250 кг, (ймовірно помилка в щоденнику, — малося на увазі 25 кг, прим. авт.) забрав легко на плечі. Райнемер не міг начудуватися: «Це силач, а не пізнати о нім, що має таку силу» [6].

Масове виготовлення власної пряжки з традиційним для січового стрілецтва левом, що спиняється на скелю, ймовірно, не вдалося вчасно здійснити, бо виявлена пряжка з левом (рис. 4), невідома на жодній з багаточисельних світлин Українських Січових Стрільців. Однак відомо, що така пряжка є в експозиції Бельгійського Військового музею (відділ «Українське військо»). Можна припустити, що ця пряжка не використовувалась масово і в Українській Галицькій Армії.

Такі невикористані пряжки продавались, як пропам'ятні відзнаки-сувеніри на початку 30-х років у Відні. Так, на рекламній сторінці «Сьпіваник Українських Січових Стрільців»,

виданого українською мистецькою накладнею «У.-М.-НА» у Відні в 1920 р. зазначено: «Спряжка з левом до поясів», ціна 8 кор. А в каталозі української книгарні Теодора Савули у Відні, виданого у 1929—1930 рр. в розділі «Українські відзнаки» зазначено: «Спряжка з левом до військового пояса», ціна 0,20 дол. або 1,80 зол. [5].

Другий етап творення української військової атрибутики випадає на період бойових дій корпусу Січових Стрільців (київських), Збройних Сил УНР та Української Галицької Армії за державну незалежність України (1918—1919 рр.)

У цей період професор І. Боберський, працюючи в Державному Секретаріаті Військових Справ в Станіславові для творення новітньої військової атрибутики, згуртував навколо себе таких талановитих українських митців, як Петро Терещук, Михайло Бринський, Осип Курилас, Юліан Буцманюк, Лев Лепкий

У своїх спогадах І. Боберський згадує про численні наради з цими художниками відносно одностроїв, кокард на головні убори, відзначення ступенів на ковнірі, ордени та медалі [6]. Ці ж художники розробляли і такий простий за своїм функціональним призначенням елемент однострою, як ремінна пряжка.

Завдяки безкорисливій, дружній допомозі одного з найбільшого у світі колекціонера української військової атрибутики, доктора медицини Юрія Лукіяна Сас-Подлуського з Чикаго [7], вдалося виявити в його збірці ці унікальні, досі невиявлені в Україні військові пряжки.

¹ Роман Грицай народився у Львові в 1887 р. в сім'ї адвоката. За оцінками таких мистецтвознавців, як В. Січинський, М. Голубець, Т. Геврик — один з найвизначніших архітекторів першої половини ХХ ст. незаслужено забутий, майже невідомий мистецькій громаді України. Довголітній в'язень сталінських таборів. Після закінчення академічної гімназії у Львові, навчався на відділі будівництва у Львівській політехніці, деканом, якої був ушанований український підприємець і архітектор Іван Левинський. Ще будучи студентом Р. Грицай спроектував відзнаку «Шевченківський Здви́г у Львові 28 червня 1914». По закінченню Першої світової війни займався реставрацією та відновленням церков, пам'ятників архітектури та інших об'єктів, знищених війною. Працював головним архітектором в м. Рогатин (1923—1939). За його проектами на Рогатинщині збудовано 12 церков. Р. Грицай

— автор численних архітектурних проектів у Відні, Канаді, Львові, а також проектів Народних Домів, приватних будинків для світочів української культури (зокрема вілли Б. Лепкого «Богданівна» на українському курорті в с. Черче). Р. Грицай першим створив зразки нагробних пам'ятників у модерних формах. Йому належить проект цвинтарної каплиці зі стилізованим хрестом (1930) для меморіалу на стрілецькому цвинтарі гори Маківка.

У жовтні 1945 р. Р. Грицай було заарештовано і засуджено на 15 років, одночасно було конфісковано все майно, сотні мистецьких проектів, які мабуть ще й досі припадають порохом в архівах колишнього КДБ. Повернувшись із заслання в 1955 р., отримував пенсію «аж» 10 крб. Доживав у злиднях. 16 травня 1968 р. перестало битися серце славного митця. Відійшов знедолений, всіма забутий, навіть тіло не було кому винести на цвинтар. Поклали на воза...[3].

² Іван Боберський (1873—1947) — видатний громадсько-політичний діяч, ім'я якого вписано золотими літерами до пантеону української слави. Народився в сім'ї священика в с. Доброгостів на Львівщині. Навчався в університетах Львова, Відня й Граца. У 1890—1914 рр. викладав німецьку мову і фізкультуру в Академічній гімназії Львова. Блискучий знавець своїх предметів, він водночас активно прищеплював своїм учням любов до України, до її мови і традицій, домогався того, щоб його вихованці були свідомими українцями, здоровими і тілом, і духом. З вибухом Першої світової війни став одним з організаторів Легіону УСС та Бойової Управи УСС. З проголошенням Західно-Української народної республіки став членом Секретаріату військових справ. І. Боберський займався організаційною та видавничою роботою, видавав офіційний орган військового міністерства ЗУНР — «Вісник Державного Секретаріату військових справ», розробив проект однострою та відзнак УГА, який був схвалений міністерством оборони [6].

Серед цих раритетів особливо слід виділити пряжку (рис. 5), автором якої, ймовірно був П. Терещук. І. Боберський, аналізуючи творчу майстерність П. Терещука зазначив: "Різьбяр Терещук у Відні посідає салонову легкість у своїх працях...показував мені свої начерки, виконані в легких лініях, яким орудують віденські мистці...».

Ще одна пряжка з колекції доктора Ю. Сас Подлуського (рис. 6), ймовірно, виконана Михайлом Бринським, стиль якого І.Боберський характеризує так: "Бринський є кремезний в почерку і розміщенню» (6).

Відносно авторства ще двох раритетів з колекції доктора Ю. Подлуського (рис. 7, 8) можна тільки припустити, що ними могли бути Лев Лепкий, Юліан Буцманюк або Осип Курилас.

Ось як згадує про творчу працю митців І. Боберський: «Прийшов маляр Осип Курилас. Разом з різьбярем Бринським ми в трійку переговорили знову однострій, особливо шапку і познаки на ковнір. Курилас приніс свій помисл на означення степенів. Я попросив, щоб виконав на рисунках» [6].

Питання військової атрибутики обговорювалось на нарадах найвищого рівня.

Про нараду 26 березня 1919 р. в м. Ходорові І. Боберський подає: «Нарада в Начальній команді вечером. Рисунки, моделі розставлені і поприбивані на стінах, однострої, шапка, степені. Секретар вже тепер Віктор Курманович, ген.-хорунжий Михайло Омелянович-Павленко, старшини з Начальної команди, старшини від огневої лінії. Около півгодини пояснюю. Забирає до деяких подробиць голос чотар Лев Лепкий. Оглядають, говорять...»

Серед пряжок цього періоду, неіндефікованою залишається поки що сталена пряжка (рис. 10) з дещо нетиповим зображенням тризуба. Порівнюючи це зображення тризуба з навпечатками тризуба на поштових марках УНР, можна припустити, що це пряжка одного з військових формувань гетьмана П. Скоропадського.

Ілюструючи світлини пряжок Української Повстанської Армії (рис.11–14), слід зазначити, що ця тема достатньо висвітлена в літературі [8, 9], тому подаємо світлини тільки тих пряжок, які не публікувались в попередніх дослідженнях.

Окремого дослідження вимагали пряжки військовополонених вояків Першої Української Дивізії Української

Національної Армії періоду їх перебування у Британському полоні в Італії [10] (рис. 15).

Пряжки перероблені в Реміні, аналогічні пряжкам які переробляли вояки Української Повстанської Армії із здобутих в боях німецьких пряжок, тому провести чітке розмежування практично неможливо.

Ця тема була висвітлена разом з світлинами пряжок у статті «Фалеристичні пам'ятки I-ї Української Дивізії Української Національної Армії у Британському полоні в Італії (Белярія – Ріміні 01.VI.1945 – 10.V.1947)» (10) [20–22].

Одною із загадок періоду Другої світової лишається пряжка з написом «Слава Україні» і зображенням тризуба. Цікавим є той факт що, пряжка зроблена за промисловими технологіями і схожа на німецькі військові пряжки того ж періоду. Стилестика напису та зображення дуже нагадує т. з. відзнаку легіону полковника Р. Сушко (Військові відділи націоналістів – В.В.Н., 1939 року). Наразі відомі дві світлини які підтверджують використання цієї пряжки (рис. 17), але не допомагають відповісти на головні питання.

Найменш дослідженими є пряжки українських громадсько-політичних організацій кінця другої половини ХХ ст. – першої половини ХХІ ст. Вдалося виявити один примірник пряжки товариства «Сокіл», випущеної в 1897 р., автором якої був М. Івасюк. (рис. 18) [11]. Відома пряжка товариства «Луг» середини 20-х років минулого століття, яка проте поки що недосяжна дослідження та фотографування.

Невстановленою поки що залишається пряжка-раритет (рис. 19) з колекції доктора Ю. Подлуського. Ймовірно, що автором її міг би бути П. Терещук.

Список літератури

1. ЦДІА України у Львові. – Ф.353, оп.1, спр.14, арк. 32.
2. ЦДІА України у Львові. –Ф.366. оп.1, спр.13, арк.14.
3. Кирчів А. Архітектор Роман Грицай // Аудиторія. – 5–18 грудня 1997, ч.14–15, с.10–11.
4. L,armee de L,Ukraine independante,1917–1921. – Armes Militaria. . №.246. с.28. Jan.2006 (зображення пряжки на однострої).
5. Каталог Української книгарні Теодора Савули у Відні.ст.185 .// Бібліотека ЦДІА України у Львові. інв. № 39691
- 6.Боберський І.Щоденник 1918–1919. – Київ, 2003. – С.5,19, 132, 170, 173.

7.Куш А. Праця д-ра Юрія Подлуського // Українське козацтво. – 1972. – Ч. 3 (21). – С. 40–42.

8. Манзуренко В. Ременные пряжки УПА // Однострій. – 2001. – Ч. 6. – С. 28.

9. Музичук С., Марчук І. Українська Повстанча Армія. – Рівне, 2006. – С. 29.

10. Мельник О., Пахолко С. Фалеристичні пам'ятки Першої української дивізії Української національної армії у британському полоні в Італії (Белярія 01.06.1945–10.05.1947) // Нумізмати́ка і фалеристика. – 2007. – №.3. – С. 27–33.

11. "Сокіл-Батько" Спортивно-руханкове товариство у Львові. Альманах 1894–1994. – Львів: РВО "Основа", 1996. – С. 18

Висловлюємо щирю подяку колекціонерам–дослідникам української фалеристичної спадщини п. Віктору Коняго (США) та Віталію Манзуренко (Львів) за можливість дослідити світлини пряжок, які відсутні у збірці авторів, а також Олександрю Кучеруку (Київ) та Сергію Музичуку (Рівне) за надані світлини.

До статті "Ремінні пряжки українських військових формувань періоду національно-визвольної боротьби 1914–1956 рр."

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

Вояки допоміжної Української поліції генерального-губернаторства, орієнтовно період 1940–1942 рр.

Генерал Капустянський, Мюнхен, 1949 р.

17

18

19

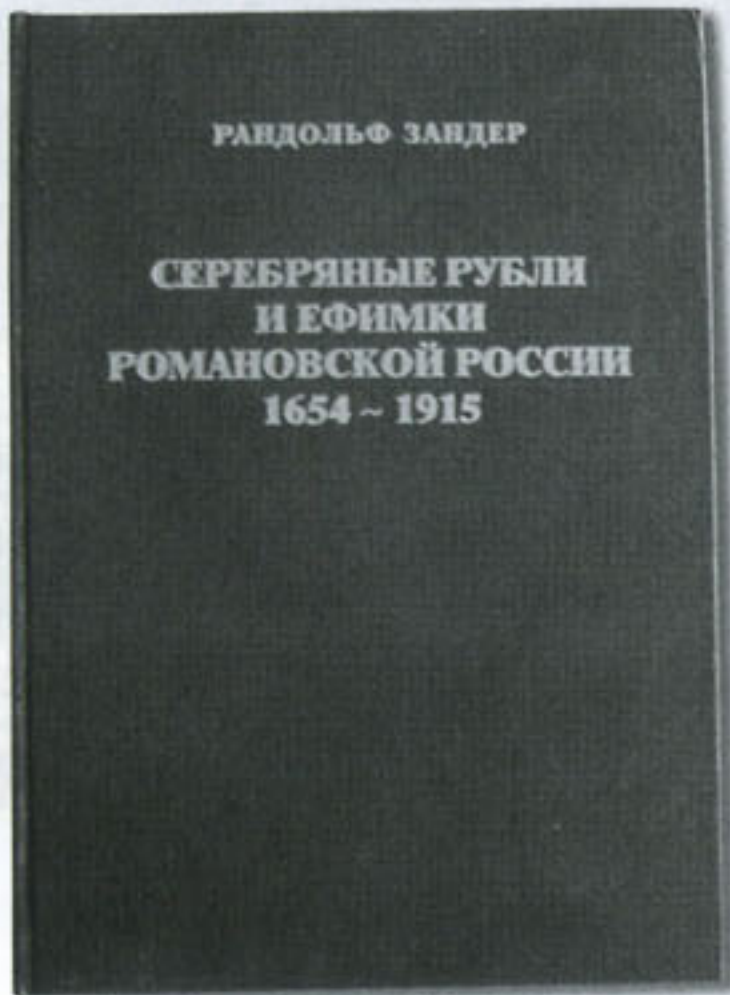

Поштова листівка. Львів, 1902 р. На ремені – пряжка товариства "Сокіл".

Ці книжки можна отримати поштою, надіславши поштовий переказ на адресу редакції журналу: Максим Загреба, а/с 43, Київ, 02147.
Не забудьте у графі поштового переказу «Для письмового повідомлення» зазначити зворотню адресу та назву книжки.
Пропозиція дійсна до 15 лютого 2008 р.

Рандольф Зандер

**СРІБНІ РУБЛІ ТА ЄФИМКИ
РОМАНОВСЬКОЇ РОСІЇ
1654–1915**

Київ, 1998 р.
Формат 210×290,
тверда обкладинка, 207 с.

Книга американського дослідника та колекціонера, голови російського нумізматичного товариства, людини, яка стояла у витоків видання журналу «JOURNAL OF THE RUSSIAN NUMISMATIC SOCIETY», відображає американську думку про нашу історію кризь призму нумізматичної. Ця думка часто несподівана, дивна і цікава для нас, вихованих на певних історичних штампах. Це – безпристрасна думка людини, яка захоплена колекціонуванням російських монет. Колекціонери відкриють для себе багато нового, оскільки автор у книзі зібрав відомості з російськомовних джерел, що не завжди доступні читачам. Легкий, емоційний і доступний стиль викладу захоплює читача, який відчуває захопленість автора російською історією.
Мова – російська.

Ціна з пересиланням поштою:
по Україні – 55,- грн.

В. В. Бартошевич

**У БОРИННІ
З НАПОЛЕОНОМ
НУМІЗМАТИЧНІ
НАЧЕРКИ**

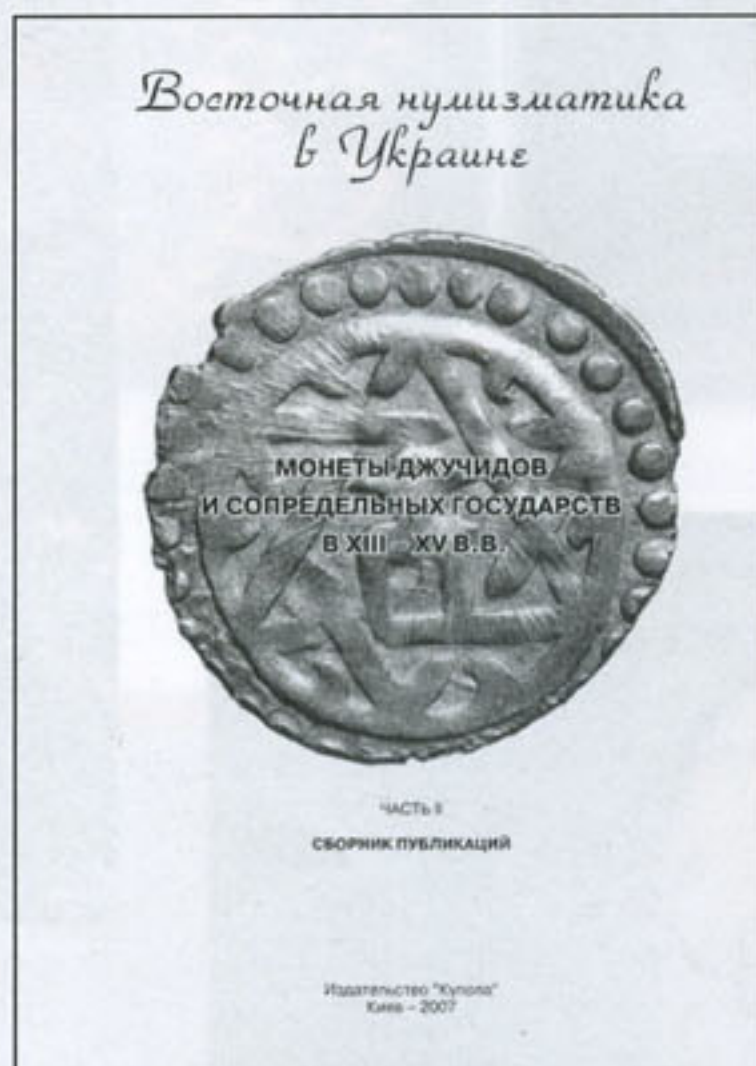

Київ, 2001 р.
Формат 218×288,
м'яка обкладинка, 210 с.,
наклад 500 прим.

Книга містить десять робіт відомого історика та нумізмата. Різні за змістом, вони об'єднані єдиною тематикою: історія Вітчизняної війни 1812 р., яка розглядається через пам'ятки нумізматички – медалі, ополченські знаки, хрести та ін. Автор розкриває маловідомі сторони Вітчизняної війни, аналізує нумізматичні та письмові джерела, значну мемуарну літературу та художній матеріал. У «Додатках» дається іменний покажчик, перелік ілюстрацій, бібліографічна довідка та список скорочень. Для спеціалістів-нумізматів, музейних працівників, істориків широкого профілю, а також для читачів, які цікавляться історією.
Мова – російська.

Ціна з пересиланням поштою:
по Україні – 57,- грн.

**СХІДНА НУМІЗМАТИКА В УКРАЇНІ,
збірка публікацій, частина II
МОНЕТИ ДЖУЧИДІВ XIII – XV ст. ТА СУСІДНІХ ДЕРЖАВ**

Київ, 2007 р.
Формат 210×296 мм, м'яка
обкладинка,
134 с., наклад 500 примірників

Друга збірка статей продовжує почату у першій збірці тему вивчення середньовічної історії України і присвячена нумізматичці Улуса Джучі та деяким питанням нумізматички Великого Князівства Литовського. Збірка включає в себе каталог основних типів та варіантів відомих автору срібних монет Криму XIII ст.

Йармаки Криму, автор – К.К. Хромов (Київ).
Інші публікації присвячені наслідуванням джучидським срібним монетам Джанібєка, які зустрічаються у північних і центральних районах України, та іншим типам, варіантам монет Джучидів, а також деяким питанням грошового обігу на території України за джучидських часів.
Також у збірці: робота Е.Ю. Гончарова (Москва) «Нотатки про очковидну тамгу», яка має безпосереднє відношення до історії Азово-Дніпровського регіону у другій половині XIV ст.; стаття Олекси Гайворонського (Бахчисарай) «Думки про Екси-Юрте», в якій наведено цікаві факти і роздуми автора щодо новітніх думок про давню історію фортеці Кирк-Йер, міста Бахчисарай та його околиць.
Вперше у повному обсязі опубліковано монети Борщевського кладу та монетної частини кладу з Василиць.
Мова – російська.

Ціна з пересиланням поштою
по Україні – 150,- грн.

Валерій Нечитайло

**КАТАЛОГ АНТИЧНИХ МОНЕТ
СКИФІЇ, БЕРЕЗАНІ, НИКОНІО,
ТРИ, КЕРКІНІКИДИ**

Київ, 2000 р.
Формат 148×210 мм,
м'яка обкладинка, 80 с.

Описання та промальовки античних монет міст Північного Причорномор'я. 290 позицій.
Ціни в гривнях на два ступені збереження – "Fine" та "VF".
Мова – російська.

Ціна з пересиланням поштою
по Україні – 28,- грн.

Ці книжки можна отримати поштою, надіславши поштовий переказ на адресу редакції журналу: Максим Загреба, а/с 43, Київ, 02147.
Не забудьте у графі поштового переказу «Для письмового повідомлення» зазначити зворотню адресу та назву книжки.
Пропозиція дійсна до 15 лютого 2008 р.

Огуй О. Д.

**ІСТОРІЯ ОБІГУ ГРОШОВИХ ОДИНИЦЬ
ТА ЇХ НАЙМЕНУВАНЬ НА БУКОВИНІ
(1774–1918)**

Вперше в повному обсязі досліджено історію встановлення грошового обігу та монетно-лічильної системи на Буковині 1774–1918 рр. як у лінгвістичному, так і в історико-економічному та історико-нумізматичному аспектах.

Проведено цілісне дослідження обігу грошових одиниць за буковинськими документами, монетними знахідками та прикрасами з використанням монет, а також детальним урахуванням соціально-економічних особливостей Буковини (в межах Австрійської імперії). Водночас у монографії подано енциклопедичну інформацію про основні грошово-лічильні найменування та визначено їх обігові курси при залученні цінових показників.
Мова – українська.

Ціна з пересиланням поштою по Україні – 150,- грн.

Чернівці, 2005 р.
Формат 170×240 мм, тверда обкладинка,
576 с., наклад 500 примірників

Максим Загреба,
Сергій Яценко

**МОНЕТИ БІЛОРУСІ,
МОЛДОВИ
та ПРИДНІСТРОВ'Я**

Київ, 2007 р.
Формат 145×215 мм,
м'яка обкладинка, 64 с.

Каталог містить зображення, технічні параметри та ринкові ціни на монети Білорусі (з 1996 р.), Молдови (з 1992 р.), Придністровської Молдавської республіки (з 2000 р.). Ціни в українських гривнях. Мова – українська.

Ціна з пересиланням поштою по Україні – 20,- грн.

Дмитро Харітонов

**УКРАЇНСЬКІ
ПАПЕРОВІ ГРОШІ**

Київ, 2005 р.
Формат 147×210 мм, м'яка обкладинка, 112 с.

Каталог містить детальну інформацію про державні випуски паперових грошей, котрі були надруковані для обігу в Україні з 1917 по 2005 р.

Кольорові ілюстрації більше 160 бон, багато з яких публікуються вперше. Описані основні характеристики бон: розмір, колір, якість паперу, водяні знаки, інше. Мова – українська та англійська. Ціни для трьох станів збереження в євро.

Ціна з пересиланням поштою по Україні – 130,- грн.

Дмитро Харітонов

**ПАПЕРОВІ ГРОШІ
ЄВРЕЙСЬКИХ ГРОМАД
В РОСІЇ**

Прага, 2003 р.
Формат 148×210,
м'яка обкладинка, 136 с.

Каталог паперових грошей, що були в обігу як платіжні засоби в єврейських громадах на території Росії у період 1917–1920 рр.

Дано описування близько 300 грошових знаків, вказано різновиди, рідкості та колекційна вартість для двох станів збереження. Понад 200 оригінальних кольорових ілюстрацій, багато бон опубліковано вперше. Мова – російська та англійська.

Ціна з пересиланням поштою по Україні – 180,- грн.

Валерій Нечитайло

**КАТАЛОГ АНТИЧНИХ
МОНЕТ ОЛЬВІЇ**

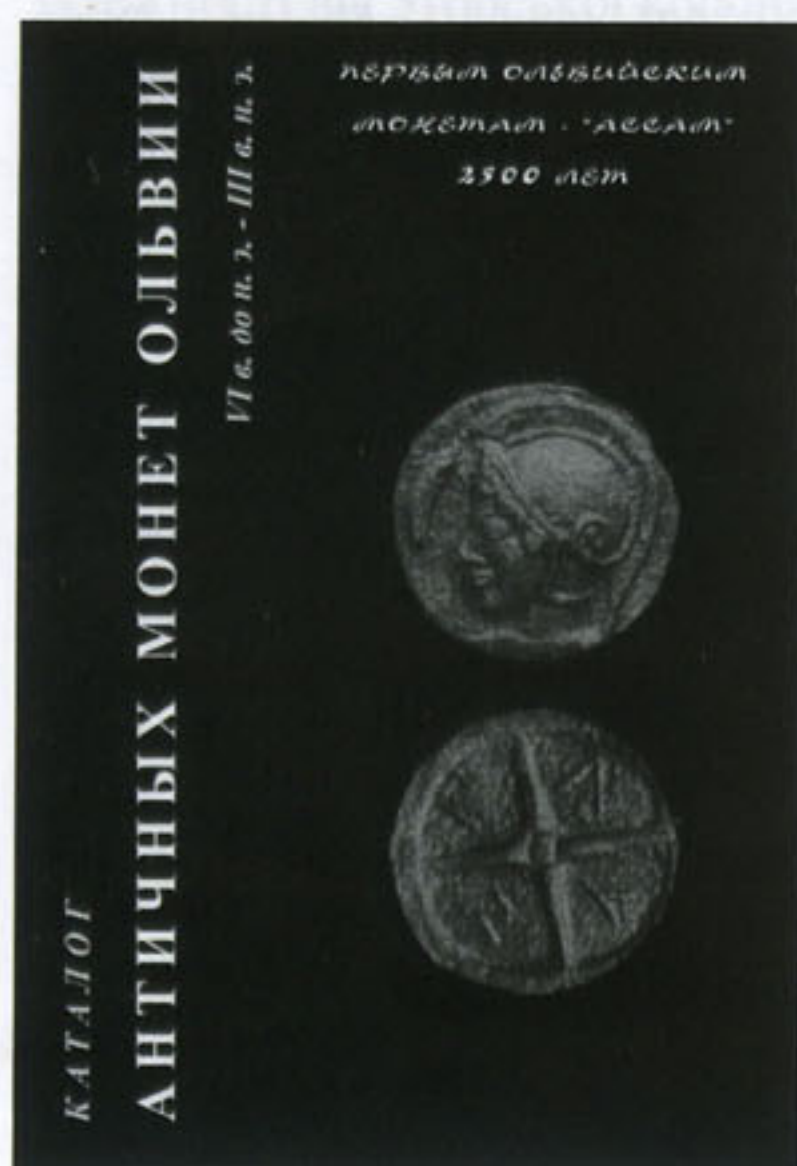
VI ст. До н. е. – III ст. н. е.

Київ, 2000 р.
Формат 210×300 мм,
м'яка обкладинка, 160 с.,
+ 29 кольорових плат.

Описання та промальовки античних монет Ольвії. 724 позиції.

Ціни в гривнях на два ступені збереження – "Fine" та "VF". Мова – російська.

Ціна з пересиланням поштою по Україні – 110,- грн.

Про нові знахідки монет Подільського князівства

Олег Погорілець,
Ростислав Саввов (Хмельницький)

Пройшло вже три роки з часу публікації у журналі «Нумізматика і фалеристика» статті авторів, присвяченої відкриттю монет Подільського князівства, що існувало на українських землях в XIV ст. [1]. За минулий час зусиллями авторів та інших дослідників з'явилося декілька праць, в котрих вивчалися історичні обставини появи цих рідкісних монет пізнього середньовіччя, виникнення їхнього монетного типу, геральдичних зображень [2–7]. Також за цей час на Поділлі знайшлась ще одна подільська монета уже відомого типу.

У попередньому випуску журналу «Нумізматика і фалеристика» була опублікована стаття А. Шостопаля, де наводиться опис нових знахідок монет Подільського князівства та дається аналіз обставин їхнього випуску [8]. Дві нові срібні монети походять із Черкащини, та, як видно з публікації, належать до поодиноких випадкових знахідок. Нові монети, як і попередні, теж належать до карбування подільського князя Костянтина Коріатовича (1380 – до 1391). Таким чином, загальна кількість відомих монет

Костянтина зросла до семи, (рис. 1, таблиця), а топографія знахідок, окрім Поділля та Київщини, тепер поширилась на Черкащину, що входила в минулому до Подільського князівства. Одна з новознайдених монет Черкаси-1 належить до вже описаних монет Костянтина, інша Черкаси-2 – до нового, раніше невідомого типу, з іншим зображенням реверсу, зміненою легендою та зменшеною вагою.

Хоча А. Шостопал детально та ґрунтовно дослідив монети, автори вважають, що нові знахідки заслуговують на коментар та хотіли би дати щодо них свої міркування. Одразу зауважимо, що перша зі знайдених монет Черкаси-1 в дрібних деталях збігається з монетою Костянтина Дунаївці-1 та є уже третьою монетою, карбованою цією парою штемпелів (рис. 1). Її відмінність від попередніх двох – зменшена до 0,8 г вага пояснюється, на думку авторів, не розбіжністю ваги монет при карбуванні, а втратою маси в результаті перебування монети у вогні. Про це свідчать характерні сліди на поверхні монети та факт підвищеної крихкості монети, що призвело до її фрагментації під час очищення.

Зупинимося детальніше на іншій знайденій монеті Костянтина Черкаси-2. На її реверсі спостерігається зображення нового типу, яке раніше не було відомо для монет Костянтина – композиція з корон та, можливо, літер. На жаль, стан реверсу монети не дає можливості зробити більш певних висновків. Корони розташовані на периферії монетного кружка не симетрично, одна з них орієнтована назовні, а інша усередину. Наявність корони, орієнтованої усередину монети, виглядає випадковою. Можливо припустити, що під час виготовлення штемпеля спочатку було нанесено пунсоном зображення корони, помилково повернуте усередину. Далі, щоб не втрачати підготовлений штемпель, ще раз, на цей раз

Рис. 1. Монети Костянтина Коріатовича, розташовані у порядку співпадіння штемпелів:
1 – монета Угорського Національного Музею (УНМ); 2 – Дунаївці-1; 3 – Черкаси-1; 4 – Дунаївці-2;
5 – Городок-1; 6 – монета Національного Музею історії України (НМІУ); 7 – Черкаси-2.

вірно, було нанесено на штемпель зображення корони, орієнтованої назовні. Виглядає імовірно, що під короною було розміщено ініціал або аббревіатура титулу правителя. Легенда монети нового типу Черкаси-2, попри деякі зміни – заміни назви володінь «Смотрич» на «Поділля» та інший вигляд скорочень, схожа на легенди попередніх подільських монет та має подібну структуру. Привертає увагу поява в написах монети нового для монет Костянтина знаку у вигляді вертикально орієнтованих двох крапок. У даному випадку це не розділовий знак, а знак скорочення. Автори згодні, хоча й з деякими зауваженнями, з варіантами прочитання легенди нової монети, запропонованими А. Шостопалом. На думку авторів, при її прочитанні необхідно враховувати наявні в написах знаки скорочення. У цьому випадку титули в легенді монети можуть збігатися з відомими з грамот титулами князів Коріатовичів [9]:

+MO(NETA): CONSTANT[I]NI / +DVCIS (HEREDIS ET): D(OMINI DE): PODOLI

Монета Костянтина / князя, дідича та господаря Поділля (Подільської землі).

Слід цілком погодитися з А. Шостопалом, що зміна в монетній легенді назви володінь з «Смотрич» на «Поділля» разом із заміною анжуйського герба угорських королів XIV ст. на композицію з короною, свідчить про істотну зміну владного статусу Костянтина. Можливо йдеться про поширення його суверенітету зі Смотрича на все Поділля. А. Шостопал вважає, що ця зміна відбулася після смерті Людовика Угорського (1342–1382) в період з 1382 по 1386 роки та означає вихід Костянтина з васальної залежності від Угорської корони. На думку авторів остання дата – 1386 р., імовірніша, якщо опиратись на датування подільського карбування за вагою львівських «руських грошків» [10]. Взагалі, після черкаських знахідок, монети Костянтина за вагою та іншими ознаками можна розбити на дві групи. У першу (див. таблицю) входять п'ять монет № 1–5, з вагою, що перевищує один грам (середня вага 1,05 г, вага монети № 3 до уваги не бралася), усі вони мають на реверсі анжуйський герб, а в легенді вказано «Смотрич», як назва володінь.

Рис. 2. Монета (денарій, обол?) подільського князя Федора Коріатовича (1388–1394) (а) та зображення штрихового знаку на печатці Федора Коріатовича з його грамоти від 1403 р. (б).

Рис. 3. Корони на монеті Костянтина нового типу Черкаси-2 та монеті Федора (монети зображено в однаковому масштабі) порівняно із зображенням корон на монетах кінця XIV ст.:

1 – реверс монети Костянтина Черкаси-2; 2 – аверс монети Федора; 3 – празький гріш Вацлава II (1271–1305); 4 – львівський «руський грош» Казимира III (1333–1370); 5 – півгріш Владислава Ягайла (1386–1434); 6 – денарій Владислава Ягайла (1386–1434); 7 – денарій Марії Угорської (1382–1385); 8 – денарій Людовика Угорського (1342–1382).

Друга група включає дві монети – НМІУ та нового типу Черкаси-2, зі зниженою вагою – до 0,72 г та 0,77 г відповідно. Також їх об'єднує своєрідний стиль зображення Св. Юрія-зміборця в характерному «шоломі», на відміну від першої групи, де він, схоже, зображений у німбі. Зниження ваги вказує на більш пізнє карбування монет другої групи. Автори вважають, що його потрібно віднести на кінець правління Костянтина, який помер між 1388–1391 рр.

На завершення коментарю хотілось би звернути увагу на таку обставину. В деяких роботах, присвячених монетам Подільського князівства, відштовхуючись від невеликої кількості знайдених монет, робиться висновок про малочисельність та епізодичність випуску монет Костянтина [7]. На думку авторів, такий висновок передчасний. Невелика кількість відомих подільських монет, насамперед, свідчить про їхню відсутність в скарбах того часу,

єдиним суттєвим джерелом надходження цих монет у наш час. Усі монети Костянтина, обставини знаходження яких відомі, знайдені як поодинокі монети. Нумізматичі відомо немало прикладів, коли поширена та масова у свій час монета, при певних історичних обставинах, могла майже не випадати в скарби і тому є рідкісною сьогодні. Наприклад, це стосується поширених в свій час, що відомо з документів, а тепер рідкісних мідних монет Молдови початку XV ст. [11]. Також

Рис. 4. Збільшене зображення ділянки аверса монети Федора Коріатовича з готичними літерами «С» та «О». Тонкими лініями вказано попередню деформацію монетного кружка – вдавлений відбиток знаку Федора з реверсу монети.

Увага!

У № 3'07 в статті А. Шостопаля «Монети XIV ст. карбовані на Поділлі» вкралися прикрі помилки. На стор. 24 друга колонка третій рядок знизу та третя колонка дев'ятий рядок зверху слова P-OPOLI слід читати P-ODOLI, а DVGIS як DVCIS.

Метрологічні показники та штемпельні відмінності монет Костянтина

Монета	Час знаходження	Місце та обставини знаходження монети	Вага, г	Діаметр, мм	Проба	Штемпель	
						Аверс	Реверс
1. Монета УНМ	до 1887 р.	Н/д З 1887 в УНМ з приватної колекції	1,15	18,0	Н/д Висока	Да1****	Др1****
2. Дунаївці-1	до 2003 р.	Дунаївці Хмельницької обл., поодинокі знахідка	1,01	18,5	Вище 900**	Да1	Др1
3. Черкаси-1	2006	с.Трушівці, Чигиринського р-ну Черкаської обл., поодинокі знахідка	0,8*	18,5	Н/д Висока	Да1	Др1
4. Дунаївці-2	до 2004 р.	Дунаївці Хмельницької обл., поодинокі знахідка	1,02	17,5	Вище 900**	Да2	Др1
5. Городок-1	2005 р.	Городок Хмельницької обл., поодинокі знахідка	1,01	17,6	Н/д Висока	Да2	Др1
6. Монета НМІУ	1937 р.	Вишгород Київської обл. Археологічні розкопки, поодинокі знахідка	0,72	18,0	900***	Ва1	Вр1
7. Черкаси-2	до 1997 р.	Черкаська – Вінницька обл. Н/д	0,77	18,5	Н/д Висока	Ча2	Чр2

* вага монети знижена внаслідок втрати маси.
** проба визначалася методом РФА в ННДРЦУ.
*** проба визначалася НМІУ штриховим методом.
**** Да1, Др1 – умовні позначення штемпельних варіантів аверсу та реверсу.

на кількість збережених монет впливали такі звичайні в минулому явища, як вилучення монет та заборона обігу. При оцінці обсягів карбування потрібно враховувати ці обставини. З іншого боку, виявлення існування декількох типів монети Костянтина свідчить про достатньо тривале їхнє карбування. Також монети Подільського князівства зафіксовані в джерелах початку XV ст., де вони виступають під назвою «подольські полугрошки» [12]. А виникнення на Поділлі в XV ст. регіональної лічби на основі так званої «подільської копи» теж є ймовірним наслідком їхнього активного обігу. Навряд чи все це могло би статися при короткочасній емісії подільських монет малого обсягу. Взагалі наразі це питання виглядає недостатньо дослідженим та потребує подальшого вивчення.

Надалі автори хотіли би зупинитись на одній особливості монети нового типу Черкаси-2, що дає змогу по новому підійти до проблеми атрибуції деяких давно відомих монет. Йдеться про новий для монет Костянтина елемент зображення – корону (рис. 3). Вона має три великих – один центральний та два бокових, крім того, чотири малих проміжних зубців, та чотири отвори в корпусі корони. Зображення корони було поширене в європейській іконографії монет XIV–XV ст. Найбільш відома корона з празького гроша – висока, з трьома великими зубцями, яка стала зразком для зображення корони на монетах сусідніх країн – Польщі, Угорщини. Корона такого ж типу присутня й на львівських монетах – «руських грошиках» та мідних денаріях. Потрібно підкреслити, що корона на монеті Костянтина відрізняється від цього поширеного типу опуклою формою та

пропорціями. Пошук подібного зображення корони виявив схоже зображення на монеті, яку деякі дослідники відносять також до карбування Подільського князівства, але не Костянтина, а його брата Федора Коріатовича (1388–1394) (рис. 2). Ця дрібна монета європейського типу була виявлена у великому скарбі кінця XIV ст. монет київського князя Володимира Ольгердовича (1363–1394), знайденого в 1911 р. в Сосниці [13]. Монета має на одному боці знак складної форми у вигляді літери «М», з середини якої проростає подвійний хрест з розсіченими кінцями. Непевна атрибуція цієї монети Федору Коріатовичу [14] ґрунтувалась на схожості цього зображення (рис. 2, а) до штрихового знаку з двосторонньої печатки Федора (рис. 2, б) від грамоти 1403 р. [15]. У цій грамоті Федір, ув'язнений під Краковом, після невдалої спроби повернутися разом з братом Василем із Закарпаття та знову заволодіти Поділлям, відмовлявся в обмін на свободу від прав на Подільське князівство. До нашого часу печатка не збереглася й відома тільки з опису при інвентаризації польського королівського архіву в 1595 р. Саме на аверсі монети Федора можна бачити корону, за формою подібної до корони, розміщеної на монеті Костянтина Черкаси-2 (рис. 3). Проте спроби авторів визначити для порівняння її точні розміри по зображенням з публікацій були незадовільні. Під короною монети Федора деякі дослідники вбачали людську голову [14], інші – рослину [16]. Також вважалось, що там зображено дві готичні літери, по одній версії «С» та «О» [17], по іншій «d» та «P» [7]. Вочевидь, що ця невизначеність з розмірами корони та трактуванням зображення аверсу вимагала подальшого вивчення монети Федора.

З люб'язного дозволу НМІУ автори отримали можливість ознайомитися з монетою Федора. Дослідження цієї невеликої за розмірами 13,5 на 12 мм, виготовленої з низькопробного срібла, вагою 0,30 г, монети показало, що зображення корони на монеті Костянтина нового типу та на монеті Федора майже збігаються не тільки за формою, а й за розмірами. Отже, при виготовленні штемпелів обох цих монет використовувалися майже тотожні пунсони. А це дає можливість припустити, що монета Федора карбувалась на тому самому монетному дворі, що й монета Костянтина. Ця обставина дає можливість, на думку авторів, відкинути сумніви відносно належності монети із сосницького скарбу Федору Коріатовичу.

Обстеження монети Федора також показало, що вона має специфічну деформацію поверхні, яка виникає, коли під час карбування відкарбована монета залишається в одному зі штемпелів. Тоді під час подальшого карбування на новому монетному кружку на обох боках відкарбовується позитивне та негативне зображення одного зі штемпелів. У даному випадку це була сторона із зображенням знаку Федора. Брак був виправлений, монетний кружок з дефектними зображеннями після певного повороту в штемпелях був повторно перекарбований. У результаті новий рельєф наклався на попередній, що створило заплутану картину зображень на монеті (рис. 4). Вочевидь, ця обставина стала причиною різного бачення зображення аверсу монети Федора попередніми дослідниками, незважаючи на те, що сама монета знаходиться в доброму стані, не має навіть слідів потертості. Прискіпливе обстеження аверсу монети

авторами, з використанням біокулярного мікроскопу, не залишило ніяких сумнівів щодо вірності версії про розміщення під короною двох латинських літер в готичному стилі «С» та «О» [17]. Крапка, яку можна бачити між цими літерами, є наслідком розмітки штемпеля циркулем. Такі центральні крапки теж зустрічаються на монетах Костянтина. Під літерами спостерігається елемент декору у вигляді трьох кілець, який часто зустрічається на монетах того часу, наприклад, на польських півгрошах Казимира III (1333–1370), угорських монетах та львівських «руських грошиках».

Що означають розташовані під короною літери «С» та «О» – це ініціали монетного сеньйора чи якась інша аббревіатура? На жаль, очевидної та простої інтерпретації цього скорочення не видно, так само як і інших комбінацій цих літер «ОС», «ОД», «ДО», які могли би виникнути при помилковому нанесенні пунсонами напису на штемпель. Мається на увазі переміна літер місцями, а також дзеркальний напис у зворотному напрямку (готичне «С» виглядає в такому випадку як «D»), такі помилки часто зустрічаються на монетах того часу. Використання на дрібних монетах скорочень було поширено в XIV ст., зокрема, у нумізматиці Польщі, Угорщини, сусіднього Львова. Літерою (літерами) указувалося ім'я правителя, інколи його титули, місце карбування, монетар (особливо для провінційних монетних дворів). Дрібні літери, розташовані з боків центрального зображення, звичайно, означали знаки монетного двору. Для подільського князя Федора (в написанні латиною «Theodorus») можливо було би гіпотетично очікувати таких аббревіатур: «Т» – Федір, «ТД», або «ДТ» – князь Федір, «ТДР» – Федір князь Поділля. Нічого подібного на монеті ми не бачимо. Необхідно підкреслити, що для Федора інших імен не відомо, отже схоже, що в аббревіатуру на монеті його ім'я не входить. Це доволі дивно, зважаючи на те, що під короною, звичайно, розміщали ініціал правителя. Взагалі дві літери під короною співвідносяться скоріше з іменами двох правителів, чим з подвійним іменем одного. Для Подільського князівства відомо про сумісне правління Костянтина та Федора та, можливо, Федора та Василя, але ці варіанти теж не відповідають аббревіатурі. Схоже, що пошуки задовільного трактування цього скорочення потрібно вести в інших напрямках.

Запропоноване Є. Іванаускасом та Р. Дучісом розкриття аббревіатури на монеті

Федора як «*Samenesz Oppidum*» (Кам'янець укріплення) не виглядає переконливим [17]. По-перше, назва міста на монетах того часу в усіх відомих авторам випадках позначалась однією літерою, без усяких доповнень. По-друге, «*Oppidum*» у перекладі з латини означає укріплений пункт, провінційне містечко, щось невелике, на відміну від фортеці «*Castro*» та міста «*Civitas*». Навряд чи так могли називати другу столицю Подільського князівства Кам'янець-Подільський в 90-х роках XIV ст., який ще в 1374 р. отримав німецьке право на самоуправління, та в якому вже у 1388 р., крім місцевих жителів, фіксується наявність вірменської общини. Взагалі вираз «*Oppidum*» по відношенню до Кам'янця в документах не зустрічається, а використовується «*Civitas*». На жаль, у ці документи належать вже до XV–XVI ст. У грамоті Ягайла Вітовту від 1394 р., яка збігається з часом карбування монети Федора, Кам'янець позначають «*Castro*» [18].

Можливо було теж запропонувати деякі варіанти розкриття аббревіатури, наприклад, такий як «*Samenensis Obol*» (Кам'янецький Обол), однак він також сумнівний, оскільки звичай розміщати назву номіналу на монеті поширився пізніше, та як для обола (1 обол = 1/2 денарія = 1/24 гроша) монета Федора (вага 0,30 г, 600 проба за визначенням НМІУ) заважка. В іншому варіанті аббревіатура могла бути знаками монетного двору, де «С» означає Кам'янець, а «О» ініціал монетаря. Подібним чином позначалися угорські монети того часу, карбовані на монетному дворі у Кремниці. Слабким місцем цієї гіпотези є те, що ці літери завеликі для службового напису, до того ж займають на монеті не належне їм центральне положення, ще й під короною.

Отже, питання розкриття аббревіатури на монеті Федора залишається відкритим. Будемо сподіватися на майбутні знахідки монет Костянтина Черкаси-2 в доброму стані, що дасть змогу впевнено прочитати та розкрити скорочення на монеті. Можливо, що це стане ключем для розкриття аббревіатури й на монеті Федора.

Список літератури

1. **Погорілець О., Саввов Р.** Монета подільського князя Костянтина. // Нумізматики і Фалеристика. – 2004. – № 3.
2. **Білецька О. В.** Поділля на зламі XIV–XV ст.: до витоків формування історичної області. – Одеса, 2004. – 416 с.
3. **Погорілець О. Г., Саввов Р. В.** Карбування монети на Поділлі в другій

половині XIV ст. // Матеріали міжнародної наукової конференції. **Грошовий обіг і банківська справа в Україні: минуле та сучасність.** Львів, 2004. – Львів, 2005. – С. 145–153.;

4. **Погорілець О. Г., Саввов Р. В.** Монети подільського князя Константина Кориатовича (вторая половина XIV в.). // Тезисы докладов и сообщений XIII Всероссийской нумизматической конференции. – Москва, 2005. – С. 109–110;

5. **Погорілець О. Г., Саввов Р. В.** Начало чеканки монеты в южных землях Великого княжества Литовского (вторая половина XIV в.). // Тезисы докладов Международной нумизматической конференции, посвященной 150-летию Национального музея Литвы. – Вильнюс, 2006. – С. 238.

6. **Крижанівський А., Шуст Р.** До генези іконографії та метрологічних показників монет Подільського князівства другої половини XIV ст. // Нумізматики і Фалеристика. – 2005. – № 2.

7. **Гулецькі Д., Грамыка А., Криваручка А.** Манеты Беларуси да 1707 года. – Мінськ, 2007. – С. 67–68.

8. **Шостопа А.** Монети XIV ст. карбовані на Поділлі. // Нумізматики і фалеристика – 2007. – № 2.

9. **Грамоти XIV ст.** – К., 1974. № 24.

10. **Крижанівський А.** До питання генези руських монет Казимира III. // «А се его сребро». Збірник праць на пошану члена-кореспондента НАН України М.Ф. Котляра з нагоди його 70-річчя. – К., 2002. – С. 195.

11. **Бырня П. П., Руссев Н. Д.** Монеты средневековой Молдавии. // *Stratum* №6. 1999. – С. 183 – 191.

12. **Грамоти XIV ст.** – К., 1974. – № 57.

13. **Котляр М. Ф.** Грошовий обіг на Україні доби феодалізму. – Київ, 1971. – С. 72–74, 86.

14. **Е. Ivanauskas, M. Balčius.** Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės lydiniai ir monetos nuo 1387 iki 1495 metų. – Vilnius, 1994. – S. 47.

15. **Puzyna J.** Korjat i Korjatowicze. // *Ateneum Wileńskie*. R. VII – z. 3 – 4. – Wilno, 1930. – S. 454.

16. **Котляр Н. Ф.** Клад монет Владимира Ольгердовича. // Нумізматики і Эпиграфика, т. VIII, 1970. – С. 100.

17. **Ivanauskas E., Douchis R.** Coins of Lithuania. 1386-1707. – Vilnius, 1999. – P. 24.

18. **Tęgowski J.** Sprawa przyłączenia Podola do Korony Polskiej w końcu XIV wieku. // *TeKi Krakowskie* 5, 1997. – S. 175.

Автори висловлюють щире подяку за допомогу у роботі завідуючій нумізматичного відділу НМІУ З.О. Зразюк та зберігачу музею В.В. Дубицькій.

Юбилейная медаль «70 лет Вооруженных Сил СССР»

Владимир Лазаренко (Киев)

В основу данной публикации положены архивные материалы и личные исследования автора с описанием разновидностей медали и удостоверения к ней.

В 1987 г. в преддверии 70-летнего юбилея Советских Вооруженных Сил Секретариат Президиума Верховного Совета СССР подготовил документы для учреждения юбилейной медали «70 лет Вооруженных Сил СССР».

Разработку эскизов этой медали было поручено представителю Министерства обороны главному художнику опытно-конструкторской базы Центрального вещевого управления (ЦВУ МО) Александру Борисовичу Жуку.

Разработанный эскиз юбилейной медали «70 лет Вооруженных Сил СССР» целиком повторяет изображение центрального медальона ранее разработанной им в 1974 г. медали «За отличие в воинской службе».

На лицевой стороне медали в центре помещено погрудное профильное изображение солдата, матроса и летчика обращенное влево. Лавровые ветви изображены не скрещенными и разорванными благодаря чему под изображением военнослужащих компактно разместились даты сверху вниз «1918» и «1988». В верхней части медали – пятиконечная звездочка с серпом и молотом посередине.

На оборотной стороне медали расположена надпись «70 лет Вооруженных Сил СССР» в четыре строки. Ниже надписи – слева лавровая, справа дубовая ветви. Все изображения и надписи выпуклые, края с обеих сторон окаймлены узким бортиком.

Лента к медали была предложена «армейского» цвета и напоминала ленту от ведомственной медали «За безупречную службу» II степени с одной лишь разницей, что между двумя желтыми полосками размещена голубая.

Эскиз был утвержден Министерством

обороны СССР генералом армии Д. Т. Язовым и отправлен на Монетный двор для изготовления образца «в металле».

Медаль «70 лет Вооруженных Сил СССР» изготовлена диаметром 32 мм, толщиной 2,5 мм цельноштампованной из латуни.

Медаль, положение и описание к ней были учреждены Указом Президиума Верховного Совета СССР 28 января 1988 г.

В виду большого тиража медали заказ на ее изготовление был размещен на двух монетных дворах.

Медаль «70 лет Вооруженных Сил СССР», изготовленная на Московском монетном дворе, цельноштампованная, ушко округлое, имеет одну разновидность. Изображение солдата, матроса и летчика смазанные, хотя медаль и покрыта качественным анодированным желтым покрытием.

Медаль, изготовленная на Ленинградском монетном дворе, имеет три типа.

1-й тип: на реверсе округлого ушка справа набита аббревиатура ЛМД;

2-й тип: на реверсе округлого ушка слева набита аббревиатура ЛМД;

3-й тип: на реверсе округлого ушка по центру набита аббревиатура ЛМД.

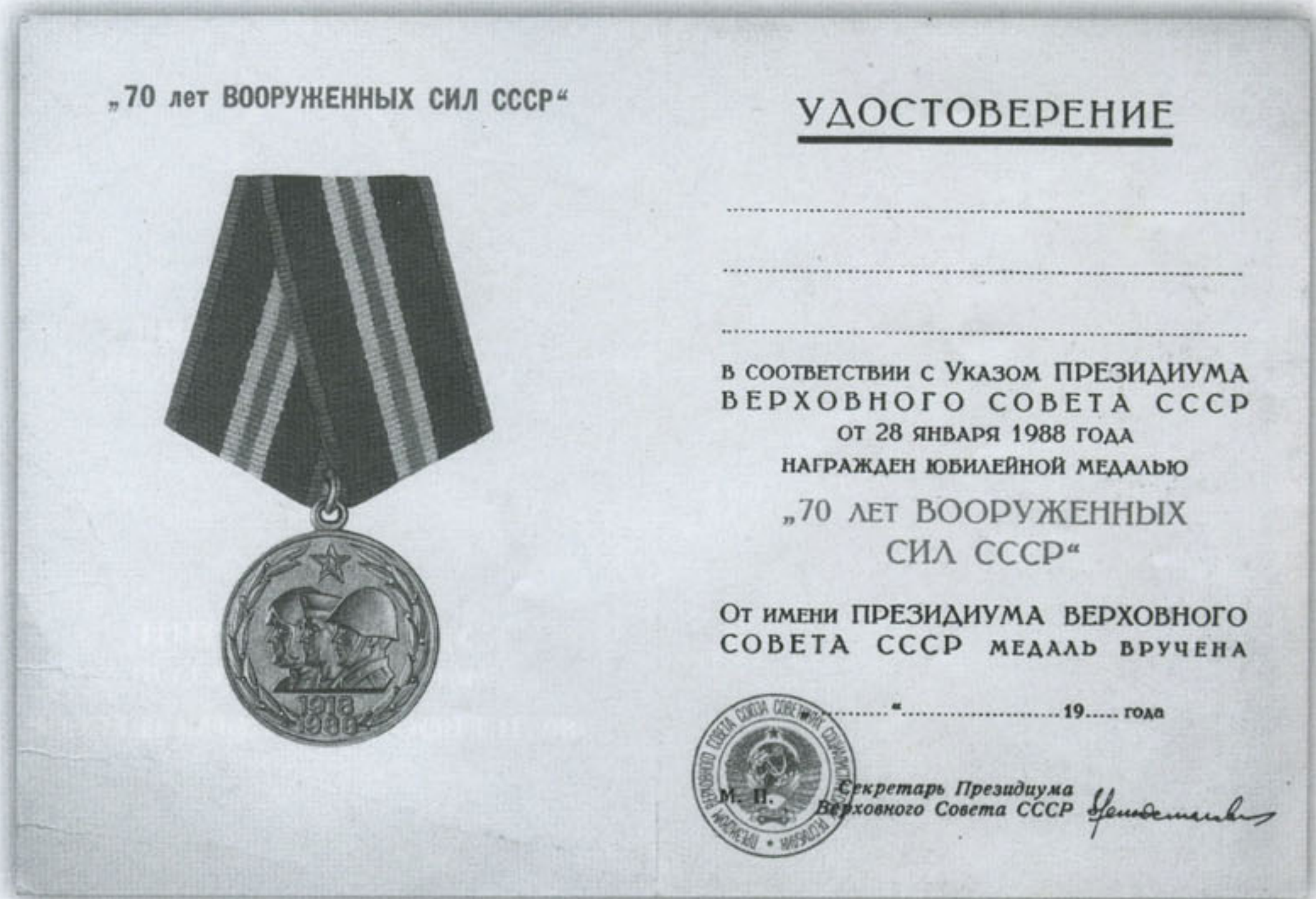
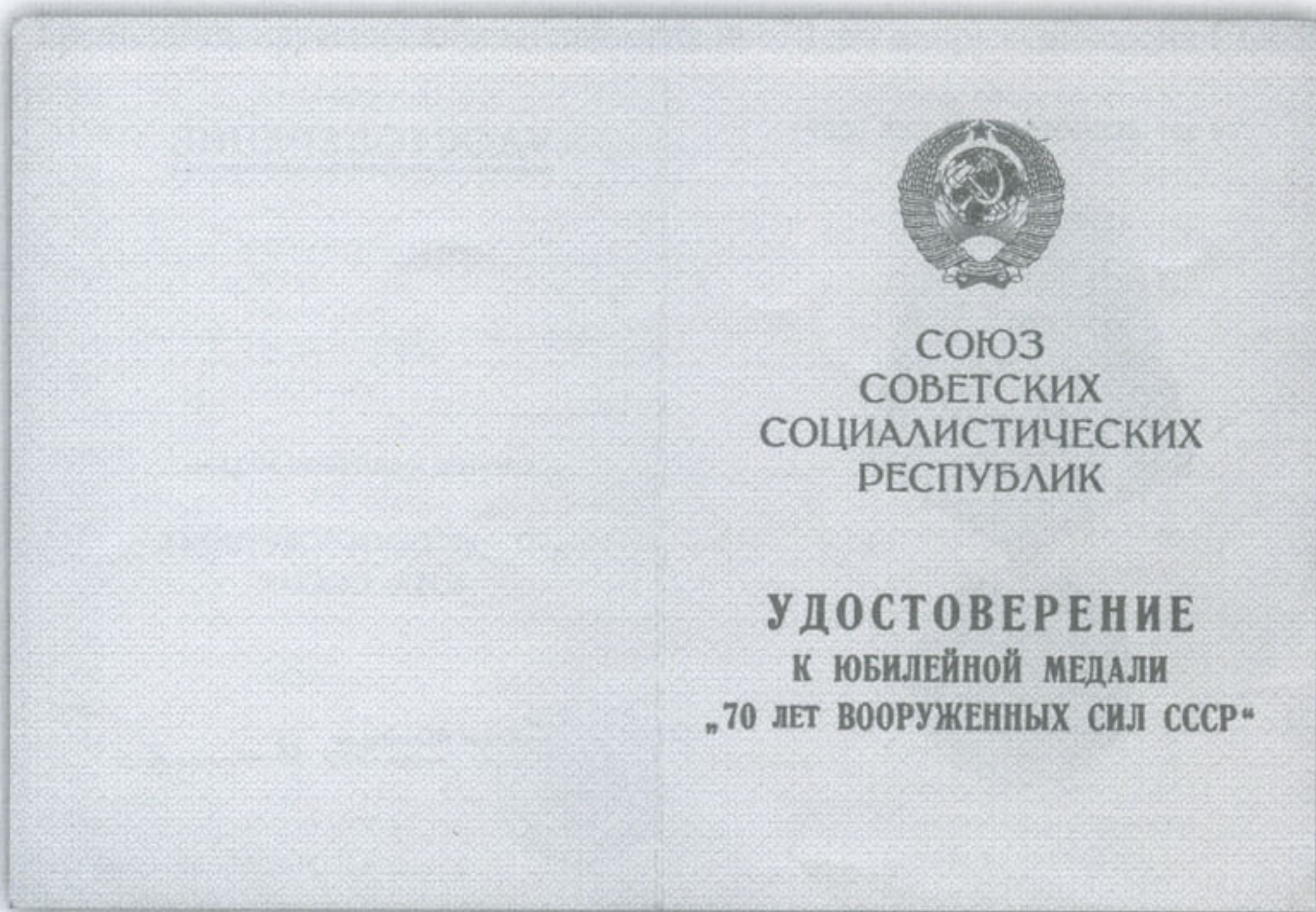
Изображения солдата, матроса и летчика на медалях выполнено с качественной проработкой деталей, особенно глаза, в которых отчетливо видны зрачки. Качество анодированного покрытия уступает покрытию медали, изготовленной на Московском монетном дворе.

Иногда встречаются медали, изготовленные на Ленинградском монетном дворе, с толщиной 1,5 мм вместо 2,5 мм.

Заказ на изготовление удостоверений к медали «70 лет Вооруженных Сил СССР» был размещен в типографии ГОЗНАКА Министерства финансов СССР.

Удостоверение имеет три разновидности.

1-я разновидность: удостоверение представляет собой книжку, выполненную из плотной бумаги. На лицевой стороне удостоверения в верхней части расположен герб СССР. Под гербом расположена надпись в четыре строки: «СОЮЗ / СОВЕТСКИХ / СОЦИАЛИСТИЧЕСКИХ / РЕСПУБЛИК». В нижней части расположена надпись в три строки: «УДОСТОВЕРЕНИЕ / К ЮБИЛЕЙНОЙ МЕДАЛИ / «70 лет ВООРУЖЕННЫХ СИЛ СССР». Герб СССР и надписи выполнены

красной краской. Серия и номер на удостоверении отсутствуют.

Во внутренней части удостоверения, на первой странице расположено изображение юбилейной медали. Над ним красным цветом надпись «70 лет ВООРУЖЕННЫХ СИЛ СССР» в одну строку.

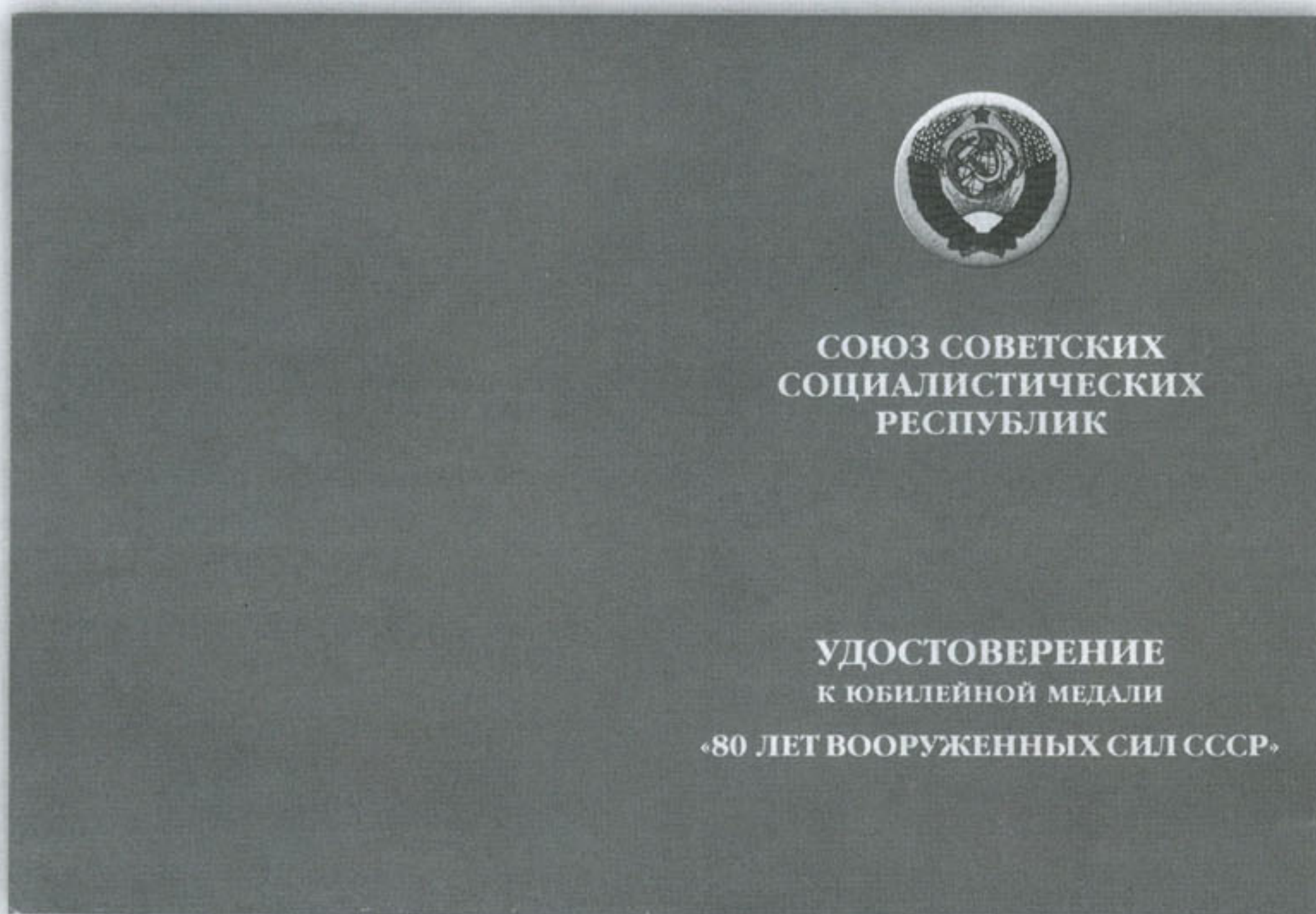
На второй странице в верхней части подчеркнутая надпись – «УДОСТОВЕРЕНИЕ», под ней три пустые строчки для вписывания воинского звания и ФИО награжденного. Ниже расположен текст в четыре строки: «в соответствии с Указом Президиума / Верховного Совета СССР / от 28 января 1988 года / награжден юбилейной медалью». Под ним надпись красным цветом в две строки: «70 лет ВООРУЖЕННЫХ / СИЛ СССР». Ниже черной краской надпись в две строки: «От имени ПРЕЗИДИУМА ВЕРХОВНОГО / СОВЕТА СССР медаль вручена». Далее дата, должность, воинское звание и подпись лица, вручившего медаль.

2-я разновидность удостоверения отличается от первой разновидности лишь тем, что в нижней части на второй странице удостоверения вместо слов: должность, воинское звание и подпись лица, вручившего медаль – идет типографская прописная надпись в две строки: Секретарь Президиума Верховного Совета СССР и факсимиле Менташашвили. На удостоверении также имеется типографская печать Президиума Верховного Совета СССР. Это удостоверение вручалось высокопоставленным чинам непосредственно в Кремле.

3-я разновидность удостоверения также как и вторая имела типографскую подпись Секретаря Президиума Верховного Совета СССР и факсимиле Менташашвили и гербовую печать Президиума Верховного Совета СССР. Отличие составляет отсутствие в центре второй страницы удостоверения текста: «в соответствии с Указом Президиума Верховного Совета СССР от 28 января 1988 года награжден медалью». Вместо этого текста в удостоверении напечатано: «вручена юбилейная медаль». Это удостоверение вручалось членам правительственных делегаций из зарубежных стран, принимавших участие в праздновании юбилея в Москве.

Лицевая сторона удостоверения для всех разновидностей одинаковая.

Согласно Положению о медали, юбилейной медалью «70 лет Вооруженных Сил СССР» награждались:

лица офицерского состава, прапорщики, мичманы и военнослужащие сверхсрочной службы, состоящие к 23 февраля 1988 г. на действительной военной службе в Советской Армии, Военно-Морском Флоте, пограничных и внутренних войсках МВД СССР, войсках и органах КГБ СССР;

бывшие красногвардейцы, военнослужащие, принимавшие участие в боевых действиях по защите Советской родины в рядах вооруженных сил СССР; партизаны гражданской и Великой Отечественной войны 1941—1945 гг.;

лица, уволенные с действительной военной службы в запас или отставку, прослужившие в Советской Армии, Военно-Морском Флоте, войсках МВД СССР, войсках и органах КГБ СССР 20 и более лет в календарном исчислении:

лица, награжденные за время прохождения действительной военной службы медалями СССР «За отвагу», «За боевые заслуги», «За отличие в охране государственной границы СССР», «За трудовую доблесть», «За трудовое отличие», «За отличие в воинской службе», «За отличную службу по охране общественного порядка» либо медалями Ушакова и Нахимова.

Вручение юбилейной медали «70 лет Вооруженных Сил СССР» производилось от имени Президиума Верховного совета СССР командирами войсковых частей, соединений, начальниками учреждений, заведений, военкоматами союзных, автономных республик, краевыми, областными, окружными, районными и городскими военкоматами на основании списков, составленных и утвержденных командирами частей, соединений и начальниками учреждений и организаций.

Лицам, уволенным с действительной военной службы, бывшим красногвардейцам медаль выдавалась военкоматами по месту работы награжденным, а не работающим награжденным — по месту жительства.

Списки лиц (кроме военнослужащих), награжденных юбилейной медалью «70 лет Вооруженных Сил СССР», составлялись на основании документов, подтверждающих службу в отрядах Красной Гвардии, участия в боевых действиях по защите Советской родины в составе армии, партизанском движении, 20-летнюю выслугу в вооруженных силах СССР в календарном исчислении или награждение орденами и медалями СССР.

Хронология вручения юбилейной медали «70 лет вооруженных сил СССР».

09.02.1988	генерал-майор войск связи	Омельчук Федор Ефимович
12.02.1988	полковник	Иванов Лев Александрович
15.11.1988	подполковник	Андрюченко Валентин Яковлевич
15.02.1988	рядовой	Золкина Антонина Ивановна
06.05.1988	майор административной службы	Оберинбеков Виталий Владимирович
18.04.1988	майор	Малов Сергей Николаевич
20.02.1988	старший сержант	Таран Владимир Иванович
20.02.1988	генерал-майор запаса	Черных Митрофан Ефимович
20.02.1989	подполковник	Пидорина Дмитрий Кузьмич
22.02.1988.1.1		Агеев П.
22.02.1988.1.2		Абдулов Дурды
22.02.1988	полковник	Дозорцев Федор Иванович
22.02.1988	старшина	Дозорцева Татьяна Михайловна
22.02.1988.1.1		Цыганков Георгий Васильевич
22.02.1988.1.2		Скуриндин В.
23.02.1988.1		Аскеров К.
23.02.1988	полковник	Полунин Виталий Осипович
23.02.1988		Клычев Ашир
23.02.1988		Рожепа И.
23.02.1988		Турадовы Ата и Бешин
25.02.1988	генерал-лейтенант	Лавриненко Николай Васильевич
22.02.1988	капитан	Сороловых Юрий Иванович
28.02.1988		Ларькин П.
22.02.1988	капитан	Леизшин Владимир Григорьевич
01.03.1988	Герой социалистического труда	Трапезников Александр Иванович
23.02.1988	майор запаса	Корнеевков Владимир Васильевич
22.02.1988	старшина	Агеев Пантелеймон Васильевич
22.02.1988	младший сержант	Павленко Роман Анатольевич
23.02.1988	гвардии майор	Ковалев Иван Евгеньевич
21.02.1988	рядовой	Лесь Валерий Иванович
22.02.1988	капитан 2 ранга	Лавриненко Андрей Федорович
22.02.1988	капитан	Джунь Николай Яковлевич
23.02.1988		Хочелов Андрей Викторович
23.02.1988		Хабаров
06.05.1988	полковник	Озеров Иван Дмитриевич
07.07.1988		Тарасевич Ксения Евдокимовна

О вручении юбилейной медали в списках награжденных производились соответствующие записи.

Анализируя архивные материалы, вручение медали «70 лет Вооруженных Сил СССР» начали производить 9 февраля 1988 г. Это видно из врученного генералу-майору войск связи Ф. Е. Омельчуку удостоверения к медали.

Среди удостоенных юбилейной медали «70 лет вооруженных сил СССР» Маршалы Советского Союза: С. Ф. Ахромеев, С. К. Куркоткин, Н. В. Огарков, В. И. Петров, С. Л. Соколов. Маршал Советского Союза С. Л. Сколов помимо юбилейной медали «70 лет Вооруженных Сил СССР» также был удостоен Указом Президиума Верховного Совета СССР от 19 февраля 1988 г. орденом Ленина № 447125.

Все участники боевых действий в ДРА были награждены юбилейной медалью «70 лет Вооруженных Сил СССР»

После распада СССР в Москве так называемый «Наградной отдел Постоянного Президиума Съезда народных депутатов СССР» (создан 17 марта 1992 г., председатель — С. З. Умалатова) своим постановлением от 10 декабря 1997 г. учредил юбилейную медаль «80 лет Вооруженных Сил СССР». Эта медаль, в

основном, по советам ветеранов стран СНГ вручалась ветеранам Великой Отечественной войны и военнослужащим стран СНГ. При вручении медали и удостоверения к ней взималась плата в размере 15 рублей. Эта юбилейная медаль, как и остальные «умалатовские» медали пользовались спросом у ветеранов. Военнослужащие также покупали ее для увеличивали количество лент на орденской планке. Это наглядно видно на фото бывшего министра обороны Украины А.Кузьмука.

Список литературы

1. **Сборник** законов СССР и указов Президиума Верховного Совета СССР 1938—1967. — Т. «. — М., 1068.
2. **Шишков С. С, Музалевский М. В.** Ордена и медали СССР. — Т. 2. — Владивосток, 2000.
3. **Володин А., Мерлей Н.** Медали СССР. — СП: Печатный двор, 1997.
4. **Paul Me'Daniel & Paul J. Schize.** The Comprehensive Guide to Soviet orders and medals. — Virginia, 1997.

Монети Австрійської імперії

Франц-Иозеф (1848–1916 рр.)

Монети 1848–1891 рр.*

Рік Тираж Якість Ціна

1/4 крейцера

Ø 17,5 мм. Мідь, 1,37 г. Гурт гладкий

1851	A	Fine	3,0	XF	20,0
	B	9.600.000	Fine	3,0	XF
	C			RARE	
	E			RARE	
	G	Fine	150,0	XF	400,0

1/2 крейцера

Ø 19,5 мм. Мідь, 2,70 г. Гурт гладкий

1851	A	Fine	4,0	XF	25,0
	B	27.100.000	Fine	4,0	XF
	C	100		RARE	
	E			RARE	
	G	Fine	100,0	XF	500,0

5/10 крейцера

Ø 17,0 мм. Мідь, 1,7 г. Гурт гладкий

1858	A	14.600.000	Fine	5,0	XF	25,0
	B	11.000.000	Fine	5,0	XF	25,0
	E			RARE		
	M	2.400.000	Fine	15,0	XF	75,0
	V	1.900.000	Fine	30,0	XF	100,0
1859	A	24.300.000	Fine	5,0	XF	20,0
	B	13.300.000	Fine	7,0	XF	50,0
	E		Fine	20,0	XF	75,0
	M	7.300.000	Fine	30,0	XF	100,0
	V	3.700.000	Fine	50,0	XF	250,0
1860	A	19.600.000	Fine	5,0	XF	20,0
	E	4.000.000	Fine	50,0	XF	200,0
	V	8.700.000	Fine	35,0	XF	125,0
1861	A	5.600.000	Fine	15,0	XF	75,0
	B	3.400.000	Fine	20,0	XF	75,0
1863	B		Fine	35,0	XF	100,0
1864	A	2.100.000	Fine	25,0	XF	85,0
	B		Fine	15,0	XF	75,0
1865	A	2.800.000	Fine	10,0	XF	50,0
	B	7.700.000	Fine	30,0	XF	150,0
1866	A	4.800.000	Fine	10,0	XF	75,0
1877		1.400.000	Fine	25,0	XF	150,0
1881		4.200.000	Fine	3,0	XF	20,0
1885		16.200.000	Fine	3,0	XF	20,0

Рік Тираж Якість Ціна

Ø 17,0 мм. Мідь, 1,7 г. Гурт гладкий.
Хвіст орла іншої форми

1885		Fine	4,0	XF	25,0
1891		Fine	7,0	XF	35,0

Ø 17,0 мм. Мідь, 1,7 г. Гурт гладкий

1882	KB	2.400.000	Fine	7,0	XF	75,0
------	----	-----------	------	-----	----	------

1 крейцер

Ø 23 мм. Мідь, 5,50 г. Гурт гладкий

1851	A	Fine	4,0	XF	25,0
	B	106.400.000	Fine	4,0	XF
	C	100		RARE	
	E	Fine	100,0	XF	400,0
	G	Fine	100,0	XF	400,0

Ø 19 мм. Мідь, 3,30 г. Гурт гладкий

1858	A	30.300.000	Fine	5,0	XF	20,0
	B	23.400.000	Fine	5,0	XF	20,0
	E	3.700.000	Fine	25,0	XF	100,0
	M	3.200.000	Fine	25,0	XF	75,0
	V	3.200.000	Fine	50,0	XF	250,0
1859	A	112.000.000	Fine	5,0	XF	20,0
	B	93.400.000	Fine	5,0	XF	20,0
	E	25.800.000	Fine	20,0	XF	85,0
	M	13.100.000	Fine	20,0	XF	85,0
	V	7.200.000	Fine	35,0	XF	150,0
1860	A	108.800.000	Fine	5,0	XF	20,0
	B	87.900.000	Fine	5,0	XF	20,0
	E	21.100.000	Fine	35,0	XF	250,0
	V	11.700.000	Fine	30,0	XF	110,0
1861	A	35.100.000	Fine	5,0	XF	20,0
	B	54.200.000	Fine	5,0	XF	20,0
	E	23.000.000	Fine	25,0	XF	110,0
1862	B	11.500.000	Fine	35,0	XF	125,0
	E	9.000.000	Fine	50,0	XF	200,0
1863	E	9.200.000	Fine	75,0	XF	350,0
1873	A	6.000.000	Fine	25,0	XF	75,0

Максим Загреба,
Олександр Каглян (Київ)

Рік Тираж Якість Ціна

1873				RARE	
1878		15.800.000	Fine	5,0	XF
1879		18.400.000	Fine	5,0	XF
1881		102.900.000	Fine	5,0	XF

Ø 19 мм. Мідь, 3,30 г. Гурт гладкий
Хвіст орла іншої форми

1885		138.200.000	Fine	2,0	XF	10,0
1891		23.800.000	Fine	2,0	XF	10,0

Ø 27 мм. Мідь, 8,6 г. Гурт гладкий

1848	B.	Fine	25,0	XF	100,0
				RARE	

Ø 26,5 мм. Мідь, 8,9 г. Гуртовий візерунок

1848		Fine	5,0	XF	75,0
1849	K.B.			RARE	
	N.B.	Fine	50,0	XF	200,0

Ø 24 мм. Мідь, 8,8 г

1849	Z	46	Fine		RARE
------	---	----	------	--	------

Ø 19 мм. Мідь, 3,30 г. Гурт гладкий

1868	K.B.	12.500.000	Fine	5,0	XF	100,0
1868	GY.F			RARE		
1869	K.B.	5.000.000	Fine	5,0	XF	100,0
1872	K.B.		Fine	5,0	XF	120,0
1873	K.B.	3.700.000	Fine	100,0	XF	500,0

Монети Австрійської імперії

Рік Тираж Якість Ціна

Ø 19 мм. Мідь, 3,30 г. Гурт гладкий

1878	K.B.	4.400.000	Fine	25,0	XF	200,0
1879	K.B.	10.100.000	Fine	10,0	XF	40,0
1881	K.B.	12.200.000	Fine	10,0	XF	40,0
1882	K.B.	19.700.000	Fine	15,0	XF	75,0
1883	K.B.	8.500.000	Fine	25,0	XF	85,0
1885	K.B.	20.000.000	Fine	5,0	XF	25,0
1886	K.B.	17.600.000	Fine	5,0	XF	25,0
1887	K.B.	11.900.000	Fine	5,0	XF	25,0
1888	K.B.	10.900.000	Fine	5,0	XF	25,0

Ø 19 мм. Мідь, 3,30 г. Гурт гладкий

1891	K.B.	16.200.000	F	5,0	XF	45,0
1892	K.B.	5.800.000	F	25,0	XF	100,0

2 крейцера

Ø 31 мм. Мідь, 18,00 г. Гуртовий візерунок

1848	A		Fine	15,0	XF	200,0
------	---	--	------	------	----	-------

Ø 26,0 мм. Мідь, 11,0 г. Гурт гладкий

1851	A		Fine	20,0	XF	100,0
	B	106.400.000	Fine	20,0	XF	100,0
	C				RARE	
	E				RARE	
	G		Fine	75,0	XF	250,0

Рік Тираж Якість Ціна

3 крейцера

Ø 30,0 мм. Мідь, 16,4 г. Гурт гладкий

1851	A		Fine	35,0	XF	250,0
	B	7.100.000	Fine	35,0	XF	250,0
	C				RARE	
	E				RARE	
	G		Fine	100,0	XF	500,0
1858	A				RARE	
	B				RARE	

Ø 33,0 мм. Мідь, 8,50 г. Гурт гладкий

1848					RARE	
1849	N.B.		Fine	30,0	XF	300,0

4 крейцера

Ø 27,0 мм. Мідь, 13,3 г. Гурт гладкий

1860	A	1.500.000	Fine	20,0	XF	100,0
	B		Fine	20,0	XF	100,0
	E		Fine	125,0	XF	550,0
1861	A	17.500.000	Fine	20,0	XF	100,0
	B		Fine	20,0	XF	100,0
	E		Fine	125,0	XF	550,0
1864	B	6.800.000	Fine	20,0	XF	100,0

Ø 27,0 мм. Мідь, 13,3 г. Гурт гладкий

1868	K.B.	3.000.000	Fine	25,0	XF	150,0
1868	GY.F				RARE	

Рік Тираж Якість Ціна

5 крейцерів

Ø 16 мм. Срібло 375-ї проби, 1,3 г. Гурт рубчатий

1858	A		Fine	10,0	XF	75,0
	B	851			RARE	
	V				RARE	
1859	A		Fine	10,0	XF	75,0
	E				RARE	
	M	1.310	Fine	30,0	XF	250,0
	V	1.330	Fine	30,0	XF	250,0
1860	A				RARE	
	V	220			RARE	
1863	A	1.010	Fine	50,0	XF	250,0
1864	A	1.920	Fine	10,0	XF	100,0

Ø 16 мм. Срібло 375-ї проби, 1,3 г. Гурт рубчатий

1867	A	660	Fine	300,0	XF	1.500,0
------	---	-----	------	-------	----	---------

6 крейцерів

Ø 19,5 мм. Срібло 438-ї проби, 1,9 г. Гурт гладкий

1849	A		Fine	10,0	XF	50,0
	B		Fine	100,0	XF	750,0
	C		Fine	25,0	XF	250,0

Ø 20,0 мм. Срібло 438-ї проби, 2,2 г. Гурт гладкий

1849	N.B.		Fine	25,0	XF	250,0
------	------	--	------	------	----	-------

Монети Австрійської імперії

Рік Тираж Якість Ціна

10 крейцерів

Ø 18,0 мм. Срібло 900-ї проби, 2,2 г. Гурт рубчатий

Рік	Тираж	Якість	Ціна
1852	A	Fine	100,0 XF 750,0
1853	A	Fine	30,0 XF 200,0
	B	31.000 Fine	150,0 XF 750,0
1854	A	Fine	50,0 XF 500,0
1855	A	Fine	50,0 XF 250,0

Ø 18,0 мм. Срібло 500-ї проби, 2,0 г. Гурт рубчатий

Рік	Тираж	Якість	Ціна
1858	A	Fine	30,0 XF 200,0
	B	1.354	RARE
	V		RARE
1859	A		RARE
	M	Fine	30,0 XF 250,0
	V	Fine	35,0 XF 300,0
1860	V	Fine	30,0 XF 300,0
1861	V	Fine	75,0 XF 500,0
1862	V	Fine	150,0 XF 750,0
1863	A	Fine	40,0 XF 300,0
1864	A	Fine	50,0 XF 350,0
	V		RARE
1865	V	Fine	50,0 XF 350,0

Ø 18,0 мм. Срібло 500-ї проби, 2,0 г

Рік	Тираж	Якість	Ціна
1867	A	58.500 Fine	500,0 XF 2.500,0
	B		RARE

Ø 18 мм. Срібло 400-ї проби, 1,7 г

Рік	Тираж	Якість	Ціна
1868		Fine	5,0 XF 50,0
1869		Fine	5,0 XF 50,0
1870		Fine	5,0 XF 50,0
1871		Fine	50,0 XF 500,0
1872		Fine	5,0 XF 20,0

Рік Тираж Якість Ціна

Ø 18,0 мм. Срібло 500-ї проби, 2,0 г

Рік	Тираж	Якість	Ціна
1867	B		RARE
1868	GY.F.		RARE
	K.B.	Fine	250,0 XF 1.000,0

Ø 18,0 мм. Срібло 400-ї проби, 1,7 г

Рік	Тираж	Якість	Ціна
1868	GY.F.	Fine	100,0 XF 750,0
	K.B.	Fine	50,0 XF 350,0
1869	GY.F.	Fine	100,0 XF 500,0
	K.B.	Fine	35,0 XF 250,0

Ø 16,0 мм. Срібло 400-ї проби, 1,7 г

Рік	Тираж	Якість	Ціна
1868	K.B.		RARE
1870	GY.F.	Fine	20,0 XF 300,0
	K.B.	Fine	10,0 XF 200,0
1871	GY.F.	Fine	25,0 XF 350,0
	K.B.		RARE
1872	K.B.	Fine	10,0 XF 200,0
1873	K.B.	Fine	10,0 XF 200,0
1874	K.B.	Fine	10,0 XF 300,0
1875	K.B.	Fine	25,0 XF 400,0
1876	K.B.	Fine	20,0 XF 500,0
1877	K.B.	Fine	25,0 XF 500,0
1887	K.B.	Fine	250,0 XF 1.000,0
1888	K.B.	Fine	25,0 XF 500,0

20 крейцерів

Ø 26,0 мм. Срібло 900-ї проби, 6,7 г. Гурт гладкий

Рік	Тираж	Якість	Ціна
1852	A	Fine	120,0 XF 600,0
	C	Fine	150,0 XF 1.000,0
	E		RARE

Рік Тираж Якість Ціна

Ø 22,0 мм. Срібло 900-ї проби, 4,3 г

Рік	Тираж	Якість	Ціна
1852	A	Fine	20,0 XF 200,0
	B	Fine	20,0 XF 200,0
	C	Fine	150,0 XF 1.000,0
	E		RARE
1853	A	Fine	20,0 XF 200,0
	C	Fine	30,0 XF 300,0
	E	Fine	50,0 XF 750,0
1854	A	Fine	20,0 XF 200,0
	B	Fine	20,0 XF 225,0
	C	Fine	30,0 XF 300,0
	E	Fine	40,0 XF 350,0
1855	A	Fine	20,0 XF 200,0
	B	Fine	20,0 XF 150,0
	C	Fine	40,0 XF 350,0
	E	Fine	40,0 XF 400,0
1856	A	Fine	100,0 XF 750,0
	B	Fine	20,0 XF 200,0
	C	Fine	150,0 XF 1.000,0
	E	Fine	40,0 XF 350,0

Ø 21,0 мм. Срібло 500-ї проби, 2,7 г

Рік	Тираж	Якість	Ціна
1868	29.620.000	Fine	10,0 XF 75,0
1869	31.040.000	Fine	10,0 XF 75,0
1870	29.820.000	Fine	10,0 XF 75,0
1872	570.000	Fine	100,0 XF 750,0

Ø 21,0 мм. Срібло 500-ї проби, 2,7 г

Рік	Тираж	Якість	Ціна
1868	GY.F.		RARE
	K.B.	Fine	250,0 XF 2.000,0

Ø 21,0 мм. Срібло 500-ї проби, 2,7 г

Рік	Тираж	Якість	Ціна
1868	GY.F.	Fine	200,0 XF 1.000,0
	K.B.	Fine	50,0 XF 300,0
1869	GY.F.	Fine	60,0 XF 350,0
	K.B.	Fine	60,0 XF 350,0

Монети Австрійської імперії

Рік Тираж Якість Ціна

Ø 21,0 мм. Срібло 500-ї проби, 2,7 г

1868	K.B.			RARE	
1870	GY.F.	Fine	25,0	XF	1.000,0
	K.B.	Fine	100,0	XF	750,0
1871	K.B.			RARE	
1872	K.B.	Fine	150,0	XF	900,0

1/4 флорина

Ø 23,0 мм. Срібло 520-ї проби, 5,3 г. Гуртовий напис

1857	A	Fine	30,0	XF	250,0
	B	Fine	35,0	XF	450,0
	E	Fine	150,0	XF	1.250,0
	M	Fine	150,0	XF	1.000,0
	V	Fine	150,0	XF	1.000,0
1858	A	Fine	20,0	XF	120,0
	B	Fine	40,0	XF	250,0
	E	Fine	40,0	XF	350,0
	M	Fine	200,0	XF	1.250,0
	V	Fine	150,0	XF	1.000,0
1859	M			RARE	

Ø 23,0 мм. Срібло 520-ї проби, 5,3 г. Гуртовий напис

1859	A	Fine	10,0	XF	75,0
	B	Fine	15,0	XF	100,0
	E	Fine	30,0	XF	250,0
	M	Fine	100,0	XF	750,0
	V	Fine	50,0	XF	350,0
1860	A	Fine	100,0	XF	800,0
	B	Fine	15,0	XF	75,0
	E	Fine	150,0	XF	1.000,0
	V	Fine	50,0	XF	500,0
1861	A	Fine	15,0	XF	150,0
	B	Fine	150,0	XF	1.000,0
	E	Fine	200,0	XF	2.500,0
	V	Fine	100,0	XF	600,0
1862	A	Fine	15,0	XF	120,0
	B	Fine	20,0	XF	400,0
	E	Fine	20,0	XF	400,0
	V	Fine	25,0	XF	400,0
1863	A	Fine	150,0	XF	1.500,0
	V	Fine	100,0	XF	1.000,0
1864	A	Fine	15,0	XF	175,0
	V			RARE	
1865	A	Fine	150,0	XF	1.000,0

Рік Тираж Якість Ціна

Ø 23,0 мм. Срібло 520-ї проби, 5,3 г. Гуртовий напис

1866	A	Fine	500,0	XF	5.000,0
	V	Fine	500,0	XF	6.000,0

Ø 23,0 мм. Срібло 520-ї проби, 5,3 г. Гуртовий напис

1867	A	Fine	500,0	XF	3.000,0
1868	A	Fine	500,0	XF	2.500,0
1869	A	Fine	500,0	XF	2.500,0
1870	A	Fine	1.500,0	XF	5.000,0
1871	A	Fine	1.000,0	XF	3.500,0

Ø 23,0 мм. Срібло 520-ї проби, 5,3 г. Гуртовий напис

1872		Fine	300,0	XF	3.000,0
1873		Fine	350,0	XF	3.500,0
1874		Fine	300,0	XF	3.000,0
1875		Fine	500,0	XF	3.500,0

1/2 конвенцталяра

Ø 30,5 мм. Срібло 833-ї проби, 14,0 г

1848	A	Fine	2.000,0	XF	12.000,0
1849	A	Fine	2.000,0	XF	12.000,0
1850	A	Fine	2.000,0	XF	12.000,0
1851	A	Fine	2.000,0	XF	12.000,0

Рік Тираж Якість Ціна

Ø 30,5 мм. Срібло 900-ї проби, 13,0 г

1852	A	Fine	750,0	XF	4.500,0
1853	A	Fine	750,0	XF	4.500,0
	B			RARE	
1854	A	Fine	750,0	XF	4.500,0
1855	A	Fine	750,0	XF	4.500,0
1856	A	Fine	750,0	XF	4.500,0

Флорин (Гульден, ринський)

Ø 29,0 мм. Срібло 900-ї проби, 13,0 г

1854	A	Fine	200,0	XF	1.000,0
------	---	------	-------	----	---------

Ø 29,0 мм. Срібло 900-ї проби, 12,35 г. Гуртовий напис

1857	A	Fine	100,0	XF	500,0
	B	Fine	400,0	XF	2.500,0
	E	Fine	500,0	XF	3.000,0
	V	Fine	600,0	XF	4.000,0
1858	A	Fine	25,0	XF	100,0
	B	Fine	35,0	XF	250,0
	E	Fine	50,0	XF	500,0
	M	Fine	75,0	XF	600,0
	V	Fine	75,0	XF	600,0
1859	A	Fine	25,0	XF	50,0
	B	Fine	40,0	XF	250,0
	E	Fine	80,0	XF	500,0
	M	Fine	80,0	XF	700,0
	V	Fine	100,0	XF	750,0
1860	A	Fine	25,0	XF	50,0
	B	Fine	60,0	XF	500,0
	E	Fine	100,0	XF	600,0
	V	Fine	200,0	XF	750,0
1861	A	Fine	25,0	XF	60,0
	B	Fine	500,0	XF	2.500,0
	E	Fine	150,0	XF	500,0
	V	Fine	200,0	XF	600,0
1862	A	Fine	40,0	XF	120,0
	B	Fine	200,0	XF	750,0
	E	Fine	1.250,0	XF	5.000,0
	V	Fine	400,0	XF	750,0

Монети Австрійської імперії

Рік Тираж Якість Ціна

1863	A	Fine	30,0	XF	175,0
	B	Fine	100,0	XF	750,0
	E	Fine	200,0	XF	1.250,0
	V	Fine	100,0	XF	750,0
1864	A	Fine	100,0	XF	750,0
	B	Fine	200,0	XF	1.500,0
	E	Fine	250,0	XF	1.750,0
	V			RARE	
1865	A	Fine	100,0	XF	750,0
	B	Fine	100,0	XF	1.000,0
	E	Fine	100,0	XF	850,0
	V			RARE	

Ø 29,0 мм. Срібло 900-ї проби, 12,35 г. Гуртовий наптс

1866	A	Fine	100,0	XF	600,0
	B	Fine	100,0	XF	750,0
	E	Fine	400,0	XF	2.500,0
	V	Fine	400,0	XF	2.500,0

Ø 29,0 мм. Срібло 900-ї проби, 12,35 г. Гуртовий наптс

1867	A	Fine	200,0	XF	750,0
	B	Fine	200,0	XF	850,0
	E	Fine	500,0	XF	3.000,0
1868	A	Fine	100,0	XF	750,0
1869	A	Fine	100,0	XF	1.000,0
1870	A	Fine	75,0	XF	500,0
1871	A	Fine	60,0	XF	450,0
1872	A	Fine	90,0	XF	3.500,0

Ø 29,0 мм. Срібло 900-ї проби, 12,35 г. Гуртовий наптс

1872		Fine	60,0	XF	500,0
1873		Fine	60,0	XF	350,0
1874		Fine	40,0	XF	500,0
1875		Fine	25,0	XF	100,0
1876		Fine	25,0	XF	100,0
1877		Fine	25,0	XF	100,0
1878		Fine	25,0	XF	100,0
1879		Fine	25,0	XF	100,0

Рік Тираж Якість Ціна

1880		Fine	25,0	XF	100,0
1881		Fine	25,0	XF	100,0
1882		Fine	25,0	XF	150,0
1883		Fine	25,0	XF	125,0
1884		Fine	25,0	XF	125,0
1885		Fine	25,0	XF	125,0
1886		Fine	25,0	XF	100,0
1887		Fine	25,0	XF	100,0
1888		Fine	25,0	XF	100,0
1889		Fine	25,0	XF	100,0
1890		Fine	25,0	XF	100,0
1891		Fine	25,0	XF	100,0
1892		Fine	25,0	XF	150,0

Ø 29,0 мм. Срібло 900-ї проби, 12,35 г. Гуртовий наптс

1875		Fine	300,0	XF	2.500,0
------	--	------	-------	----	---------

Ø 29,0 мм. Срібло 900-ї проби, 12,35 г. Гуртовий наптс

1868	GY.F.	Fine	50,0	XF	250,0
	K.B.	Fine	75,0	XF	300,0
1869	GY.F.	Fine	50,0	XF	250,0
	K.B.	Fine	75,0	XF	250,0

Ø 29,0 мм. Срібло 900-ї проби, 12,35 г. Гуртовий наптс

1870	GY.F.	Fine	500,0	XF	2.250,0
	K.B.	Fine	150,0	XF	800,0
1871	GY.F.			RARE	
	K.B.	Fine	100,0	XF	500,0
1872	K.B.	Fine	100,0	XF	400,0
1873	K.B.	Fine	125,0	XF	500,0
1874	K.B.	Fine	125,0	XF	750,0
1875	K.B.	Fine	75,0	XF	350,0
1876	K.B.	Fine	50,0	XF	250,0
1877	K.B.	Fine	40,0	XF	175,0
1878	K.B.	Fine	40,0	XF	175,0
1879	K.B.	Fine	35,0	XF	125,0

Рік Тираж Якість Ціна

Ø 29,0 мм. Срібло 900-ї проби, 12,35 г. Гуртовий наптс

1878		800 Fine	1.000,0	XF	5.000,0
------	--	----------	---------	----	---------

Ø 29,0 мм. Срібло 900-ї проби, 12,35 г. Гуртовий наптс

1880	K.B.	Fine	35,0	XF	175,0
1881	K.B.	Fine	35,0	XF	175,0

Ø 29,0 мм. Срібло 900-ї проби, 12,35 г. Гуртовий наптс

1882	K.B.	Fine	25,0	XF	200,0
1883	K.B.	Fine	15,0	XF	100,0
1884	K.B.	Fine	20,0	XF	125,0
1885	K.B.	Fine	20,0	XF	125,0
1886	K.B.	Fine	20,0	XF	150,0
1887	K.B.	Fine	15,0	XF	125,0
1888	K.B.	Fine	15,0	XF	125,0
1889	K.B.	Fine	15,0	XF	125,0
1890	K.B.	Fine	25,0	XF	150,0

Ø 29,0 мм. Срібло 900-ї проби, 12,35 г. Гуртовий наптс

1890	K.B.	Fine	35,0	XF	200,0
1891	K.B.	Fine	40,0	XF	200,0
1892	K.B.	Fine	35,0	XF	175,0

Монети Австрійської імперії

Рік Тираж Якість Ціна

Конвенцталяр

Ø 38,5 мм. Срібл 833-ї проби, 28,1 г. Гуртовий напис

Рік	Тираж	Якість	Ціна
1848	A	Fine 10.000,0 XF	20.000,0
1849	A	Fine 10.000,0 XF	20.000,0
1850	A	Fine 10.000,0 XF	20.000,0
1851	A	Fine 10.000,0 XF	20.000,0

Рік Тираж Якість Ціна

Ø 38,0 мм. Срібл 900-ї проби, 26,0 г. Гуртовий напис

Рік	Тираж	Якість	Ціна
1852	A	Fine 500,0 XF	2.500,0
1853	A	Fine 500,0 XF	2.500,0
	B	Fine 1.000,0 XF	6.000,0
1854	A	Fine 500,0 XF	2.500,0
1855	A	Fine 500,0 XF	2.500,0
1856	A	Fine 500,0 XF	2.500,0

Таляр

Ø 38,5 мм. Срібл 833-ї проби, 28,1 г. Гуртовий напис

Рік	Тираж	Якість	Ціна
1882	A	Fine 15.000,0 XF	30.000,0

Ø 36,3 мм. Срібл 937-ї проби, 28,0 г. Гуртовий напис

Рік	Тираж	Якість	Ціна
1884	89	RARE	

Рік Тираж Якість Ціна

Ферайнсталяр

Ø 33,0 мм. Срібл 900-ї проби, 18,5 г. Гуртовий напис

Рік	Тираж	Якість	Ціна	
1857	A	Fine 100,0 XF	500,0	
	B	Fine 550,0 XF	3.000,0	
	E	Fine 500,0 XF	2.500,0	
	V	Fine 750,0 XF	4.000,0	
1858	A	Fine 100,0 XF	500,0	
	B	Fine 300,0 XF	1.200,0	
	E	Fine 500,0 XF	3.000,0	
	M	Fine 250,0 XF	2.250,0	
	V	Fine 250,0 XF	2.250,0	
1859	A	Fine 150,0 XF	750,0	
	B	RARE		
	E	Fine 500,0 XF	3.000,0	
	M	Fine 300,0 XF	2.500,0	
1860	A	Fine 150,0 XF	1.500,0	
	V	Fine 400,0 XF	2.250,0	
	1861	A	Fine 150,0 XF	750,0
		B	Fine 200,0 XF	1.000,0
		E	Fine 300,0 XF	1.250,0
1862	V	Fine 250,0 XF	1.500,0	
	A	Fine 100,0 XF	750,0	
	B	Fine 125,0 XF	700,0	
	V	Fine 150,0 XF	1.500,0	
1863	A	Fine 100,0 XF	600,0	
	B	Fine 125,0 XF	650,0	
	E	Fine 100,0 XF	600,0	
	V	Fine 250,0 XF	1.500,0	
1864	A	Fine 100,0 XF	600,0	
	B	Fine 150,0 XF	800,0	
	E	Fine 125,0 XF	750,0	
	V	Fine 500,0 XF	2.500,0	
1865	A	Fine 100,0 XF	700,0	
	B	Fine 125,0 XF	750,0	
	E	Fine 125,0 XF	750,0	
	V	Fine 750,0 XF	3.500,0	

Ø 33,0 мм. Срібл 900-ї проби, 18,5 г. Гуртовий напис

Рік	Тираж	Якість	Ціна
1866	A	Fine 150,0 XF	1.000,0
	B	Fine 200,0 XF	1.000,0
	E	Fine 200,0 XF	1.200,0
1867	A	Fine 150,0 XF	1.000,0
	B	Fine 200,0 XF	1.200,0
	E	Fine 250,0 XF	1.500,0

Монети Австрійської імперії

Рік Тираж Якість Ціна

1868 Ø 33,0 мм. Срібло-987-ї проби, 16,9 г. Гурт гладкий
Fine 300,0 XF 2.000,0

1877 Ø 36,0 мм. Срібло-900-ї проби, 18,6 г. Гуртовий напис
300 RARE

2 флоріна

1854 A Ø 36,0 мм. Срібло 900-ї проби, 26,0 г
Fine 500,0 XF 2.000,0

Ø 36,0 мм. Срібло 900-ї проби, 24,7 г. Гуртовий напис

1858	M			RARE	
1859	A	Fine	200,0	XF	1.500,0
	B	Fine	150,0	XF	1.000,0
1860	A			RARE	
	V	Fine	500,0	XF	5.000,0
1861	A			RARE	
1862	A	Fine	500,0	XF	3.000,0
1863	A	Fine	250,0	XF	1.250,0
1864	A	Fine	350,0	XF	1.250,0
1865	A	Fine	200,0	XF	1.200,0
1866	A			RARE	

Рік Тираж Якість Ціна

1866 Ø 36,0 мм. Срібло 900-ї проби, 24,7 г. Гуртовий напис
A Fine 750,0 XF 3.500,0

Ø 36,0 мм. Срібло 900-ї проби, 24,7 г. Гуртовий напис

1867	A	Fine	200,0	XF	1.250,0
1868	A	Fine	200,0	XF	1.250,0
1869	A	Fine	200,0	XF	1.250,0
1870	A	Fine	200,0	XF	1.250,0
1871	A	Fine	200,0	XF	1.250,0
1872	A	Fine	500,0	XF	2.500,0

Ø 36,0 мм. Срібло 900-ї проби, 24,7 г. Гуртовий напис

1872		Fine	175,0	XF	1.000,0
1873		Fine	175,0	XF	1.000,0
1874		Fine	150,0	XF	750,0
1875		Fine	150,0	XF	750,0
1876		Fine	150,0	XF	750,0
1877		Fine	150,0	XF	750,0
1878		Fine	150,0	XF	550,0
1879		Fine	150,0	XF	550,0
1881		Fine	150,0	XF	550,0
1882		Fine	150,0	XF	550,0
1883		Fine	150,0	XF	550,0
1884		Fine	150,0	XF	550,0
1885		Fine	150,0	XF	550,0
1886		Fine	150,0	XF	550,0
1887		Fine	150,0	XF	550,0
1888		Fine	150,0	XF	550,0
1889		Fine	150,0	XF	550,0
1890		Fine	150,0	XF	550,0
1891		Fine	150,0	XF	550,0
1892		Fine	150,0	XF	550,0

Рік Тираж Якість Ціна

1873 Ø 36,0 мм. Срібло 987-ї проби, 22,1 г. Гурт гладкий
Fine 2.000,0 XF 10.000,0

1879 Ø 36,0 мм. Срібло 900-ї проби, 24,7 г. Гуртовий напис
Fine 100,0 XF 500,0

1880 Ø 36,0 мм. Срібло 900-ї проби, 22,2 г
Fine 300,0 XF 1.750,0

Монети Австрійської імперії

Рік Тираж Якість Ціна

1885 Ø 36,4 мм. Срібло 900-ї проби, 24,0 г
Fine 300,0 XF

1887 Ø 36,0 мм. Срібло 987-ї проби, 22,1 г. Гуртовий напис
500 Fine 5.000,0 XF 15.000,0

(1889) Ø 36,0 мм. Срібло 987-ї проби, 22,1 г
500 Fine 5.000,0 XF 15.000,0

Рік Тираж Якість Ціна

2 ферайнсталяра

1857 Ø 41,0 мм. Срібло 900-ї проби, 37,0 г. Гурт гладкий
A 1.544 Fine 3.500,0 XF 17.500,0

1865 Ø 41,0 мм. Срібло 900-ї проби, 37,0 г. Гуртовий напис
A 7.425 Fine 1.500,0 XF 7.500,0

Рік Тираж Якість Ціна

Ø 41,0 мм. Срібло 900-ї проби, 37,0 г. Гуртовий напис
1866 A 10.395 Fine 1.000,0 XF 5.500,0
1867 A 8.300 Fine 1.000,0 XF 5.500,0

Дукат

Ø 20,0 мм. Золото 986-ї проби, 3,5 г. Гурт рифлений

1852	A	Fine	500,0	XF	1.000,0
1853	A	Fine	350,0	XF	1.000,0
	B	Fine	500,0	XF	1.000,0
	E	Fine	350,0	XF	1.000,0
1854	A	Fine	350,0	XF	750,0
	B	Fine	400,0	XF	1.250,0
	E	Fine	500,0	XF	850,0
1855	V	Fine	2.000,0	XF	7.500,0
	A	Fine	500,0	XF	750,0
	B	Fine	500,0	XF	1.250,0
1856	E	Fine	500,0	XF	1.000,0
	M			RARE	
	V			RARE	
1857	A	Fine	350,0	XF	700,0
	B	Fine	500,0	XF	750,0
	E	Fine	400,0	XF	800,0
1858	V			RARE	
	A	Fine	400,0	XF	750,0
	B	Fine	400,0	XF	1.500,0
1859	E	Fine	500,0	XF	1.000,0
	V			RARE	
	A	Fine	400,0	XF	750,0
	B	Fine	500,0	XF	1.500,0
	E	Fine	400,0	XF	750,0
	V			RARE	

Монети Австрійської імперії

Рік Тираж Якість Ціна

Ø 20,0 мм. Золото 986-ї проби, 3,5 г. Гурт рифлений

1860	A	Fine	450,0	XF	750,0
	B	Fine	400,0	XF	800,0
	E	Fine	350,0	XF	1.000,0
	V			RARE	
1861	A	Fine	400,0	XF	750,0
	B	Fine	500,0	XF	1.000,0
	E	Fine	400,0	XF	1.000,0
	V			RARE	
1862	A	Fine	350,0	XF	850,0
	B	Fine	500,0	XF	1.100,0
	E	Fine	400,0	XF	1.000,0
	V			RARE	
1863	A	Fine	350,0	XF	750,0
	B	Fine	350,0	XF	1.100,0
	E	Fine	350,0	XF	850,0
	V			RARE	
1864	A	Fine	350,0	XF	1.000,0
	B	Fine	500,0	XF	1.750,0
	E	Fine	150,0	XF	1.000,0
	V			RARE	
1865	A	Fine	350,0	XF	1.000,0
	B	Fine	400,0	XF	1.250,0
	E	Fine	350,0	XF	1.000,0
	V			RARE	

Ø 20,0 мм. Золото 986-ї проби, 3,5 г. Гурт рифлений

1866	A	Fine	350,0	XF	1.100,0
	B	Fine	500,0	XF	1.500,0
	E	Fine	400,0	XF	1.250,0
	V			RARE	

Ø 20,0 мм. Золото 986-ї проби, 3,5 г. Гурт рифлений

1867	A	Fine	350,0	XF	1.000,0
	B	Fine	400,0	XF	1.100,0
	E	Fine	350,0	XF	1.000,0
1868	A	Fine	350,0	XF	750,0
1869	A	Fine	500,0	XF	750,0
1870	A	Fine	350,0	XF	750,0
1871	A	Fine	350,0	XF	750,0
1872	A	Fine	400,0	XF	800,0

Рік Тираж Якість Ціна

Ø 20,0 мм. Золото 986-ї проби, 3,5 г. Гурт рифлений

1872	460.000	Fine	350,0	XF	500,0
1873	520.000	Fine	350,0	XF	550,0
1874	350.000	Fine	350,0	XF	500,0
1875	180.000	Fine	350,0	XF	500,0
1876	680.000	Fine	350,0	XF	550,0
1877	820.000	Fine	350,0	XF	550,0
1878	280.000	Fine	350,0	XF	550,0
1879	360.000	Fine	350,0	XF	550,0
1880	340.000	Fine	350,0	XF	550,0
1881	480.000	Fine	350,0	XF	600,0
1882	390.000	Fine	350,0	XF	600,0
1883	410.000	Fine	350,0	XF	600,0
1884	240.000	Fine	350,0	XF	600,0
1885	260.000	Fine	350,0	XF	600,0
1886	290.000	Fine	350,0	XF	600,0
1887	220.000	Fine	350,0	XF	600,0
1888	310.000	Fine	350,0	XF	550,0
1889	330.000	Fine	350,0	XF	550,0
1890	370.000	Fine	350,0	XF	550,0
1891	320.000	Fine	350,0	XF	550,0
1892	360.000	Fine	350,0	XF	550,0
1893	290.000	Fine	350,0	XF	600,0
1894	290.000	Fine	350,0	XF	600,0
1895	330.000	Fine	350,0	XF	550,0
1896	410.000	Fine	350,0	XF	550,0
1897	260.000	Fine	350,0	XF	600,0
1898	350.000	Fine	350,0	XF	550,0
1899	410.000	Fine	350,0	XF	550,0
1900	360.000	Fine	350,0	XF	550,0
1901	350.000	Fine	350,0	XF	500,0
1902	310.000	Fine	350,0	XF	500,0
1903	380.000	Fine	350,0	XF	500,0
1904	520.000	Fine	350,0	XF	500,0
1905	390.000	Fine	350,0	XF	600,0
1906	490.000	Fine	350,0	XF	500,0
1907	550.000	Fine	350,0	XF	500,0
1908	410.000	Fine	350,0	XF	500,0
1909	370.000	Fine	350,0	XF	500,0
1910	440.000	Fine	350,0	XF	500,0
1911	590.000	Fine	350,0	XF	500,0
1912	490.000	Fine	350,0	XF	500,0
1913	320.000	Fine	350,0	XF	500,0
1914	380.000	Fine	350,0	XF	500,0

Сучасне карбування

1915				XF	350,0
1951		Fine	500,0	XF	1.000,0

Рік Тираж Якість Ціна

Ø 20,0 мм. Золото 986-ї проби, 3,5 г. Гурт рифлений

1898 (1848 A)	26.358	Fine	350,0	XF	2.000,0
1898 (1849 A)	2.298	Fine	1.500,0	XF	5.000,0
1898 (1850 A)	2.298	Fine	1.500,0	XF	5.000,0
1898 (1851 A)	2.298	Fine	1.500,0	XF	5.000,0

Ø 20,0 мм. Золото 986-ї проби, 3,5 г. Гурт рифлений

1868	GYF.	400.000	Fine	500,0	XF	1.500,0
	K.B.	130.000	Fine	500,0	XF	1.000,0
1869	GYF.	270.000	Fine	500,0	XF	1.100,0
	K.B.	110.000	Fine	500,0	XF	2.000,0

Ø 20,0 мм. Золото 986-ї проби, 3,5 г. Гурт рифлений

1877	K.B.	472			RARE
1879	K.B.	3.651			RARE
1880	K.B.	5.075			RARE
1881	K.B.	43			RARE

Монети Австрійської імперії

Рік Тираж Якість Ціна

4 дуката

Ø 36,0 мм. Золото 986-ї проби, 14,0 г. Гурт рифлений

Рік	Якість	Ціна
1852	A UNIKUM	10.000,0
1853	A UNIKUM	10.000,0
1854	A Fine 2.500,0 XF	10.000,0
1855	A Fine 2.500,0 XF	10.000,0
1856	A Fine 2.500,0 XF	10.000,0
1857	A Fine 2.500,0 XF	10.000,0
	V Fine 2.500,0 XF	10.000,0
1858	A Fine 2.500,0 XF	10.000,0
1859	A Fine 2.500,0 XF	10.000,0

Ø 36,0 мм. Золото 986-ї проби, 14,0 г. Гурт рифлений

Рік	Якість	Ціна
1860	A 6.303 Fine 2.500,0 XF	10.000,0
1861	A 7.664 Fine 2.500,0 XF	10.000,0
1862	A 8.944 Fine 2.500,0 XF	10.000,0
1863	A 22.000 Fine 2.000,0 XF	7.500,0
1864	A 45.000 Fine 2.000,0 XF	7.500,0
	V 4.463 Fine 4.000,0 XF	15.000,0
1865	A 13.000 Fine 2.500,0 XF	10.000,0
	V 10.000 Fine 4.000,0 XF	15.000,0

Ø 36,0 мм. Золото 986-ї проби, 14,0 г. Гурт рифлений

Рік	Якість	Ціна
1866	A 8.463 Fine 3.000,0 XF	15.000,0

Рік Тираж Якість Ціна

Ø 36,0 мм. Золото 986-ї проби, 14,0 г. Гурт рифлений

Рік	Якість	Ціна
1867	A 15.945 Fine 2.500,0 XF	7.500,0
1868	A 17.066 Fine 2.500,0 XF	7.500,0
1869	A 18.740 Fine 2.500,0 XF	7.500,0
1870	A 12.010 Fine 2.500,0 XF	7.500,0
1871	A 18.856 Fine 2.500,0 XF	7.500,0
1872	A 12.000 Fine 2.500,0 XF	7.500,0

Ø 36,0 мм. Золото 986-ї проби, 14,0 г. Гурт рифлений

Рік	Якість	Ціна
1872	12.590 Fine 2.500,0 XF	12.500,0
1873	24.124 Fine 2.000,0 XF	10.000,0
1874	15.476 Fine 2.500,0 XF	10.000,0
1875	11.633 Fine 2.500,0 XF	10.000,0
1876	5.243 Fine 3.000,0 XF	12.500,0
1877	5.970 Fine 3.000,0 XF	12.500,0
1878	23.376 Fine 2.000,0 XF	7.500,0
1879	29.245 Fine 2.000,0 XF	7.500,0
1880	23.002 Fine 2.000,0 XF	7.500,0
1881	34.711 Fine 2.000,0 XF	7.500,0
1882	28.772 Fine 2.000,0 XF	7.500,0
1883	36.739 Fine 2.000,0 XF	7.500,0
1884	35.035 Fine 2.000,0 XF	7.500,0
1885	27.942 Fine 2.000,0 XF	7.500,0
1886	18.332 Fine 2.000,0 XF	7.500,0
1887	26.947 Fine 2.000,0 XF	7.500,0
1888	35.612 Fine 2.000,0 XF	7.500,0
1889	31.186 Fine 2.000,0 XF	7.500,0
1890	47.289 Fine 1.750,0 XF	5.000,0
1891	53.846 Fine 1.750,0 XF	5.000,0
1892	58.168 Fine 1.750,0 XF	5.000,0
1893	54.273 Fine 1.750,0 XF	5.000,0
1894	34.743 Fine 1.750,0 XF	5.000,0
1895	40.337 Fine 1.750,0 XF	5.000,0
1896	49.067 Fine 1.750,0 XF	5.000,0

Рік Тираж Якість Ціна

1897	35.049 Fine 1.750,0 XF	5.000,0
1898	53.774 Fine 1.500,0 XF	3.500,0
1899	54.481 Fine 1.500,0 XF	3.500,0
1900	48.169 Fine 1.500,0 XF	3.500,0
1901	51.597 Fine 1.500,0 XF	5.000,0
1902	69.380 Fine 1.500,0 XF	4.000,0
1903	72.658 Fine 1.500,0 XF	4.000,0
1904	80.086 Fine 1.500,0 XF	4.000,0
1905	90.906 Fine 1.500,0 XF	4.000,0
1906	123.443 Fine 1.500,0 XF	3.500,0
1907	104.295 Fine 1.500,0 XF	3.500,0
1908	80.428 Fine 1.700,0 XF	7.500,0
1909	83.852 Fine 1.750,0 XF	5.000,0
1910	101.354 Fine 1.500,0 XF	3.500,0
1911	141.807 Fine 1.500,0 XF	3.500,0
1912	150.691 Fine 1.500,0 XF	3.500,0
1913	119.113 Fine 1.500,0 XF	3.500,0
1914	103.000 Fine 1.500,0 XF	3.500,0

Сучасне карбування

1915		XF	1.500,0
------	--	----	---------

Ø 36,0 мм. Золото 986-ї проби, 14,0 г. Гурт гладкий

1873	Fine 5.000,0 XF	20.000,0
------	-----------------	----------

Ø 28,0 мм. Золото 986-ї проби, 14,0 г. Гурт рифлений

1885	Fine 7.000,0 XF	25.000,0
------	-----------------	----------

Далі буде

Бажаючим опублікувати своє оголошення про купівлю – продаж – обмін колекційного матеріалу необхідно надіслати на адресу редакції текст (не більш як 200 знаків) на «ТАЛОНІ ОГОЛОШЕНЬ». За цієї умови публікується безкоштовно.

Желающим опубликовать своё объявление о купле – продаже – обмене коллекционного материала необходимо прислать в адрес редакции текст (до 200 знаков) на «ТАЛОНЕ ОБЪЯВЛЕНИЙ», который дает право на бесплатную публикацию.

Anybody, who wants to publish an advertisement about purchase–safe–change of collection items, has to send a text on «ADVERTISEMENT COUPON» (up to 200 signs) in the address of the editorial board. The coupon gives a right of free publication.

Diejenigen, die ihre Anzeigen ueber den Ein–und Verkauf, Austausch von Sammlungen zu veroeffentlichen wuenschen, haben an die Adresse der Redaction einen Text (bis zu 200 Zeichen) auf dem ANZEIGE–TALON zukommen zu lassen, der Ihnen das Recht auf die unentgeltliche Veroeffentlichung gibt.

КУПЛЮ · BUY · ANKAUF

Куплю банкноти країн СНД 1991-2000 рр. вул. Чорноти, 16, м. Галич, Івано-Франківська обл., 77100. хата@mail15.com. Мирослав Медвідь.

Куплю хрест "За перший зимовий похід" (перший випуск) та інші Українські відзнаки періоду визвольної боротьби за незалежність тел. 8 067 447 76 70

Куплю ордена и медали СССР и России, военную атрибутику времен ВОВ. А/я 336, Харьков, 61052. тел. 067 604 92 07.

Куплю, обміню, продам: банкноти України 1917–1920 рр., 1942 р. – Рівне, 1991–1996 рр., «колгоспні гроші», монети, поштові марки України, конверти, листівки (1991–2007 рр.). I offer all Ukrainian stamps, covers, cards, bones, «collective-farm» paper mon- eys. Любомир Шафран, а/с 225, Кам'янець-Подільський, 32313, Україна.

Куплю награды России и СССР. Анатолий Федорович. А/Я 336, Харьков, 610052, тел. 8-067-604-92-07.

Куплю литературу по нумизматике, в том числе журналы на иностранных языках. Можно б/у. Ксероксы и CD не предлагать. Тел. 8-095-130-60-63. E-mail: disyatnik@ukr.net.

Куплю: печати церковей (кирх) немцев-поселенцев Юга Украины XIX-XX ст. (или их оттиски), колокольчики «Дар Валдая». Тел. 8-066-298-3237.

Куплю, обміню монети, бони, жетони. Шукаю колег по колекціонуванню. Маркович Микола Миколайович, вул. Франка, 21, кв. 7, с-ще Добротвір, Кам'янка-Бузький р-н, Львівської обл., 80411.

Золотую монету України «Оранта» – 500 грн. Саинский Николай Андреевич, ул. Ленина, 26, кв. 16, пгт Куйбышево, Запорожская обл., 71001. E-mail: sainskiy@zpu.krtnet.net.

Автографы известных политических, государственных деятелей современного мира, Президентов, Глав Правительств и Парламентов, членов Королевских семей, лидеров политических партий, известных политиков, депутатов, губернаторов, конституционных монархов, руководителей религиозных конфессий. Саинский Николай Андреевич, ул. Ленина, 26, кв. 16, пгт. Куйбышево, Запорожская обл. 71001. E-mail: sainskiy@zpu.krtnet.net.

Журнал «Нумизматика і фалеристика»: №№1-99, 4-99, 3-00, 2-03, 2-04, 3-06, 4-07. А.с. 549, м. Чернівці, 58001.

Куплю «Одну Волю» Андеграуднского фестиваля в Гуляй-Поли 23–24 сентября 2006 р. Малахов Сергей Владимирович, с. Жовтневе, Харьковська обл., 62415.

Куплю, обміню марки, конверты, почтовые карточки с оригинальной маркой СССР; марки Украины в листах; банкноты, монеты всех стран, награды и наградные знаки СССР. Отвечу на все письма. Жильцов В. Н., а/я 233, Борислав, Львовская обл., 82300. Тел. 032 48 512 75 (после 20.00).

Коллекционную бони України (загальнодержавні, місцеві, «колгоспні», а також українські жетони різноманітного функціонального призначення. Чекаю пропозицій. Власик Олександр М., вул. Корецька, 107, Березне, Рівненської обл., 43600. тел. (097) 379 53 55.

Куплю старі, до 1939 р., поштові листівки за ціною 50–100 гривень з видами м. Городенки, с. Раківець, с. Чернолиця, с. Клишківців. Олександр, Київ, тел. (044) 4504637, після 20 год.

Медаль за успешное окончание школы, значок депутата Верховного Совета СССР, Украины. Тел. (06262) 33 493. slavnik@pisem.net

Кольорові діапозитиви (слайди) або кольорові фотографії державних паперових грошей України 1917–1920 рр., Радянської Української республіки 1919 р. (у відмінній якості). Маю на обмін бони і монети Росії, СРСР, Польщі. Петро Кравчук, смт Любешів, Волинська обл., 42200.

ПРОДАМ · SALE · VERKAUF

Продам полную коллекцию монет Украины с 1995 по 2007 гг. включительно (нейзильбер). Тел. 8-096-106-44-95 Володя.

Продам дипломированную коллекцию телефонных карточек Украины и мира. Стоимость 550 гривен. vf_glin@rc.vinnitsa.com Mob +380972319012. Виталий.

Продам или обміню монеты, почтовые марки мира, спичечные и винные этикетки, старые патефонные пластинки, литературу по филателии. Нужен каталог «Михель» том 3 Европа. Игорь Спица, ул. Виктевича 7/53, Качивели, Крым, 98688.

Годинник з подвійним боєм маятников та годинники маятникові настінні ОЧЗ 1960 р. Або поміняю на монети. Тел. (097) 842 0675.

Автор вышет наложенным платежом свои недорогие каталоги монет и бон Украины, России, Европы, Мира 20 века с подробным описанием изображений на них и оценкой в долларах США. Бадаев С., Перемоги 121-6, Чернигов, 14038. Тел. (0462) 63 68 71.

Продаю в Украине, по просьбе автора, самый полный каталог разновидностей монет СССР и РФ – Я. Адрианов «МОНЕТЫ СОВЕТСКОГО ГОСУДАРСТВА И СОВРЕМЕННОЙ РОССИИ», Пермь, 2005, формат А-4, 256 стр. Цена с доставкой – 280,- грн. Тел. 8-095-389-53-68, Роман Мирошниченко, а/я 6238, Донецк, 83114.

Продам древние китайские монеты династии «Северная Сун» (960–1127 гг.), около 2000 шт. Не считая мелких разновидностей (которых очень много) – около тридцати разновидностей по почеркам. Желательно оптом. Комаров Д. В. Главпочтамт до востребования, Благовещенск, Амурская обл., 675000, Россия. Продам реставраторам фотометр ФМ65, 1961 г., новый, полный комплект. Назначение – цветовые измерения белизны, прозрачности и блеска бумаги, ткани. Сравнительный микроскоп. Оникиенко Павел, с. Гераськовка, Марковский р-н, Луганская обл., 92413. Тел. (066) 800 27 66.

Продаю серебряные монеты Молдавии и Приднестровья. Владимир. E-mail: vlad367@mail.ru. Тел. +373 22 537 963.

Пропоную каталоги по нумизматиці зарубіжних видань: Krause, Schoen, Pick, та інші; а також по українським бонам та монетам. Попель Аркадій. А/С 100, Львів, 79000. Тел. 8 067 395 00 89.

PIZNE · PAZHNOE · MISCELLANEOUS · DIVERSES

Куценко Анатолій Олександрович!
З'яжіться з редакцією стосовно вашого замовлення.

Реставрую, виробляю, реалізую копії та муляжі ікон, монет. Сітчук Олександр Федорович, вул. Чубинського, 11, м. Коростопіль, Рівненської обл., 23801. Тел. 803-657, 8-096-303-7634.

Організую виставки колекцій в місті Луцьк (бажано не традиційних). Анатолій Олексійович, пр. Перемоги 15/10, Луцьк, Волинська обл., 43005, тел. (050) 713 8816, (0322) 780 236.

Ischu kontakt s obmenom monet, stariny, antiqa, plastikowye telekarty, do 1915 pocztowki, na odkrytki s vidami Czernowitz-Cernauti, Bukowina, cz_tz@hotmail.com, pisat polski-ukrainski-russki

Коллекционирую монеты, бони. Ищу колег по увлечению. А/Я 590, Краматорск, 84306, Украина.

Акцептовані чеки Українського кооперативного банку 1920 р.

Олександр Десятников (Черкаси)
Ілюстрації – Дмитро Харітонов (Київ)

Роки національно-демократичної революції (1917–1921 рр.) в Україні сколихнули громадське життя колишньої національної окраїни Російської імперії. Демократичні процеси поставили на порядок денний питання про самоорганізацію українського суспільства, особливо селянства. Саме у роки революції відбулося становлення в Україні власної самодіяльної кооперативної системи. Діяльність кооперативних товариств та їхніх союзів регулював ряд демократичних законів Тимчасового уряду. Вони базувалися на визнанні загальних кооперативних принципів, зокрема і щодо різнопланової роботи кредитної кооперації. Найбільш повноцінно свої функції вона могла виконувати через створення власних незалежних банківських установ. Із цією метою 17 червня 1917 р. засновано Південний кооперативний банк, який з 17 вересня 1917 р. функціонував під назвою Український народний кооперативний банк (скорочено Українбанк). Цю назву затвердив Генеральний Секретаріат Центральної Ради 23 грудня 1917 р. [1].

Плани випуску Українбанком власних кооперативних грошей поставали з часу його заснування [2]. У міру знецінення обігових грошових знаків, загострення кризи грошового господарства ставало все актуальнішим. Випуском власних грошей Українбанк планував хоча б дещо полегшити труднощі грошового обігу й налагодити ефективну кредитну роботу. Безпосереднім приводом для випуску стала чергова фінансова криза, причиною якої став відступ з Києва більшовицьких військ на початку травня 1920 р. у ході радянсько-польської війни. Разом із червоною армією з обігу почали виходити і радянські грошові знаки [3].

У планах польської влади і Симона Петлюри, який повернувся в Україну разом з ними, негайної грошової реформи не передбачалося. Таким чином, грошовий обіг почав відчувати великі труднощі. Грошових знаків катастрофічно не вистачало і, разом з тим, обігові купюри різних попередніх урядів поступово знецінювалися. Під час польського правління і подальших воєнних дій грошова криза особливо гострих форм набула в Києві. У цих умовах кооперативні установи за взаємною згодою прийняли рішення ввести систему акцептованих чеків, які за своєю

суттю були кооперативними грошима і могли деякою мірою замінити урядові грошові знаки [4]. Обґрунтовуючи такий крок, Бюлетень Українського Народного Кооперативного Банку писав: “Якщо знецінення державних грошей буде продовжуватися, то наші приватні банки не в силах допомогти державі в цій справі, бо їх зовсім зруйновано, то є ще одна сила, яка може підняти цю вагу на свої плечі, це кооперація. Вона тільки одна поки що уціліла серед загальної розрухи, вона одна користується довір’ям в очах населення, має за собою певне матеріальне забезпечення і її гроші дійсно були б еквівалентом певної матеріальної цінності, а не векселем банкрута” [2].

Спочатку були випущені чеки двох номіналів 1000 карбованців та 3000 карбованців [4]. Дещо пізніше планувалося випустити чеки більших номіналів: 5000, 10 000, 20 000 і 25 000 карбованців, а також дрібні купюри у 100, 250 і 500 карбованців [5]. Але випустили лише 100-карбованцевий чек. На кожен чек ставився номер рахунку і назва кооперативних установ. Таким чином, на чеках зустрічаються назви 12 кооперативних установ, що підписали угоду про їхній випуск (далі назви за тогочасним правописом, як їх подано на чеках):
- Київський Кредитовий Союз Кооперативних установ – Союзбанк;
- Дніпровський Союз Споживчих Союзів України – Дніпросоюз;

- Центральний Український Сільськогосподарський Кооперативний Союз – Централ;
- Український Кооперативний Страховий Союз – Укрстрахсоюз;
- Всеукраїнський Кооперативний Видавничий Союз – Книгоспілка;
- Київський обласний Союз Кооперативних товариств – Когорсоюз;
- Центральний Союз Кооперативів Півночі Лівобережної України та Білорусії – Крайсоюз;
- Київський Союз Кооперативних обществ та товариств – Райсоюз;
- Київський Крайовий Союз Молочарських Спілок – Молочарсоюз;
- Київський Центральний Загальногромадянський Кооператив – Городской потребитель;
- Київський Центральний Робітничий Кооператив – Жизнь;
- Союз Робітничих Споживчих Товариств Південно-Західної України – Сорпсоюз [6].

Чеки забезпечувалися поточними рахунками кооперативних установ в Українбанку з підтвердженням їхньої дійсності до 30 грудня 1920 р. [4]. В обігу акцептовані чеки перебували в основному в Києві [3]. Разом із тим, вони користувалися попитом і в інших містах України. Наприклад, у перший же день випуску чеків Овручівські кооперативи узяли їх на суму 300 тис. карбованців. У Києві навіть некоопероване населення ставилося до них із повною довірою. Так, Київська міська управа приймала їх у платежі за різноманітні міські податки, а також в оплату за комунальні послуги [5].

Перший успіх введення кооперативних грошей спонукав плани фінансово-консультаційного бюро Українбанку щодо впровадження довгострокової кооперативної позички шляхом випуску облігацій, які через кооперативи першої ланки могли б легко поширюватися серед сільського населення [5]. Разом з тим висувалися міркування щодо надання чекам масштабу всеукраїнських кооперативних грошей [3]. Але втілити в життя ці масштабні плани українським кооператорам не вдалося. Поляки разом із Симоном Петлюрою змогли утриматися в Києві тільки сім тижнів. Більшовики, повернувшись в Україну, своїми декретами припинили діяльність кооперативних центрів, а саму кооперацію перетворили у підлеглий державним закладам технічний апарат заготівлі й перерозподілу сільськогосподарської продукції.

Список літератури

1. **Марочко В. І.** Українська селянська кооперація. Історико-теоретичний аспект (1861–1929 рр.). – К., 1995. – С. 49.
2. **Чергові** питання в житті Українбанку // Бюлетень Українського Народного Кооперативного Банку. – 1920. – №1. – С. 12.

3. **Хотовицький М.** Чекова система в кооперації // Бюлетень Українського Народного Кооперативного Банку. – 1920. – №1. – С. 17.

4. **Кооперативна** хроніка // Сільський Господар. – 1920. – Ч. 1–12. – С. 79.

5. **З життя** банку // Бюлетень Українського Народного Кооперативного Банку. – 1920. – №1. – С. 26–27.

6. **Рябченко П. Ф., Бутко В. И.** Полный каталог бумажных денежных знаков и бон России, СССР, стран СНГ (1769–1999 гг.). 3-е переизд., доп. и перераб. Т. 2: Боны Украины. – К.: Логос, 1999. – С. 58.